

Авангард

Ч. 6 (177) 84 Р. XXXVIII

(novembre - decembre 1984)

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОГО МОЛОДІ

АДРЕСА АДМІНІСТРАЦІЇ:

«AVANGARDE»
72 Bld Charlemagne
1040 Bruxelles
tel. 230.85.49

КРАЙОВІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

Вел. Британія	Австралія
KU SUM	Miss Irena Kohut
«Tarasivka»	7 Damian Court
Old Cliff House	Glenroy Vic. 3046
Weston-on-Trent,	
Derby's	
Аргентина	Бразилія
W. Zastavnyj	Ivan Kuchar
Soler 5039	Rua Baia Grande, 148
Buenos-Aires	V. Bela, São Paulo - SP

ЗСА	Канада
«Avangarde»	KU SUM
% SUMA	83, Christie str.
PO BOX 21 1	Toronto, Ont
New York NY 10276	«Buduchnist»
	acc. 6331

ДВОМІСЯЧНИК, ВИДАЄ
ЦЕНТРАЛЬНА УПРАВА СУМ

VANGUARD - bi-monthly

Official Press Organ of the Ukrainian
Youth Association in Exile

AVANTGARDE - bimestriel

Revue de jeunes éditée par le
Comité Central de l'Union de la
jeunesse ukrainienne en exil

Редагує колегія. Головний Редактор — Осип Рожка

Графічне оформлення: Графік Яків Гніздовський

Редакційне листування й матеріали
надсилати на адресу Редакції:

«AVANGARD» 136 2nd Ave, New York NY, USA 10003

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1985

КРАЇНИ:	ОДНЕ ЧИСЛО:	РІЧНО:		в післяплаті:
		в передплаті:	до 31. 3. 1985	
ЗСА	дол.	3.00	15.00	дол.
КАНАДА	дол.	3.50	16.00	дол.
ВЕЛ. БРІТАНІЯ	ф.ст.	1.30	6.50	ф.ст.
АВСТРАЛІЯ	дол.	3.00	15.00	австр.дол.
БЕЛЬГІЯ	бфр.	100.00	500.00	бфр.
ФРАНЦІЯ	ффр.	15.00	75.00	ффр.
НІМЕЧЧИНА	н.м.	6.00	30.00	н.м.
АРГЕНТИНА	пезо	80.00	400.00	пезо
БРАЗІЛІЯ	круз	500.00	2500.00	круз.

Printed in Belgium. Editeur responsable — O. Kowal, 72 Bld Charlemagne, 1040 Bruxelles

На обкладинці: М. Черешньовський: Скульптура голови Провідника

Степана Бандери

Плякат СУМ у відповідь Москві на загарбання скитсь-
ких скарбів — виставка в Мюнхені IV

»САМОСТІЙНА УКРАЇНА – НАША МЕТА«

СТЕПАН БАНДЕРА – ПРОВІДНИК ОУН і ПРАПОР НАЦІЇ

1. 1.

1909

15. 10.

1959

Степан Бандера – Провідник ОУН

В цьому 1984 році особливо відмічуюмо Провідника ОУН сл. п. Степана Бандеру, який тому 25 років згинув геройською смертю з рук большевицького агента. Ціле його життя – це велика епопея боротьби ОУН, боротьби українського народу протягом останнього півстоліття, це взір Лицаря-Героя, це прapor боротьби української Нації, печать духа якого зберігатимуть надовго майбутні покоління.

Степан Бандера вже зарання своїх літ включився у вир боротьби українського народу. Вплив на сформування його світогляду мали: родинна атмосфера, приклад батька-патріота, та, хоч коротка, але велична пора самостійності західно-українських земель. Постійними зусиллями тіла й душі в юнацькому віці він гартував себе, підготовлюючись до майбутніх великих завдань. Вже в гімназії Степан Бандера став членом таємних українських організацій, де виявив шляхетність свого характеру, силу волі й невгнотості. Його друзі знали, що навіть під час юнацьких змагань важко було б перемогти невисокого на зріст, але цупкого й міцного, бо він волів умерти з непосильної напруги, ніж признати перемогу суперникові. і цей момент він постійно застосовував у пізнішій боротьбі проти окупантів. Здібний в науці. інтелігентний в поведінці. товариський і життєрадісний, Степан Бандера спішив радо

з помічю іншим, сумлінно сповняв свої обов'язки, а у вільний час, особливо під час вакацій, вів культурно-освітню працю серед селян, пізнаючи серед них життя і бажання тієї, може найбільш упослідженої в той час верстви нашого народу.

Завдяки повищенню названим рисам характеру, своїм організаційним здібностям та всецілій відданості ідеї визволення українського народу, Степан Бандера скоро вибивається на провідного революціонера-борця. Ще в гімназії стає членом Української Військової Організації /УВО/, де відповідає за кольпортажу підпільних видань по Україні. В часі своїх студій із створенням ОУН стає референтом пропаганди в Крайовій Екзекутиві, мобілізуючи до революційно-визвольної боротьби студентську молодь і широкі маси населення. В 1933 році Степан Бандера, маючи всього 24 роки життя стає керівником Крайової Екзекутиви ОУН на українських землях і з того часу почалася нова славна героїчна сторінка в історії національно-визвольного руху на західно-українських землях проти польської окупації. Широкі акції ОУН проти представників окупантів України, арешти членів і виконавців бойових актів, а відтак політичні процеси розкрили перед цілим світом справи поневолення України. Вони доказали також, що він очолив боротьбу ОУН не випадково, чи з причини обставин, але що він мав усі прикмети Провідника, політика й державного мужа, соборника. Його поставили на суді у Варшаві 1935 року, повна самопосвяти, героїчної відваги й погорди смерті та віданості ідеї викликали таке захоплення серед українського народу, що навіть вороги мусіли призвати велич Провідника ОУН. Засуджені на кару смерті, перемінену відтак на досмертне ув'язнення, Степан Бандера вже тоді став прaporним гаслом, високим прикладом борця за волю і самостійність українського народу, і тому, після виходу з тюрми, на II-ому Великому Зборі 1941 року він стає цілком природно головою революційного Проводу ОУН, якою керує до кінця свого життя. Навіть в час його відсутності, в час перебування в німецькому концентраційному таборі, він уважався беззастережним провідником ОУН. Під його іменем проходила найважча боротьба ОУН проти німецького й большевицьких окупантів.

Без перебільшення ми можемо сміло твердити, що ім'я Степана Бандери стало усвідомленням боротьби українського народу – тобто символом, так, як ім'я гетьмана Івана Мазепи в часи козаччини та Симона Петлюри – в часи визвольних змагань. Бандера був не тільки провідником однієї організації. Він був провідником усього народу, поневоленого, але нескореного й воюючого українського народу. Проявництво Бандери визнали всі, бо понад груповими розходженнями завжди і всюди в нього височіло одноєдніння, найбільше слово – Самостійна Україна. Велич його особистості збагнули ті, що, не зважаючи на місце свого перебування, безперервно борються за свою свободу. Словеса Бандера і Україна злились в одно і то саме. Бо Бандера уособлював у собі найкращі і найбільші чесноти українського народу, був для сотень тисяч борців ОУН, УПА символом і наснагою, а для мільйонів символом волі й незалежності України.

Через це безпощадний ворог, большевицька Москва, бачучи смертельну загрозу для себе, рішилася фізично знищити Степана Бандеру. В найбільш негідний і брутальний спосіб, дня 15-го жовтня 1959 року,

Степан Бандера в юнацькому віці.

надіючись, що вбивши Провідника, потрапить також в Ідею, яку він перетворив в Чин.

Тому, у 25-ту річницю смерти Великого Провідника віддаймо йому не тільки шану, але нехай наші душі сповняться ще більшим нестримним бажанням і волею здобути українську самостійну Державу. Бо ж це було змістом і ціллю життя нашого Героїчного Провідника.

Зі звернення ЦУ СУМ в 1984 р.

Серед сумівської молоді в таборі Шонгав над р. Лех (Баварія).

ДО БІОГРАФІЇ СТЕПАНА БАНДЕРИ

Тому, що полковник А. Мельник не хотів поступитися в політичній і персональній площинах, в лютому 1940 року створено Революційний Провід ОУН, очолений Степаном Бандерою. Рік пізніше Революційний Провід скликав ІІ Великий Збір ОУН, на якому одноголосно вибрано головою Проводу Степана Бандера. Під його проводом ОУН знову стає кипучою революційною організацією. Вона розбудовує організаційну мережу на Рідних Землях, творить похідні групи ОУН з того членства, що було за кордоном, і в порозумінні з прихильними українській справі німецькими військовими колами творить український легіон та організує визвольну боротьбу спільно з іншими поневоленими Москвою народами. Перед вибухом німецько-російської війни Бандера ініціює створення Українського Національного Комітету для консолідації українських політичних сил до боротьби за державність. Рішенням Проводу Організації 30 червня 1941 року проголошено відновлення Української Держави у Львові, але тому, що Гітлер доручив своїй поліції негайно зліквідувати цю »змову українських самостійників«, німці заарештували Ст. Бандера вже кілька днів після акту проголошення віднови Української Держави. Німецьким в'язнем був Степан Бандера до грудня 1944 року. Тоді звільнено його і кількох інших провідних членів ОУН з ув'язнення, пробуючи приєднати собі ОУН і УПА, як союзника проти Москви. Німецьку пропозицію Степан Бандера рішуче відкинув і на співпрацю не пішов.

На Крайовій ширшій нараді Проводу ОУН на УЗ в лютому 1945 р., що була трактована як частина Великого Збору ОУН, вибрано нове Бюро Проводу в такому складі: Бандера, Шухевич, Стецько. Цей вибір підтвердила Конференція ЗЧ ОУН 1947 року і тоді Степан Бандера став знову Головою Проводу всієї ОУН. Як Провідник ОУН, Ст. Бандера у післявоєнний час вирішує далі продовжувати збройну боротьбу проти Москви. Він інтенсивно організує крайовий зв'язок і боїві групи ОУН, які втримують контакт з Краєм постійно аж до його смерті.

У 1948 році в Закордонних Частинах ОУН витворилася опозиція, якій Степан Бандера протиставився в площині ідейній, організаційній і політичній. Того ж року за його апробацією представники ЗЧ ОУН входять до Національної Ради, щоб консолідувати політичну діяльність української еміграції. Але два роки пізніше Провід ЗЧ ОУН вирішив вийти з УНРади, бо вона не давала моральної підтримки революційній боротьбі й узурпувала право презентувати український народ від імені фіктивних партій. Щоб справніше поладнати конфлікт з опозицією ЗП УГВР, у квітні 1948 року Бандера запропонував Лебедеві перебрати головство Проводу ЗЧ ОУН і зформувати його з участю членів опозиції, з чого Лебідь вже в липні зрезигнував, віддаючи назад керівництво Бандері. Для утихомирення дальшої опозиційної критики Ст. Бандера в грудні 1950 року уступив з посту Голови Проводу ОУН, підкresливши тим безпідставність закидів про його диктаторські амбіції і плянуючи перейти на Україну. Тимчасово він виконував функції в Проводі ЗЧ ОУН, як член цього Проводу під головуванням спершу Ст. Ленкавського, а згодом, від квітня 1951 року під головуванням Я. Стецька. Коли опо-

Степан Бандера промовляє біля могили полк. Є. Коновальця 1958 р.

циція вперто поширювала вістки, що ОУН в Україні перейшла з націоналістичних позицій на соціалістичні і те саме мають зробити ЗЧ ОУН. Ст. Бандера радикальним потягненням вирішив примусити Крайову ОУН виразно визначити ідейно-політичні позиції, щоб унеможливити дальшу спекуляцію «краєвими позиціями» і підшивати під фірму ОУН неокомунізм. 22 серпня 1952 року він уступив з посту Голови Проводу всієї ОУН. Це його уступлення не було, однаке, прийняте ніякою компетентною установою ОУН і Ст. Бандера остався далі Провідником всієї ОУН до своєї смерті в 1959 р. Четверта Конференція ЗЧ ОУН в травні 1953 вибрала Ст. Бандеру знову на Голову Проводу ЗЧ ОУН. В лютому 1954 року пришло до розриву з новою опозицією, що наростала в Закордонних Частинах ОУН з 1953 року, після невдалих спроб договоритися на форумі «Колегії Уповноважених», до якої «з волі Краю» входили Л. Ребет, З. Матла, Ст. Бандера. Рік пізніше, 1955 року відбулася 5-та Конференція ЗЧ ОУН, яка наново обрала Головою Проводу ЗЧ ОУН Ст. Бандеру і з того часу знову інтенсивно поведено роботу Організації. Тоді присвячено особливу увагу організуванню теренів, краївим зв'язкам і зовнішній політиці.

15 жовтня 1959 року Степан Бандера впав жертвою скритовбивства. Медична експертиза виявила, що причиною смерті була отрута. Два роки пізніше, 17 листопада 1961 року німецькі судові органи проголосили, що вбивником Степана Бандери є Богдан Сташинський з наказу Шелепіна і Хрушцова. Після докладного слідства, проти вбивника Сташинського відбувся процес від 8 до 15 жовтня 1962 року. Присуд проголошено 19 жовтня, в якому Сташинського засуджено на 8 років важкої в'язниці. Німецький Верховний Суд у Кальсруге ствердив, що головним обвинуваченим у вбивстві Бандери є совєтський уряд в Москві.

*

Головне значення Степана Бандери для українського визвольного руху в тому, що він зумів в різних обставинах знайти спосіб і методи ведення не тільки ідеологічної і політичної діяльності, але також збройної боротьби. Найзамітнішими для характеристики Ст. Бандери є три етапи його дій.

Перший етап — це роки 1933-34 на становищі Крайового Провідника Західних Українських Земель, перервані довгорічним ув'язненням у Польщі. Другий етап — це роки 1940-41 на становищі Голови Проводу ОУН з осідком на еміграції, але в безпосередньому сусідстві до українських земель. Цей період закінчився німецьким концентраційним табором. Третім етапом є роки 1945-59 на становищі Голови Проводу всієї ОУН і — з короткими перервами, що разом тривали 32 місяці — на становищі Голови Проводу Закордонних Частин ОУН з осідком у Німеччині, відгородженої від України західними сателітами Москви.

Всім трьом етапам діяльності Степана Бандери притаманне головне наставлення в тому напрямі, щоб за кожних обставин боротьби організувати збройні кадри Організації, без огляду на те, чи українські революціонери є на власній території, чи є вони в сусідній до наших земель країні, чи врешті віддалені від України на тисячі кілометрів. Революційна організація мусить мати збройні кадри — така була профідна ідея С. Бандери впродовж цілого його життя, не зважаючи на те, що сам він, подібно як Петлюра, ніколи в жодній регулярній армії не служив. Власне, Петлюра, Коновалець, Чупринка і Бандера мали в тому випадку спільне наставлення і, не зважаючи на великі труднощі в поодиноких етапах боротьби, вони завжди знаходили способи для організування збройних кadrів.

Щоб уможливити належний розвиток усіх ділянок праці революційної організації, Степан Бандера старається вплинути на струнку побудову Організації в Краю вже в першому етапі своєї діяльності на становищі Провідника Крайової Екзекутиви на ЗУЗ. На нараді з Головою Проводу ОУН полк. Є. Коновалцем і членами Проводу в половині 1933 року в Празі, він вносить пропозицію підпорядковувати кадри УВО Проводові Організації ОУН, як бойову референтуру цієї Організації. Його пропозиція була прийнята нарадою Проводу ОУН і згодом існуючий дуалізм революційного руху в Краю, після оснування ОУН, фактично припинився. Це мало великий вплив на розвиток усіх ділянок праці. Він позначився особливо на бойових акціях, які під керівництвом Ст. Бандери проходили справно і прецизно, не зважаючи на те, що збройні акти в той час виконували люди невійськові. На час діяльності Ст. Бандери, як Провідника Крайової Екзекутиви ЗУЗ, припадає зміна організаційної тактики щодо збройних виступів. Перед тим ці виступи в своїй переважаючій більшості мали форму експропріаційних нападів. Ще під рукою сотника Головінського існувала спеціальна «Летюча бригада», що її завданням були протипольські бойові акції, головно «екси». Степан Бандера організує більше числа замкнених для себе збройних груп і кладе особливий наголос на політичні бойові виступи і підготовку народу до ширшої збройної боротьби.

У роки війни 1940-41 Степан Бандера ставить максимальні вимоги

ги до визвольного руху і відкидає всяку орієнтацію на чужі сили. З уваги на те приходить до конфлікту з полк. А. Мельником. Щоб забезпечити одноцільність руху і надати йому динамічної сили, Ст. Бандера уважає конечно потрібним позбутися з рядів Організації елементів, які у своїй настанові виявилися виразними мінімалістами. З найближчими однодумцями він переводить внутрішню перебудову Організації революційним шляхом. Щоправда, частина членства залишилася на позиціях, витворених по смерті полк. Євгена Коновальця, але ввесь революційний актив став по боці Ст. Бандери і взявся до наполегливої праці підготовляти збройну боротьбу проти Москви, що мала бути ведена в час війни нацистської Німеччини з большевизмом. Лише завдяки цій великий настанові школення кадрів, що відбувалося відносно короткий час (неповних два роки), нова війна не заскочила нас неприготованими. Ми мали значні кадри вишколених членів Організації, поділені на три похідні групи з точним призначенням до праці в Краю. Були також визначені керівні центральні органи для праці в столицях України Львові і Києві і врешті зорганізовано Український Легіон («Дружини Українських Націоналістів») — при німецькому війську, що при сприятливих обставинах повинен був стати зав'язком української збройної сили. Фактично він став пізніше разом з організаційними кадрами ОУН зав'язком Української Повстанської Армії.

Таким чином у другому етапі діяльності Ст. Бандери відзначаються особливо виразно два моменти, притаманні його праці з попереднього етапу, а саме: він змагає до правного уконституювання однородного Проводу Організації і наполегливо працює над вишколом збройних кадрів, готових кожноточно до безпосередньої боротьби з ворогом. Всі інші діянки організаційної роботи, як внутрішня політика, пропаганда, а також і зовнішньо-політична діяльність є допоміжними чинниками в визвольній боротьбі.

Подібну стабілізацію Організації, передусім на відтинку Закордонних Частин ОУН переводить Ст. Бандера в третьому періоді своєї діяльності, зокрема в 1953-1955 роках. За попередніх років цього періоду

Похорон сл. п. С. Бандери. На першому плані д. Є. Гановський, теперішній Голова ЦУ СУМ.

(1945-1952), коли українська еміграція перейшла два великих зрушенні мас (хаос повоєнного відпліву на чужину, а потім переселення в різні, передусім у заморські країни), він клав великий натиск на те, щоб у тих схаотизованих відносинах розбудувати і закріпити на соборницьких засадах міцну організаційну мережу в усіх чужих країнах як основу для всякої політичної дії і співпраці з українським підпіллям. Хоч внутрішня опозиція абсорбувала з середини і перешкоджала творчим ініціативам, заслугою Ст. Бандери було втримати в політичній однородності масову Організацію і зберегти її в революційній готовості. Він робив це навіть коштом власного становища, резигнуючи з головства в Проводі ЗЧ ОУН і підпорядковуючи себе йому. Якраз цей легальний Провід Закордонних Частин він старався у кожних умовах утвердити, як авторитетне тіло, що його жодна сила, ні постороння, ні внутрішня не могла б підважити. В наслідок його наполегливої праці він остаточно збудував сильний авторитетний Провід ЗЧ ОУН і узаконив його конференційними постановами. Коли 1953 року IV-а Конференція вибирає Ст. Бандеру на Голову Проводу ЗЧ ОУН, він з того становища зумів очистити Організацію від деструктивних, опортуністичних і відосередніх елементів та з новою силою віддатися розбудові організаційного і політичного життя в усіх країнах, а зокрема наполегливо підготовкою збройних кадрів до служби в Краю. Вишколювані Організацією бойові групи були збройним раменем революційної організації, вони справді становили цю основу, яка надавала характер і забезпечувала успіх визвольній боротьбі у найтяжчих обставинах.

Практична, революційно-визвольна діяльність Степана Бандери знаходила своє обґрунтування також у його теоретичних працях. Щоправда, ми не маємо друкованих статей, писаних ним у першому етапі його діяльності. З того часу (роки 1933-34) залишився нам лише урядовий опис польської прокуратури, оформленний на основі довготривалого слідства й архіву Сеника у понад стосторінковім акті оскарження за вбивство міністра Перецицького, а також заяви Степана Бандея, висловлені на судових процесах у Варшаві і Львові 1935-36 рр., які в обкроєному вигляді пропускала польська цензура у наших львівських часописах. Про перший етап праці пише Бандера також у статті «Командир-Провідник», спеціальне видання БУП «За самостійну Україну», 1957 р. Теоретичну підбудову цілої діяльності у роках 1940-41 маємо в постановах II Великого Збору, зміст яких був виготовлений під безпосереднім керівництвом Степана Бандери, як Голови Революційного Проводу, і в інструкції під назвою «Боротьба і діяльність ОУН під час війни», з того ж 1941 року, що мала характер практичних вказівок для всіх членів Організації, які поверталися на рідні землі до боротьби і заздалегідь їм призначеної праці. В третьому етапі діяльності треба відмітити, крім ряду численних статей на ідеологічні і політичні теми, дві праці Степана Бандери: «Лист до членів ОУН» з 1953 року і його теоретичну працю «Перспективи української національної революції», що з'явилася друком 1958 року. При кінці свого листа до членів ОУН Степан Бандера виразніше, як в кожних інших своїх публікаціях говорить про те, що нам треба робити за кордоном для визволення України.

Д-р Г. Васильович

15 ЖОВТНЯ 1959 РОКУ

2-го жовтня 1959 року керівним чинникам ОУН за кордонами України стало відомим, що ухвала вбити Провідника Степана Бандери і цим, на думку московського колективного керівництва, завдати найважчого, якщо не остаточного, удару українським визвольно-революційним силам, вийшла від Центрального Комітету комуністичної партії в Москві. Вістку про це Провід ЗЧ ОУН одержав від організаційних чинників Служби Безпеки. Ось як описував у своєму звіті один із членів СБ, який був присутній під час розмови з інформатором:

«Наша розмова відбулася в ресторані, вранці 2 жовтня 1959 року. Інформатор помітно нервувався, часто кидаючи поглядом мутних очей в бік столика, при якому сидів друг Владко. Рухи в нього були різні, обличчя бліде. Він дуже чато прикурює цигарку й глибоко затягається димом... Нахилившись над столом, говорить притишеним голосом: »У Карльсгорсті я бачив знімки... вашу й ваших... Заплянований великий наступ, уважайте... хочуть усунути з дороги Бандеру, а далі інших... Ленкавського, Стецька, Кашубу, Мудрика... В рахунок входять такі технічні засоби, що ви не встоїтеся проти них. Декого хочуть схопити... Все це вирішив ЦК партії, там... на самій горі...«.

Одергавши додаткові інформації, які підтверджували подану вістку, Провід ЗЧ ОУН на своєму засіданні 5 жовтня 1959 року постановив збільшити особисту охорону біля Провідника. З того дня Ст. Бандеру супроводили в його дорозі вранці з дому при вул. Крайтмайра ч. 7 до бюро при вул. Цеппеліна 67 і назад додому о 5-ій годині після полуночі призначенні для охорони члени ОУН, працівники установ Вільного Руху. Однаке, деколи Провідник виїжджав автом сам, головно вполуднє, не бажаючи, щоб друзі втрачали свій обідній відпочинок.

До того ж бадьорий настрій, який не покидав Провідника протягом кількох днів до його смерті, теж був немалою причиною того, щоб почуватися свободніше. Вістки з Батьківщини, які прийшли були в той час добре наладнішим зв'язком, підготовка до плянової конференції

Масовою участю в похоронах посправчали друзі свого незабутнього Провідника.

ОУН, далекосягле політичне потягнення, що його завершено в перший тиждень жовтня 1959 року (на жаль, про суть цього політичного кроку ще не слід публічно говорити), перспектива розмови про поширення нашої дії на Близький Схід, пожвавлення праці серед патріотичного українського загалу на чужині — все це були фактори, які всім членам Проводу ЗЧ ОУН давали стимул до ще більшого посилення праці і казали забувати про особисту небезпеку. Провідник Степан Бандера використовував, отже, кожну хвилину для праці, послаблюючи при тому чуйність і обережність.

У четвер, 15 жовтня 1959 року він, як щодня, виїхав авtom з дому після 7-ої години ранку, маючи з собою охорону, яка, перевіривши вулицю Крайтмайра ч. 7, ждала на нього біля дому. В своєму бюрі при вулиці Цеппеліна 67 він працював до обіду й біля 12-ої години від'їхав додому. Плянуючи перед тим купити на великому критому ринку овоці та городину, Провідник забрав зі собою одну із працівниць в домі Візвольного Руху, паню Євгенію Мак. Після орудок на базарі Провідник повернувся на вулицю Цеппеліна, де пані Мак висіла з авта. Не застримувшись довше, Степан Бандера від'їхав додому на обід.

Після 13-ої години дружина Провідника, пані Ярослава, зателефонувала до канцелярії Проводу ЗЧ ОУН, кажучи, що з її чоловіком трапилося нещастя: облитий кров'ю, він упав на сходах будинку, в якому жив. Пані Ярослава просила негайно подати лікарську допомогу. Зараз на місце випадку виїхали члени Проводу Степан Ленкавський, Ярослав Бенцаль і Іван Кашуба.

Однаке, на сходах і в коридорах будинку вже не було нікого, бо викликана в міжчасі сусідами швидка допомога, забрала Провідника до лікарні. З ним поїхала і його дружина. Про це прибулі члени Проводу ЗЧ ОУН довідалися від найстаршої доньки Провідника, Наталі, коли зйшли до його помешкання на третьому поверсі. Про самий випадок і його причини Наталя не могла нічого сказати, але припускала можливість, що в батька міг статися вибух крові.

Прибулі друзі зйшли на перший поверх, на те місце, де трапився трагічний випадок. Тут з помешкання число 3 вийшло подружжя М. Гамзе й оповіло про те, що сталося. В хвилину трагедії вони якраз обідали й несподівано почули важкий стукіт кроків на сходах і приглушений, схожий на хріпіння, стогін чи крик. Вибігши зараз з помешкання, вони побачили, як на долівці сходової клітки, якраз перед дверима віndи, лежав у крові, обличчям до землі, Провідник Бандера, якого вони знали під прізвищем Степан Попель. Гамзе викликали першу медичну допомогу.

На долівці, недалеко сходів, стояв кошик з помідорами, які, на диво, не розсипалися під час упадку тіла Провідника, а близько дверей віndи — в'язка ключів, прикріплених до шкіряного футералу. Створювалось враження, що ключі випали з лівої руки Провідника в ту хвилину, коли він падав на землю, і закотились під двері. Враження тим правдоподобніше, що Ст. Бандера був ліваком (навіть стріляв з револьвера лівою рукою).

Тим часом з протилежного помешкання на тому самому поверсі виїгла інша сусідка, няня дітей панства Вайнерів і, побачивши впалого,

намагалася допомогти йому холодними обкладами.

Дружина Ст. Бандери, яка почула була гудіння авта перед гаражем, схвильована гамором на першому поверсі, збігла вниз сходами й побачила жахливий образ. Сусіди-рятівники обернули тіло її чоловіка називнаки і пані Ярослава побачила, що Провідник ще живе — він кілька разів відкрив і заплющив вій. З його уст, носа і вух спливала кров.

Приблизно о год. 13.10 приїхало авто швидкої допомоги і відвезло Провідника під опікою його дружини до лікарні «Червоного Хреста» на вулиці Льота ч. 2, що віддалена від вулиці Крайтмайра на 5 хвилин ходу.

Одержанавши такі інформації, Ст. Ленкавський, Яр. Бенцаль і І. Каушба поїхали до названої лікарні, де їх заведено до окремої кімнати, в якій лежало тіло Провідника, накрите білим полотном. Пані Ярослава повідомила прибулих, що Провідник уже не живе. Лікар, який був у кімнаті, відкрив полотно й прибулі побачили струмки крові біля уст і носа, і вух покійного. Жадних слідів побиття чи потовчення на обличчі і голові Провідника не було видно, однаке, при близчому розгляді друзі завважали довкола уст покійного дрібненькі, ніби уколи, цяточки. На краватці, сорочці й вилогах блюзи ясніли якісь біляві крапки. Ярослав Бенцаль у пізнішому переслуханні поліційними чинниками звернув був їм увагу на ті дивовижні осоколки та цяточки довкола уст, пригадав теж, що після свого приїзду на вулицю Крайтмайра, у сходовій клітці будинку він почув якийсь дивний запах, а на сходцях, нижче плятформи, на якій упав Провідник, бачив краплини крові і навіть калюжку, — поліція не прикладала ваги до цих його слів і в перші дні слідства пішла цілком фальшивим слідом.

У лікарні Ст. Ленкавський запитав лікаря, чи не можна б ще привернути життя Провідникові ін'єкціями або з допомогою операції чи штучного кисневого дихання, але одержав відповідь, що всякі заходи даремні, бо смерть настала в дорозі до лікарні. Лікар пояснив теж, що на підставі дотеперішніх симптомів причиною смерті могло б бути зламання підстави черепа, характеристичним знаком чого є виплив крові з вух. На запитання, чи не вважає він, що причиною смерті був атентат, лікар дав виминаючу відповідь. На його думку, навіть звичайний упадок на сходах теж може спричинити смерть.

Коли ж о год. 16-ї після обіду пані Ярослава Бандера ще раз зайшла до лікарні з редактором «Шляху Перемоги» Данилом Чайківським, з кімнати, в якій лежало тіло Провідника, вийшов якраз гурт шпитальних лікарів з головним лікарем на чолі. В розмові з Д. Чайковським головний лікар поставив запитання, чи не міг хто «вклести в уста Ст. Бандери дуло револьвера й вистрілити в саму горлянку». Отже, перші лікарські оглядини не могли ще устійнити причини смерті, а це позначилося на пізніших суперечних і просто недоречних описах місцевої німецької преси, звідомлення якої поквапно підхопили большевики.

Провідника зголошено адміністрації лікарні під його прибраним прізвищем »Степан Попель«. Лікар під час оглядин тіла знайшов під його правою пахвою прив'язану кобуру з револьвером, тож шпитальна управа повідомила про випадок кримінальну поліцію. З доручення

відповідних німецьких чинників тіло Провідника перевезено з лікарні до Медично-судового Інституту на вулиці Лібфравен, де в п'ятницю 16-го жовтня 1959 року, в післяобідні години зроблено медичну експертизу. На домагання представників Проводу ЗЧ ОУН, при медично-му огляді й розтині тіла був присутній теж український лікар, проф. д-р Ярослав Гинилевич, голова Української Санітарно-Харитативної Служби і декан фармацевтичного факультету при УТГІ в Мюнхені.

Німецька слідча комісія заявила в пресі, що вислід медичної експертизи буде опублікований в п'ятницю 16 жовтня о годині 17-ї після полуночі. Однаке того ж дня керівник слідчої комісії, повернувшись з Медично-судового Інституту, негайно скликав усіх своїх урядовців та пов'язався з таємною поліцією. Представникам преси, які ждали на повідомлення про вислід експертизи, він заявив, що висліду покищо подати не може, бо мусить бути ще зроблені хемічні аналізи. Ця заява навела німецьких журналістів на думку, що причиною смерті Провідника є отрута. Вони й почали схилятись до переконання, що Степана Бандери замордовано, як про це зразу твердили Провід і члени ЗЧ ОУН.

Повернувшись у четвер 15 жовтня з лікарні на вулицю Цеппеліна, члени Проводу ЗЧ ОУН Ст. Ленкавський, Яр. Бенцаль та І. Кашуба повідомили інших друзів про жахливу трагедію. Телеграмами та листами повідомлено теж керівні організаційні чинники: Англії, Бельгії, Німеччини, Франції, Голландії, Еспанії, Австрії, Канади, ЗСА, Аргентини, Венесуелі, Бразилії, Австралії, окремих провідних членів ОУН у найдальших країнах, редакції українських і чужинецьких часописів, управи товариств та інституцій і загал українського громадянства. Пішла вістка і на Батьківщину. Зміст цієї вістки і телеграм стверджував болючу дійсність: Провідник загинув від ворожої руки.

Рівночасно з висилкою телеграм і повідомень про смерть Провідника до керівних чинників і всього членства ЗЧ ОУН, Провід ЗЧ ОУН почав підготовку надзвичайного числа свого офіціозу «Шлях Перемоги», щоб поінформувати про болючу втрату всю українську спільноту на чужині. Це надзвичайне двосторінкове видання (з неділі 18 жовтня 1959 року) з'явилося вже в суботу 17-10, заявую Проводу ЗЧ ОУН виразно підкреслюючи той факт, що Степан Бандера загинув з ворожої руки.

Звертаючись до друзів націоналістів, Провід ЗЧ ОУН писав:

«В трагічну хвилину смерти нашого довголітнього Провідника, Великого Сина Українського Народу, славної пам'яті Степана Бандери, закликаємо Вас зберегти у Вашах, скованих болем, серцях тверду віру в перемогу нашої святої справи і непохитно стояти в лавах Організації Українських Націоналістів та ще міцніше і завзятіше згуртувати всі свої сили до дальшої боротьби.

Париж, Роттердам, Білгорща, Мюнхен — криваві етапи на шляху до визволення України, на яких поклали свої голови найкращі борці — є доказом великої жорстокості відвічного ворога України — Москви, що фізичним нищенням

**В Жалобі похилились прапори над свіжою могилою
Великого Сина України**

*проводників намагається обезголовити організовану бойову силу
українського народу.*

На крові поляглих героїв української визвольної боротьби завжди виростав героїчний міт, який святим вогнем запалював нових борців до продовження боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу. Довголітній досвід, набутий кадрами ОУН під проводом Степана Бандери, і визначені ним політичні напрямні є те, чого ворог вбити не може. Вони визначають на майбутнє незмінність нашого дотеперішнього шляху.

Наша непохитність, єдність, активність і витривалість — це єдина відповідь ворогові на його підступні і скритовивичі удари, якими він хоче застрашувати і терором послабити провідну силу найбільшої поневоленої ним країни.

Героям Слава!

Постій, 15. 10. 1959

*Профіл Захоронних частин
Організації Українських Націоналістів*

Підкреслення дій московських злочинців було тим конечніше, бо ворожа пропаганда й підшепти почали діяти вже в перші дні після смерті Провідника й, використовуючи свої впливи та зв'язки й людей на Заході, головно в пресі й радіо, почали спрямовувати публічну опінію, а разом з тим і слідство німецьких поліційних чинників на фальшиві рейки.

ДІЛО БАНДЕРИ ПЕРЕМОЖЕ!

Бандерівці!

Як часто чув я цю назву під час моого довголітнього перебування в неволі. Скільки гордости було в ній, коли її вимовляли вороги Москви й комунізму, скільки ненависті, коли цю назву викрикували чекісти! Бандерівці — це був для нас бойовий оклик, гасло. Бандерівці — звалося полум'я, якого не могла згасити ніяка найстрашніша буря терору.

Я — бандерівець!...

Хто міг таке твердити, цей був найхоробріший з хоробрих. Бути бандерівцем — значило бути «упривілейованим». Але цього привілею «не можна було дістати в подарунку, його треба було собі вибороти, витерпіти. Одне слово — для українця не було більшого відзначення, як це: бути бандерівцем.

Бандерівці на фронт!...

Де не лунав цей клич під час в'язничних повстань в СССР? Всюди! Там, де спалахували вогні розрухів, бандерівці творили авангард. Так було на Далекому Сході, так було в Казахстані, в Сибіру, над Льодовим морем. Серцем і мізком нарastaючої революції були бандерівці.

Бандера — наш визволитель!

Генерал Айзенгауер, генерал де Голь, німецький канцлер Аденауер безперечно великі мужі й безумовно вороги комунізму, але жадний в'язень чи засланець-українець не їдав від них визволення з московсько-комуністичної неволі. Цього визволення очікувано тільки від одного, вплітаючи свою надію в кожну молитву: Бандера! Яке значення мало питання дипломатичної і військової потуги? Бандера мав для мільйонів українців, обабіч загорож з колючого дроту, вартість цілої армії, слава революційних чинів, близькі його імені й творча динаміка його незвичайної особовості, які впливали на нас з велетенською незламною силою, не зважаючи на безмежну географічну віддалу, зрівноважували силу танків і літаків, що їх він не посідав, не міг ще мати.

Бандера — наш провідник!

Бандера не був провідником тільки однієї організації, він був провідником всього народу, поневоленого, але воюючого українського народу. Я добре свідомий того, що це твердження натрапить на спротив деяких українських екзильних політиків. Але я тверджу тільки те, що відчували і думали сотні тисяч українців поза залишеною. Провідництво Бандери визнали беззастережно всі українці, бо понад партійним розходженням височіло одно-єдине, найбільше: Батьківщина. Сьогодні, коли пройшло якраз три роки після того, коли я вийшов на волю, я можу з усією рішучістю твердити, що Бандера мав більше друзів, послідовників та прихильників поза залишеною заслоною (і далі посідає!), ніж на її західному боці. Велич його особовості швидше збегнули ті, хто без огляду на місце, стойть в безперервних змаганнях за свою свободу.

Бандера – це Україна!...

Коли хто говорив про Бандеру, той водночас думав про Україну. Обидві назви злилися в одно й те саме. Бо Бандера уособлював в собі всі найкращі й найбільші чесноти українського народу, являвся для сотень тисяч, ба мільйонів вимріяним символом волі й незалежності.

Хто з них особливо знав Степана Бандеру? Скільки з них були направду членами ОУН? Невелика кількість. І ця кількість, які його бачили, чули чи говорили з ним, називалися щасливцями, їм завидувано без ніякого приховування цієї зависті. В цьому якраз лежить велич Бандери. Ще за свого життя він став національною легендою, героєм, а навіть зважується сказати: святим. Мабуть, не було ні одного бараку, заселеного в'язнями чи засланцями-українцями, де не було б його образу. Цей портрет переховувано як найбільші скарби й він ніколи не дістався до рук чекістів. В концентраційних таборах і селищах примусово поселених запроторенців ходили про нього незлічені оповідання і епізоди. Були й такі, що знали напам'ять його писання, текст його промов і закликів. Кур'єри і вістки з закордону давали найдокладніші інформації про його революційні дії.

Але Бандера мав своїх послідовників і прихильників не тільки серед українців. Ні, інші немосковські національні групи теж уважали його своїм. Революційна сила, що її випромінювала його особовість, не знала ніяких національних меж. Його можна було або безмежно любити, або безмежно ненавидіти. І це остаточне робили москалі. Сатанинську ненависть до Бандери можна було помітити не лише серед московських комуністів. Московські невільники в таборах примусової праці теж бачили в ньому свого смертельного ворога, знищувача московської імперії.

«Ненавиджу комуністів, — сказав до мене одного разу москаль-білогвардієць, — але і в некомуністичній Росії є для Бандери тільки одно місце: ешафт!»

Чи скрітовбивчий замах на Степана Бандеру допоміг Кремлеві перемогти внутрішній і зовнішній визвольний фронт українського народу? Хто в цьому переконаний, той не знає українського народу а бандерівців тим менше! Так само, як московські замахи на Петлюру і Коновальця не змогли припинити української визвольної війни, так само вбивство Степана Бандери не поставить на коліна українських націоналістів. Боротьба продовжується аж до переможного кінця. Не можна заперечувати, що удар, який постиг нас усіх, є важкий, дуже важкий. Бо легше замінити керівника партії, ніж провідника народу. Але навіть мертвий Бандера є і залишається надалі найбільшим і найгрізнішим ворогом Москви. Його тіло загинуло, його дух, однаке, живе і принесе стократні плоди.

Своїм скрітовбивством над Бандерою москалі остаточно повністю зрадили себе. Не так званих капіталістів й імперіялістів бояться вони, але передусім націоналістів. Націоналізм є могутньою ідеєю нашого століття. Ніяка жертва, хоч як вона нас не боліла б, не може бути даремною для її здійснення. Карою ж для злочинців, які заподіяли смерть Степанові Бандері, може бути лише одно: повне, проведене всіми можливими засобами, знищення московської імперії.

Наталя Павлушкина

ПОСТРІЛИ ВОРОГА В МИNUЛЕ УКРАЇНИ

*Xто вистрілить у минуле з пістолі,
у того вистрілить майбутнє з гармат.
Расул Гамзатов*

Супротивники Спілки Визволення України довбають добнею без перестанку і міри в своєму напрямку і читач уже так задерев'янів, що рідко відповідає на те знеславлення нашого українського минулого. Ми є свідками нового чергового наступу на СВУ з великою застроюю людських сил і матеріальних засобів — маю на увазі технічно досконале, дорогое видання книги »Набої для розстрілу« Г. Снегірьова.

Кілька моїх розсипаних зауважень.

Г. Снегірьов кепкює з приписуваних ним слабкостей підсудних на процесі СВУ, які нібіто самі подавали набої для свого власного знищенння. Окремі зізнання були безумовно вимушенні після тортур на часто цілодобових допитах від нервово цілком виснажених відсутністю сна і численними іншими рафінованими заходами впливу ГПУ. Дехто з оскаржених вже не посідав відпорності. За логікою теперішніх обвинувачувачів СВУ виходить, що і сам Снегірьов у своєму, потім безумовно також вимушенному, каятті сам винний, а не його кати, яким він »подавав набої« своїм розкаюванням. Так прийшла Божа кара на нього за його власний глум над мучениками СВУ. Це мусіли б прокоментувати видавці »Набоїв«, прислужливо присланих їм через руки »російського брата« з Української ССР.

*Ми там були... Його розп'яли,
А ми дивились oddali
Ta обережливо мовчали
I в глибині душі ховали
Свої незважені жалі...*

С. О. Єфремов і не коляборував з комуністами і не каявся перед ними. Приблизно за рік або півтора до арешту С. О. Єфремова відвідав у моєму супроводі в Київському оперовому театрі виставу за участю відомих артистів Садовського і Саксаганського. Під час перерви між двома актами до С. О. Єфремова, що лишився сидіти на своєму місці в партері, підсів несподівано його давній знайомий Панас Любченко. Він почав з компліментів до С. О. Єфремова як талановитого журналіста і вмовляв його, крім його наукової й адміністративної діяльності в ВУАН, працювати в сучасній советській пресі. На це П. Любченко отримав рішуче відмовлення від С. О. Єфремова, який відповів, що він все своє життя боровся за вільне журналістичне слово у вільній Україні й у сучасних умовах працювати в комуністичній пресі не може. Ця подія була прелюдією до пізнішої травлі С. О. Єфремова на заводах, в установах, в пресі в цілій Україні, де обвинувачувано його в усіх смертельних гріхах проти комуністичної влади й українського народу, ще задовго до його арешту і процесу СВУ, роблячи тим психологічну »пристрілку« до того процесу. Навіть уже після процесу СВУ, вже як засуджений в'язень С. О. Єфремов був раптово вивезений окремо від інших співзасуджених до Москви, примі-

щений там у розкішних умовах та однієї ночі поставлений перед »ласкаві« очі самого Сталіна, який, привітно розмовляючи, пропонував йому прощення, всі вигоди життя, дозвіл на наукову працю в Академії Наук у Москві та перебування в ній за згоду діяльної участі в укріпленні комуністичної влади в Україні. Отримавши так само, як і раніше П. Любченко, чесну негативну відповідь, розлючений Сталін звелів високим, супроводжуючим його чинам ГПУ відвезти С. О. Єфремова негайно, але не до комфортабельного мешкання в Москві, де він перед тим чекав на ще невідоме йому побачення з Сталіним, а до його холодно-горського каземату в Харкові.

Нагадаємо, що процес СВУ було влаштовано за безпосередньою допомогою і участю наркома освіти УССР М. Скрипника, що особисто брав участь у допитах С. О. Єфремова в ГПУ, давав вказівки слідчим і розпалював вогні ще для його автодафе. Так було в Україні.

На еміграції друг Г. Снєгірьова, лавреат Сталінської, перейменованої згодом на Державну, премії В. Некрасов, що став пізніше російським дисидентом і співпрацівником журналу »Континент«, під час свого виступу в Австралії, відповідаючи на запитання про Снєгірьова і СВУ в Україні, безапеляційно заявив, що »він жив тоді в Україні і не вірить, що в ті часи український народ потребував таку організацію та ще якийсь спротив за визволення чи щось таке і що вона штучно створена органами ГПУ, щоб зліквідувати українську інтелігенцію«. Отже, тому що »благоденствуючий«, на думку В. Некрасова, український народ тоді жодного визволення з московських лабет не потребував, то й СВУ існувати не могла. Можливо, що тоді 18-19-річному В. Некрасову жилося на українських хлібах не погано. Але цього не можна узагальнювати, говорити про ввесь український народ, що стояв перед катастрофою колективізації і безприкладного винищення голодом. До рук свого щирого приятеля В. Некрасова саме і передав Г. Снєгірьов свій, первісно написаний російською мовою, твір про СВУ під назвою »Мама, моя мама!...«, що цілком співзвучний з поглядами і настроями противників »розчленення великої Росії« і »визволення України«, був спішно оприлюднений у »Континенті«. І лише пізніше безпосередньо отриманий із прислужників у цьому випадку рук »старшого брата« переклад того твору на українську мову з багатьма поправками, випусками і приглажуванням під смак українського читача був підхоплений певними колами противників СВУ, пристрасно розреклямований і оприлюднений уже під іншими назвами — »Ненько моя, ненько« і »Набої для розстрілів« в українській пресі. Про »цибу дружби Г. Снєгірьова і В. Некрасова« можна сказати українськими прислів'ями: »Об що потрешся, того й наберешся« або »Чим горщик накипить, тим і смердить« та »Скажи мені, хто твій товариш, — тоді я скажу, хто ти«. Обидва вони »патріоти«, але якоїсь невиразної »родіни« (батьківщини) і чиєсь, невідомо докладно чиєї, »отчізни« (вітчизни-вітчини). Г. Снєгірьов наче навіть двох, як висловлюється він у російському варіанті своєї праці, та не єдиної матері України.

Покликування на свідчення померлих.

Логіка каже, що випитувані Г. Снєгірьовим Ф. Матушевський і В. Ганцов у жодному разі не могли щиро і відверто розмовляти з ним. Незнаний їм досі Г. Снєгірьов був для них політично й ідеологічно ціл-

ком чужою людиною з привілейованого табору етабльованих, промосковських письменників в Україні. Людиною з протилежного боку життя. І хоча він знаходився наче зараз у тимчасовій опалі, проте мав доступ до зачинених для звичайних громадян архівів. До них, за його власними словами в »Мамі, моїй мамі«, мав доступ не кожний. Себто, С. Снєгірьов користував таки і далі з довір'я органів безпеки. Заскочені раптовим нападом Г. Снєгірьова на їх наболіле минуле, стереризовані протягом цілого життя особи були безумовно зденервовані і занепокоєні його випитуваннями, не були певні в правдивих мотивах його зацікавлення і, щоб не наразити себе на евентуальні поновні репресії (згадаймо пізніше загадкову смерть Ф. Матушевського десь на вулицях Києва), трималися дуже обережно й остерігалися кожного зайвого слова і спогаду, начебто були на справжньому допиті. Тому ціна тих зустрічей для вияснення історичної правди дуже і дуже сумнівна.

Для уточнення: Ф. Матушевський не міг щось сказати за чи проти СВУ, бо він був лише в Спілці Української Молоді.

Тут владає лише в око, що ті дві одиноких особи з минулого СВУ-СУМ, з якими Г. Снєгірьову пощастило зустрітися, явно викликали в нього симпатію. Можливо, що коли б Г. Снєгірьов до свого розпорядження мав би не лише »великодушно« дозволені йому в цьому випадкові владою для використання пропагандивного зачинені архівні матеріали, а міг би він, так само як із Ганцовим і Матушевським, зустрінувшись в житті з іншими діячами СВУ-СУМ, наприклад, із С. О. Єфремовим, В. Ф. Дурдуківським, Андрієм Ніковським чи Миколою Павлушкивим, то не посмів би глузливо обзвивати старших уже осіб, видатного журналіста, в'язня за Україну ще в царських тюрмах, віцепрезидента ВУАН »Серьогою«, науковця і талановитого педагога, директора 1-ої Української гімназії ім. Т. Шевченка в Києві, що його звали »український Песталоці« — »Володькою«, талановитого публіциста і колишнього міністра УНР »Андрюхоро« — всі вирази в стилі московської блатної босячні — і кепкувати з »Нicolая«, якому дістается чи не найбільше. Йому присвячений окремий розділ »Прищавий хлопчик Коля«.

Відомо, що великий чи маленький зріст особи і її зовнішня краса та привабливість не конче є також ознакою її позитивних внутрішніх духових якостей. Але навмисне неправдиве, принижуюче змалювання зовнішності насправді високого на зріст і зовсім не »прищавого« Миколи Павлушкива, про що свідчать також уміщені в »Набоях« фотографії з нього, та окреслення його як »нахлібника« С. О. Єфремов та »покидька« ясно має на меті вже в цей дешевий, простяцький спосіб сплюгавити його особу і викликати до нього упередження, відразу, нехіть читача. Так не могли окреслювати М. Павлушкива ані Ф. Матушевський, ані В. Ганцов, які, по-перше, приятелювали з ним і під час ув'язнення й, крім того, самі були невеликого росту, та, по-друге, знали М. Павлушкива як улюблленого члена родини спільноти С. О. Єфремова і В. Ф. Дурдуківського, що цілком натурально жив із ними в спільному мешканні, спільним життям. Між іншим сказавши, В. Ганцов під час його одночасного ув'язнення в Соловецькому ізоляторі також був дуже заприязнений із М. Павлушкивим.

Відмічаємо ці, по суті незначні дрібниці, бо вони вже самі по собі характеризують вороже, тенденційне насвітлення автором описуваних

ним діячів СВУ-СУМ. Тим самим виразно видно і загальну »вірогідність« його »лірико-публіцистичної розвідки«, »виливань« і характеристик.

О. Мойсіенко

МОЇ ЗАУВАЖЕННЯ ДО »ТВОРУ« СНЕГІРЬОВА »МАМА МОЯ, МАМА«

В цьому листі хочу заторкнути проблему: як і чому цей »твір« з'явився на еміграції?

Українське громадянство пригадує активну діяльність СВУ і СУМ на чужині в 1960-70 рр., які влаштовували демонстрації і пікетування різних ансамблів з ССРР під маркою культ-обміну. Очевидно, тому зверху був інспірований наказ видати матеріали, щоб СВУ і СУМ скомпромітувати та кинути кістку роздору українській еміграції.

Хто зафабрикував цей »твір« — знають добре в КГБ. Цю провокаційну писанину привіз із ССРВ В. Некрасов, який не був ні дисидентом, ні противником сов. режиму.

В. Некрасов у »Континенті« (число 10) описує, як його викликав тов. Маланчук із ЦК КП УССР »в день второго прощального собеседования«. В. Некрасов опинився в Парижі і разом привіз цю писанину »Мама моя, мама«. І в скорому часі цей »твір« появився в »Континенті« російською мовою і у вступі до цього »твору«, замість Україна, вживалися такі слова: отчизна, отечество, родина. І пише він, чи в Росії могли бути такі дива як »Союз освобождения України«. До цього союзу належали якісь випадкові люди, як ось: Серъёжка, Володька, Колька. Так називає Сергія Єфремова, Володимира Дурдуківського, Миколу Павлушкива! (»Континент« число II, стор. 46, 47). І далі пише, що ці люди ніякою політикою не займалися, а збиралися в якомусь домі, гралі в карти і пили водку. Чи така писанина не є каригідною, щоби так очорнювати нашу провідну наукову національну еліту?! Зробити її картографіями і пияками!

Мене дивує, що мої земляки, от як В. Чапленко, В. Гришко і покійний П. Волиняк у »Нових днях« засуджував діяльність СВУ і називав членів СВУ »севеушниками« За що?

На еміграції вірять, що писанина »Мама моя, мама« писана без допомоги КГБ, і що вона писана на основі архівних джерел. Я запитую: хто може користуватися архівами, особливо в українській справі? Чому ніде не згадується і не пишеться як фальш про процес »Промпартії« або про »Шахтинську справу«? А коли це видумка ГПУ про СВУ, то чому вона дала таку компромітуючу назву для цього режиму як »Спілка Визволення України?«.

Я читав статтю у »Канадійському фармері« В. Чапленка в справі СВУ, СУМ і УПА, де він каже, що наша така писанина про них є шкідливою для української справи. Чому? І далі він пише про себе: він був письменником, редактором журнала »Зоря« та альманаху »Зоряно«, викладав українську мову у школі і на курсах українознавства, був інспектором перевірки курсу українізації. За таку діяльність на Україні В. Чапленко мусів би бути підсудним разом з С. Єфремовим. Але так не сталося. В. Чапленка, К. Туркала і брата С. Єфремова допи-

Проф. В. Косик

ПИТАННЯ АНТИСЕМІТИЗМУ В УКРАЇНІ

/Конспект доповіді/

Чи в Україні справді буває більший антисемітизм, як в інших країнах? Чому українцям закидають антисемітизм? Звідки пішла ця ідея і хто її ширить на Заході? Ось ці питання розглядав проф. В. Косик на зимовому таборі на Франкополі 1983/1984 р.

Антисемітизм — це, звичайно, ненависть до юдів релігійного і расового характеру. Він існував та існує в більшій чи меншій мірі всюди, в усіх країнах. Важливим є те, що він ніколи не був більший в Україні, як у інших країнах. Крім того, треба пам'ятати, що відносини поміж українцями й юдіями в Україні розвивалися серед окремих обставин соціального характеру.

Українцям приписують антисемітизм в чотирьох періодах історії: за княжих часів, за часів Богдана Хмельницького, під час Української Самостійної Держави, зокрема у 1919 р. і під час Другої Світової війни.

КНЯЖІ ЧАСИ

У цей час юдів в Україні ще було мало. Були це переважно торгівці. А в більших містах, зокрема в Києві, торгівці жили в окремих дільницях (вірмени, німці і т. д.). У Києві була окрема дільниця «юдідове». Ці юди були переважно з Хозарської держави, яку розбив князь Святослав. Хозари, які не були семітами, прийняли були юдівську віру. Князі вживали їх також для всяких адміністраційних і податкових операцій. На цій підставі в 1113 році постало в Києві заворушення проти князя й тоді теж населення виступило і проти урядовців князя — юдів. Але великих переслідувань, таких як в інших країнах Європи, в Україні не було.

ГАЛИЦЬКО-ЛИТОВСЬКИЙ ПЕРІОД

1349 року українська Княжа Держава впала, Галичину зайняла Польща, а інші українські землі попали під Литву. Від кінця XIV ст. на українські землі прибувають юди з Польщі і Німеччини, а найбільше юдів напливало, починаючи з кінця XV століття (переважно німецькі юди).

Після польсько-литовської унії в Любліні (1569), майже вся Україна знаходиться під Польщею. Число юдів дуже збільшилося й вони були переважно збирачами податків, занималися орендою, тобто були на послугах пануючої верстви. Українське місцеве населення не мало жадних прав, укр. шляхта стала польською — українці становили переважно тільки селянську класу.

Крім соціального стану, також релігія була ознакою національності і українці були східного обряду, поляки — латинського. Хто прийняв латинський обряд, рахувався поляком. А юди мали свою релігію і їх уважалося окремою національністю.

Експансія полянів на Україні розвивалася при допомозі магнатів, яким король давав землі. Магнати потребували юдів, які працювали як торгівці, орендарі занималися збиранням податків. Юди стали посередниками між пануючою клясою і селянством, тобто допомагали

визискувати народ. Отже, соціальний чинник грав чи не найважливішу роль у відносинах між українцями і жидами.

ПЕРІОД ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

У такій ситуації, під час будь-якого заворушення чи повстання гнів закріпачених безправних селян звертався не лише проти панів, але і против жидів. Але не з расових чи релігійних причин, а з соціальних і національних причин. Так сталося під час повстання Б. Хмельницького.

Повстанці нищили польську владу, адміністрацію, шляхту, католицьких священиків, навіть тих українців, що перейшли на католицизм і усіх тих, що служили полякам, тобто жидів як тих, що допомагали гнобити народ. Жидів, які переходили на християнську віру та прийняли східний обряд, залишали в спокою. Ворожі українській справі кола замовчують соціальні й національні причини проти-жидівських виступів часу Хмельницького.

1919 РІК

В Росії ширилася революція і страшне безладдя, революційний хаос поширився зокрема через агітацію більшевиків. Спочатку в Україні був спокій, але після перевороту Леніна і початку російсько-української війни, цей революційний хаос перенісся і в Україну. В 1919 році в Україні відбулися великі погроми жидів. Але погроми чинили не лише анархістично настроєні повстанці (Махно) чи відділи самовільних отаманів, але зокрема російська біла армія і теж російська червона армія.

У 1919 році в Україні ішла боротьба трьох армій і фронт часто змінявся, цивільна адміністрація майже не існувала. Серед цього хаосу уряд УНР старався втримати лад, але це не було легко. Це був період отаманщини. Часто отаман уважав, що може робити, що хоче. За поведінку таких людей уряд не може нести відповідальності.

Крім того, в цей час ішла агітація на підставі марксистського принципу боротьби класів. Але класова ситуація в Україні покривалася майже повністю з національною ситуацією. Українці були переважно селянами; робітництво складалося переважно з чужинців (росіяни, поляки, жиди). Вищі і багаті класи також були чужинцями і між ними були жиди. Жиди духовно й сентиментально не були пов'язані з українцями, вони були пов'язані з владою, яка панувала, тобто з чужою владою.

Цей стан можна легко пояснити, бо це є природне явище. Візьмім, наприклад, українців. Після останньої війни багато українців опинилося в таборах ДіПі в Німеччині. Всі старалися виїхати, щоб бути якнайдаліше від більшевиків. Групи українців поїхали до Північної Африки (Марокко, Тунезія, Алжирія) — їх туди завербували французи. Ці українці не були з арабами, з пригніченим народом, а були з французами. Як Алжирія стала самостійною, вони мусіли виїхати до Франції. У таких випадках залишаються на місці і є толеровані хіба ті, хто інтегрувався у місцеве суспільство. Подібно було з жидами в Україні. Вони не мали інтересу бути з тими, яких утискали поляки чи росіяни. Крім цього в роках 1917-1920, багато жидів підтримувало більшевиків, які боролися проти української влади.

Іншими словами, протижидівські виступи не мали расового чи релігійного характеру, а були зумовлені соціальними і політичними обставинами, за які український народ не несе відповідальності — найголовніше — до протижидівських виступів спричинилася клясова боротьба.

Треба ствердити те, що в той час у Парижі відбувалася мирова конференція. Жиди й москалі використали погроми в Україні, щоб доказувати, що українці не здібні мати державу і щоб не допустити до визнання самостійності України. Для цього вони збільшували цифри жертв погромів і приписували їх лише українцям.

ПОГРОМИ У ПРОСКУРОВІ

Це був найбільший погром, причини якого були наступні. У Проскурові тоді не було української адміністрації. За містом були розташовані великі касарні. Військо не було опановане українцями, а було під впливом московських агітаторів. Більшевики готували повстання, щоб захопити місто. Майже всі провідники більшевицької організації були жиди. Повстання дійсно розпочалося, але його розгромили українці. Тоді отаман Семесенко на власну відповідальність наказав покарати жидів за повстання. У цей спосіб він зарядив погром.

Український уряд наказав слідство і отаман Семесенко був арештований і засуджений за погром. Але цікаве те, що жиди заперечують те, що в Проскурові було повстання, яке спровокувало погроми.

Дуже можливо, що це була звичайна провокація. Бо ж організатори повстання знали, що в Проскурові багато війська і що вони не виграють, та що Семесенко нікого не слухає. Це могла бути провокація, щоб спричинити погром, а не щоб захопити владу — у Парижі про причини цього погрому очевидно не говорили нічого.

ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА

Всі, хто є проти самостійності України, пробують доказати, що українці є антисеміти. В дійсності під час Другої Світової війни нищення жидів було в плянах Гітлера і він їх нищив усюди, а не лише в Україні. Навіть якщо хтось з українців був у німецькій поліції і може допомагав німцям у їхній винищувальній акції, то він за це відповідає особисто, а не цілий український народ. Німцям помагали також французи, поляки та інші і навіть жиди. За них ніхто не скидає відповідальнosti на цілі народи.

ХТО ПОШИРЮЄ ЦІ ЗАКИДИ І ЧОМУ?

Однак представляти українців як антисемітів є корисно для всіх ворогів української самостійності, бо західня публічна опінія дуже чуттєво ставиться до цієї справи й не підтримує ідеї самостійності України.

Жиди, що жили в Україні, були звичайно російськими або польськими патріотами, тобто завжди ставилися вороже до українського націоналізму, української визвольної боротьби та української справи взагалі. Очевидно, не всі жиди так поводилися, але більшість. Дуже багато тих жидів опинилися на Заході, де вони занимають визначні позиції в пресі, радіо, телевізії, в школах. Вони виступають проти української національної справи, яка для них чужа. Вони, а ще більше росіяни, використовують проти українців аргумент антисемітизму.

Для прикладу можна згадати Мартіна Грэя, який написав книжку

» В ім'я всіх моїх«, що є дуже антиукраїнською. З неї зробили фільм. А сам Мартін Гре служив у військах НКВД, тобто був на службі жорстокого сталінського режиму і мабуть допомагав переслідувати українців.

У дійсності обвинувачення українців в антисемітизмі служить для того, щоб знеславлювати боротьбу укрінського народу за свої права, за самостійність.

ЧИ ЖИДИ СПІВВИННІ В ГОЛОКОСТІ?

Американські юдівські угрупування також завинили у юдівському голокості, стверджує дослідча студія групи визначних американських юдів. Після понад дворічної студії питань, які турбували юдів Америки впродовж чотирьох десятиліть, колишній верховний суддя ЗСА Артур Дж. Голдберг стверджує, що американські юди не зробили досить, щоб врятувати жертви голокосту у гітлерівській Європі.

З 4 юди підготували рапорт, шукаючи причини, чому юдівські лідери не діяли більше ефективно, навіть, коли вже знали восени 1942 року, що нацисти були наставлені здійснити політику юдівської екстермінації. Останнього року, 15 місяців після створення, комісія тимчасово розпалася через зудар на тлі оскарження поведінки колишніх юдівських лідерів /у прелімінарному рапорті/. З того часу з комісії вийшли два найгостріші критики.

Причини, які комісія подала: розбиття між самими юдідами в ЗСА, фінансова обмеженість і брак політичних впливів; лідери побоялися викликати антисемітизм у ЗСА і перешкодити воєнним зусиллям альянтів. »Під час депресії, з масовим безробіттям, деякі американські юди поділяли загальну турботу, що масова еміграція могла б погіршити ситуацію. Окрім того, беручи під увагу американську опінію, наставлену проти іміграції у той час, яка йшла впарі з їдким антисемітизмом, багато юдівських провідників побоялися, що занадто активна кампанія лібералізувати іміграційні обмеження, щоб врятувати юдів, могла б обернутися бумерангом і обмеження могли б стати ще гострішими«.

Голдберг заявив, що рішуча дія у часі між приходом Гітлера до влади у 1933 році і приступленням Америки до війни у 1941 році, могла врятувати життя сотень тисяч юдів.

Комісія не провадила слухань, покликаючись на докладні студії академіків і журналістів. Вона зосередила увагу на Американсько-Юдівському Комітеті і зв'язаним із ним Спільним Розподільчим Комітетом, одним із найбільших воєнних допомогових комітетів і на переважно сіоністичний Американсько-юдівський конгрес, Б'най Брит і споріднені з ним організації — Антидефамаційна Ліга, Жидівський Комітет Праці: вони представляють кілька сотень юдівських робітничих груп у ЗСА й організації ортодоксальної спільноти.

У звідомленнях комісії дано кредит окремим особам, за їхні зусилля у трудних часах, але більшість організацій скритиковано за байдужість у кризовій ситуації.

Згідно із звітом комісії Б'най Брит зрозуміла щойно в ході воєнних років, що конвенційні, позакулісові впливи на симпатичних

урядових представників не допровадять до нічого. Хоча Американсько-Жидівський Конгрес був більше склонний до »дуже помітних, мілітантних акцій бойкотів, вуличних демонстрацій, здигів«, рапорт стверджує, що в 1940-их роках їхній провідник-рабин Стівен Вайс відмовився підтримати будь-які заходи, що могли поставити пробританську адміністрацію Франкліна Д. Рузельта в клопоти, або зашахувати його схему »Лен анд ліз« /Позичай і визичай/.

В. Маслов, колишній екзекутивний директор Конгресу, а тепер його генеральний радник, який придивляється до праці комісії, заявив: »Ви створили комісію не тому, щоб знайти факти, а щоб встановити напрям. Комісія не в силі проробити доброї наукової праці. »Натомість, рабин Марк Г. Танненбаум ствердив, що його організацію у звіті представлено »збалансовано«.

Із висновків комісії виходить, що багато американських жидів потерпіли від трьох серйозних »лжепонять«: по-перше, нацизм не був у нічому відмінним від численних форм антисемітизму в минулому, і що жиди переживуть лиxo, як вони це зробили в минулому. По-друге — не було глупду договорюватися з Гітлером і його сателітами. І вкінці: »Американський і британський уряди надали б першість порятункові жидів«.

У звіті комісії переповідається про численні намагання жидівських провідників заохотити союзні сили до дії, але стверджено, що Америка і Британія »зробили мало або взагалі не виявляли жодного зусилля у війні, щоб врятувати жидів від голокосту, а в певному моменті перешкодили таким зусиллям інших«.

Саме існування комісії стало контроверсійним. У січні 1983 року її головний фінансист Джек П. Айзнер, нью-йоркський бізнесовець, який сам сидів в концтаборі, — відкликав свою підтримку комісії, стверджуючи, що »Залишки старого естаблішменту старалися у комісії оборонити своє ім'я і не сказати правди«.

Із кінцевого звіту зникли деякі уступи з першого звідомлення, а між ними таке речення: »Жидівські організації і їх респективні лідери були емоційно й ідеологічно так абсорбовані своєю внутрішньою боротьбою, суперництвом і намаганням осягнути гегемонію у жидівській спільноті, що не думали про момент нагlosti, його зігнорували або щонайменше применшили«.

Уступи, які зникли, належать перу дослідника першого тексту, який разом із Айзнером залишив комісію, стверджуючи, що »були намагання цілковито приховати »дійсність«.

М. Мерлин, директор Інституту Середземноморських Справ, який студіював голокост, був співосновником, разом із менахіном Бегіном, партії Гейрут та ключевим представником у своїй країні Іргун /підпільної жидівської групи, яка боролася проти британців у Палестині, писав: »Уся діяльність жидівських організацій, взята разом, не була відповідною до розміру трагедії. Лідери 30-их і 40-их років не дбали досить«.

Рабін Артур Герцберг, віцепрезидент Жидівського Світового Конгресу, який викладає історію в Колюмбійському університеті, залишив комісію на кілька місяців у 1982 році — через незгоду з Мерліном,

тодішнім головою комісії. Він заявив в інтерв'ю, що комісія була своєрідним Трибуналом, який хотів засудити лідерів минулого за їхню поміркованість: «Це було намагання переписати історію для політичних цілей — таким був його остаточний висновок. »Так, ми винні, але з полегшуючими обставинами.

Гаррісон Дж. Годдин, почесний президент комісії, скритикував »поганий політичний розсудок і тертя, суперництво та змагання поміж провідниками й їхніми організаціями« у 30-их і 40-их роках серед жидів у ЗСА.

Джанет Фрідман Сєрадські, координатор міжнародної сітки жидівських дітей, які пережили геноциди, висловлює надію, що висновки комісії доведуть до більшої співпраці між самими жидами, щоб поставити спротив існуючій загрозі для світового жидівства.

(Ор/
(Скорочено за «Нью-Йорк Таймсом» від 3/21/84)

РЕВІНДИКАЦІЯ УКРАЇНЦІВ ІЗ ДАХАВ

УВІКОВІЧНЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЖЕРТВ У КОНЦТАБОРІ ДАХАВ

Під пам'ятником для жертв дахавського концтабору зібралось 15 липня більше, як три сотні українського громадянства, молоді СУМ-у, ПЛАСТ-у, студентів з ЗСА, Канади й Європи при співчасті Владик Платона Корниляка (УКЦ) та Володимира Дідовича (УАПЦ), щоб у пошані святково відслонити пропам'ятну таблицю українським жертвам.

Між присутнimi були представники політичного, суспільно-громадського та наукового життя — Я. Стецько — голова Проводу ОУН з дружиною, ред. С. Мудрик — голова КОУГЦУ, мгр А. Мельник — голова ЦПУЕН, проф. В. Янів — ректор УВУ та інші. Були також присутні і колишні в'язні — чоловіки та жінки — німецьких концтаборів: Лідія Марцюк, Пелагія Ткаченко, Іванна Мозолюк, інж. Іван Кашуба, Г. Наняк, Цінж, Турula, д-р Б. Вітошинський, мгр В. Леник, д-р О. Віントоняк, М. Карпинець і ін.

Студенти з Дахавського комітету разом з своїм дорадником проф. П. Гоєм в пам'ять закатованих українців у Дахаві поклали в підніжжя пам'ятника два вінки.

Владика Платон Корниляк, та Владика Володимир Дідович, який прибув у заступстві Архієпископа Анатолія Дублянського, відправили молебень до Пречистої Діви Марії, покровительки страдників-кацетників у годинах розпуки й безвихіддя.

Оба Владики виголосили відповідне глибокозмістовне слово, щоб духовно надхнути присутніх словами душевного піднесення в дусі християнського вчення.

Студент Борис Дацків, голова Українського Студентського Комітету Дахав, з Нью-Йорку з'ясував у короткому слові ідею постання комітету, студентський минулорічний протест-демонстрацію у Дахаві на ріст конкретних акцій, які завершилися першим успіхом. Поминання українського імені та української присутності у Дахаві були одною з

головних цілей студентів, які в час минулорічної поїздки »Стежками батьків по Європі« розпочали акцію, про яку згадуватимемо з признанням українська спільнота в світі.

Бандуристки з Кобзарської школи в Нью-Йорку відіграли кілька зворушливих мельодій та відспівали пісню »Хто бачив майданчик«, які не одному виконавцеві та присутнім посрібили очі придушеними слозами споминів, жалю, невільничого страждання та від згадки про такі ж самі концентраційні табори в ССР.

Проф. П. Гой привітав від імені комітету двох колишніх в'язнів, які пережили дахавські жахіття — pp. Стадника та Луцана, кажучи, що »напередодні 40-річчя перемоги над нацизмом, за ініціативою учасників »Стежками батьків по Європі« (в 1983 р.) громадянство зійшлося вшанувати тут терпіння знаних і незнаних нам синів і дочок великого українського народу, яких не сотні, а тисячі загинули в цьому концентраційному таборі«. Він також привітав присутніх колишніх капецтників Авшвіцу, Берген-Белзену, Саксенгавзену, Бухенвальду, Фльоссенбіргу та інших концтаборів. Проф. П. Гой відмітив студентську посвяту і наполегливість: »Тільки завдяки їх глибокого відчуття заподіяніх кривд, широго обурення, твердої постанови та рішучості відбуто демонстрацію, а згодом — послідовна і наполеглива праця, частинне зібрання документації і особистих заприсяжених зізнань та вміла їх презентація — дала у висліді перші успіхи, яких ми є свідками сьогодні.«

Присутні довідалися також, що із відслоненням пропам'ятної таблиці, присвяченій борцям за Волю України, при Українському Студентському Комітеті Дахав і при Фундації УВУ в Америці починає діяти Інститут Української Мартирології, який допоможе продовжувати розпочате діло.

Мр Володимир Леник поінформував присутніх німців про причини з'езду українців до Дахаву, відслонення таблиці, та дав коротке вияснення щодо дії українців.

В головній залі пропам'ятного музею по благословенні Владик УКЦ і УАПЦ — Маруся Дрогобицька, Донна Федорів та Борис Дацків відслонили пропам'ятну таблицю. Таблиця ясно вирізняється серед інших пропам'ятних таблиць як мистецьким задумом, так і його реалізацією. Мисткиня фон Гогенталь-Полюй зобразила барельєфом величиною 40 на 80 см образ Печерської Богоматері, яка стоїть з протягненими руками над в'язнями, які на неї уповають. Підпис в трьох мовах вияснює, що таблиця присвячена українським в'язням кацету Дахав, отже, тим, котрих тоді — в горезвісний час — і тепер не визнано як українців.

Грімко пролунав в головній залі музею український національний гімн і чуття гордості огортало присутніх, що після 40 років можна було завершити діло, яке тягнулося роками безуспішними заходами.

Вечером того ж дня, в парафіяльній залі при Шенштрассе, відбувся вечір спогадів політичних в'язнів німецьких концентраційних таборів.

Голова ЦПУЕН мр Антін Мельник відкрив вечірта згадав про жертви, які приніс український народ. Похвалив студентів з поїздки »Стежками Батьків по Європі« за велике доконане діло.

Борис Дацків, Голова Комітету, який діяв з Нью-Йорку розповів присутнім як при підтримці проф. П. Гоя, ЗСА, м'гра В. Леника та о. Е. Гарабача у Мюнхені, З. Ковала у Брюсселі (Осідок Міжнародного Комітету колишніх кацетників з Дахав) вони змогли щасливо довести діло до кінця.

Ліда Чорна, бандуристка з Нью-Йорку при речитативі Бориса Дацківа відіграла пісню »Встає хмара з-за лиману...«

Надзвичайно глибокозмістовну доповідь виголосив ректор УВУ, проф. Володимир Янів. Доповідь була аналізою в перекрої людських почуттів в передсмертнім покаранні, безвихідно, пониженню, розчавленню, мареві безділля, порожнечі — представляла собою логічно завершенну розгорнуту аналізу дантівського адажію »Ви, що входите сюди, оставте всю надію...« (Данте, »Пекло«). Не зважаючи на невідрадну ситуацію нацистських концтаборів, в яких нищили біопсихічно тисячі в'язнів, прелегент підкреслив моральну відпорність українців супроти нацистського насилия.

Перед розповіддю спогадів колишніх політв'язнів різних німецьких концтаборів, виступив дует бандуристок, які відспівали, наливаючи серця присутніх сумом і тugoю, жалем та наснагою до дальнішого змагу за нашу правду, пісню »Хто бачив майданчик...«

Д-р О. Віntonяк почав свій спогад від проголошення Акту 30 червня. Вичислив багато діячів ОУН, яких забрали нацисти до концтаборів. Згадав доповідач і жорстоку смерть братів сл. пам. Степана Бандери — Василя і Олекси, яких (таки) польські бандити замордували протягом короткого часу в Авшвіці. Недоповірення жорстоке життя цієї »фабрики смерти« д-р О. Віntonяк змалював простими та пронизливими словами.

Ред. С. Мудрик згадав знущання над в'язнями на тлі власного пережиття та тодішніх власних роздумів в Берген-Бельзені та Дора. Тут особливо чортівською жорстокістю уславився кат Йозеф Крамер. Життя в'язня-кацетника не було навіть одної бараболини варт — виснаженого в'язня з місця стріляли, коли зауважили кати, що він підняв гнилу бараболину. Там, в тих кацетах у братських могилах поховано тисячі в'язнів-українців.

Мір. В. Леник подав свої пережиття з бухенвальдського концтабору, якого окреслив як »пöttомкінське село« нацистів. Додав закраску: згадав про дуба, під яким сиділи Гете і Шіллер, але якого також не оминули колючі дроти, а згодом бомби визволителів. У в'язнів була віра, що коли не стане цього кріслатого старого дуба, то і розвалиться німецький райх. Так сталося.

Мір Антін Мельник говорив про жорстокості нацистів, підкреслюючи їх нелюдські методи нищення людського життя у Фльоссенбірг.

Дочка Степана Федоріва, — колишнього політв'язня в Дахаві, який з батьком опинився в Дахаві, маючи 17 років, — прочитала його спогад, коли за признання себе до української національності тaborова адміністрація карала безпощадно українців.

Проф. Гой промовляв останнім. Він говорив про історію й осяги Українського Студентського Комітету Дахав, його постановя, акцію, мож-

ливі пляни дій в Монтецассіно, де за згадкою очевидців було багато тисяч українців. Все сильніше відчувається потреба зайнятися справою вияснення ідентичності вояків, яких там поховано.

Представники Українського Студентського Комітету Дахав та студентська група »Стежками Батьків« вручили проф. П. Гоєві та В. Леникові, які вельми спричинилися до успішної дотепер акції, китиці квітів.

Присутні відспівали український національний гімн та розійшлися, обговорюючи перший видний успіх української студентської молоді.

О. Ронна

Пропам'ятна плита в бронзі мас розмір 40 x 80 сантиметрів. На ній зображене образ Печерської Богородиці над виснаженими в'язнями.

ДИСКРИМІНАЦІЯ УКРАЇНЦІВ У ПОЛЬЩІ

У зв'язку з утечою коло 120 українців з Польщі, що в дорозі до Риму залишилися у Відні й попросили політичний азиль, німецький щоденник »Ді Вельт« (31. 7. 1984, ч. 177), розглядає українсько-польські відносини та життя української меншини в людовій Польщі.

Пропонуємо нашим читачам цікаву статтю К. Г. Штрема.

*

Коли кілька днів тому 120 польських туристів, у дорозі до Риму, »вискочили« в Австрії й попросили азиль, віденських урядовців зустріла несподіванка, що вони не є поляками, а українцями. Вони відмовились від услуг польського перекладача, якого австрійські урядові чинники поставили їм до диспозиції. Вони бажали говорити рідною мовою: по-українському.

Українці оскаржували Польщу в національній, релігійній та політичній дискримінації. »Я залишив Польщу, бо там немає нормальних обставин життя« — заявив один з них. Далі він вяснював: »Я є українцем і не бачу там жодних для себе перспектив. Ми навіть не відважуємося на вулиці говорити українською мовою. Видання єдиної української газети польський уряд припинив. Багато українських церков замінено на магазини. Немає українських шкіл та навіть немає навчання української мови«.

Утеча 120-ох прочан скерувала увагу на проблему української етнічної групи у Польщі, що нараховує коло 180 до 200 тисяч людей (далеко більше — прим. ред.). Коло 50 тисяч із них належить до греко-католицької, отже »уніатської« Церкви, яку у совєтській Україні насильно зліквідовано (в усіякому разі існує там у підпіллі), а в Польщі має півлегальний статус.

Уніати відправляють свої Богослуження за східнім, православним обрядом, але визнають примат Папи. У Польщі урядові чинники уже здавна »рекомендують« їм прилучитися до католицької або до православної Церков.

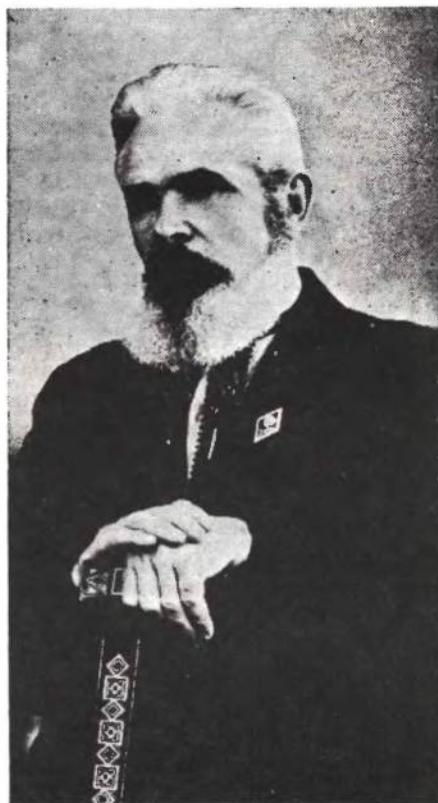
Українці у Польщі терплять не лише ідеологічне, але передусім національне переслідування. Колишні центри українського поселення — західно-українські території, передусім Східня Галичина зі столицею Львовом — від 1939 зглядно 1945 року були насильно приєднані до союзами. Але також у Західній Галичині, що залишилася під Польщею — отже на території між Краковом та Перемишлем — були українські поселення.

Відношення між поляками та українцями ще перед комуністичною владою було напружене. У час між світовими війнами українці чинили опір, більше чи менше насильній польонізації. Після вмаршування червоної армії в Галичині утворилися — по обох боках нової совєтсько-польської границі — українські націоналістичні партизанки, що їх називали »бандерівцями« (за українським провідником націоналістів Бандерою). Вони роками стояли у кривавих боях проти червоної армії,

як також проти органів державної безпеки польського комуністичного режиму.

Новоінстальований комуністичний режим у Варшаві на весні 1947 під гаслом «Акція Висла» дав наказ при помочі поліції та армії евакуювати більшість українських сіл у південній Польщі. Українське населення — незалежно від того чи можна було йому доказати симпатизування з партизанами чи ні — переселено на північ і на захід, на колишні німецькі східні території. При цьому старанно звертали увагу на те, щоб не творилися нові українські скupчення. Пам'ять про «Акцію Висла» і про трактування з боку польського режиму, в багатьох українців донині залишилася свіжою.

Поновне пробудження української національної свідомості у Польщі торкається також відношення Варшави до Советського Союзу, що і без того є трудне. Бо від українців у Польщі «польські» ідеї про політичну та профспілкову свободу легко могли б перекинутися в советську Україну, а потім на увесь Советський Союз. Тому Москва нічого не має проти того, коли Варшава «своїх» власних українців пригнічує.

Незламний Богдан Чуйко

З ЛИСТИВ

ПОЛІТВ'ЯЗНЯ

БОГДАНА ЧУЙКА

Український політв'язень Богдан Чуйко звернувся з концентраційного табору селища Чепець, Пермської області на Уралі, з відкритим листом до учасників західного руху за мир.

(Уривки з листа)

»Читаючи в газетах, слухаючи по радіо про ваші марші миру, величні марші, форуми, демонстрації, сидячі, лежачі страйки та інші заходи, я не можу зрозуміти та усвідомити: чим ви обурені й проти чого й кого протестуєте. Проти відсутніх американських ракет чи проти наявності сотень скерованих проти вас і ваших дітей радянських ракет СС-20? Якщо проти них, то чому не протестували в той час, коли їх встановлювали?

У нашому царстві таким оргіям ходу нема, бо їх придушили б ще у стадії їхнього плянування. Керівники та організатори були б розстріляні як »зрадники батьківщини« й потенційні платні шпигуни на користь іноземної держави. Співучасників і підсобників засудили б до різних строків і вони на все життя залишилися б прокаженими з »вовчим билетом«. Так, колишнього в'язня студента українця Бондаря тільки за вихід із самодіяльним гаслом, яке дискредитує КПРС, засудили на 7 років кучинського концтабору... Отже, ви мусите постійно дякувати Богові й бити поклони за те, що у вас така милосердна й справжня демократія.

Ми, радянські кріпаки, за мир без диктату, рабства, терору, сваволі, беззаконня та мирної демагогії. Ми, радянські в'язні, проти імперій, імперіялістів, експансій, агресій, анексій, відкритого колоніялізму, неоколоніялізму, геноциду, поневолення, під якими личинами вони не виступали б і не проявлялися і в який одяг вони не вбиралися б: чи то добровільних братських союзів, »подачі братерської руки«, звільнення від чужоземного панського, капіталістичного ярма; надання технічної, технологічної допомоги, культурних, торговельних та інших зв'язків, з обов'язковим формулюванням рівноправності, шанування суверенітету й невтручання до внутрішніх справ. Все це лицемірство, брехня й фальш. Ми за такий порядок, при якому був би законом і всі перед ним були б рівні: щоб кожний каратель не мав своїх законів. Ми проти варварства, моральних і фізичних катувань, інспірацій обвинувачень, проти каральної політики. Проти режиму, метою якого є не перевиховання, а продукування кретинів і негідників... Нам вірогідно відомо, що ваш рух за мир інспірований, його скеровує Кремль і його фінансиє Радянський фонд миру, який прийшов на зміну МОПРові.

Гасло »Пролетарі всіх країн, єднайтесь!« — це насправді заколпачений російський націонал-шовінізм і Російська імперія. Воно дало можливість відновити російську тюрму народів, що розвалилася, й створити нову імперію — СРСР: з метою здійснити світову революцію та завоювати увесь світ під гаслом »Мир в усьому світі«. З цією метою з перших днів радянської влади емісарів експортували до сусідніх держав, щоб створити там підпільні компартії та розклести її знищити їхню державність. Цю діяльність фінансував МОПР, а тепер її фінансиє Радянський фонд миру. Таким чином вас використовують як інструмент для загарбницьких цілей...

Усі міжнародні конфлікти можна розв'язати на підставі загально-прийнятих законів... Загально відомо, що формально колоніальна ера закінчилася. Але в житті як існували, так і існують імперії, колонії, раби, кріпаки. Тюрма народів далі існує. Прагнення та апетит до гегемонізму, експансії, анексії та поневолення слабких народів, жадоба світового панування не минають у сучасних канібалів...

Експорт ідей покликаний здійснити світову революцію. Ця ідейна агресія тепер визначається: зсередини, іззовні збройною силою розтрощити — у цьому полягає суть боротьби за мир як вислів певного виду міждержавних стосунків, як тенденція агресорів до експансії та поневолення інших народів, до порушення їхньої незалежності й суверенітету, до проведення політики сили й диктату в міжнародних взаєминах».

Валерій Марченко

З України наспіла сумна вістка, що 7 жовтня 1984 року помер відомий український політв'язень, завзятий оборонець прав свого поневоленого народу, журналіст Валерій Марченко. В. Марченко помер у лікарні ленінградського МВД у віці 37 років. Він страждав важливим захворюванням нирон.

У відкритому листі з 5 жовтня ц. р. мати Валерія — Ніна Марченко, розплачливо звідомляла, що її син вмирає у лікарні МВД. Вона дамагалася безуспішно побачення з сином. У листі вона пише, що Валерій конечно потребував підключення до штучної нирки, а такого кровопрочищувального апарату у лікарні не-

ВАЛЕРІЙ МАРЧЕНКО

— ЗАКАТОВАНИЙ

має. Вона також готова була віддати синові свою нирку, але на цю свою заяву не отримала відповіді.

В. Марченко народився 1947 року. Колишній співробітник газети «Літературна Україна» та журналів «Дніпро» й «Україна», вперше попав у брутальні нагебівські журнали 1973 року. У червні того ж року його заарештовано. 29 грудня 1973 року його засуджено до 6 років ув'язнення суворого режиму та 2 років заслання, звинувачивши його в «антирадянській агітації та пропаганді». Вне тоді ванкю хорний В. Марченко відбував покарання у горезвісному Пермському таборі.

1981 року В. Марченко повернувся до Києва та робив безуспішні заходи на виїзд на Захід для лікування.

У липні 1983 року КГБ повнові зробив обшук у помешканні Марченка. 24 жовтня його заарештували та запроторили до слідчого ізолятора КГБ в Києві. У березні 1984 року В. Марченкові винесено злочинний вирок: 10 років таборів особливого режиму та 5 років заслання.

Цей виром, який був винесений за стереотипним вже обвинуваченням, — «антирадянська агітація...», — був смертним вироном В. Марченкові.

З ЛИСТА ВАЛЕРІЯ МАРЧЕНКА ДО В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА

... В таборі я останні чотири місяці воював за медичну допомогу, тому аж до виїзду перебував у лікарнях, зрідка повертуючись на 36 зону. Вони там припинили лікувати майже зовсім. Хворого на уремію Ґаранаускаса три тижні тримали в центральній лікарні ІТУ ВС 389 на Все-святській без ужиття необхідних заходів. Двічі напівпритомного возили у воронку від центральної лікарні до залізниці. Потім нарешті відправили, а в Пермі вкинули до звичайної тюремної камери і майже три дні він не виводив катетером сечу (в нього аденома простати). Помер після операції.

Десь за два місяці до кінця терміну я звернувся до міністра В. С. Щоломова з проханням, зважаючи на стан здоров'я, надати спецконвой і везти мене як хворого. Тижнів через два в лікарню прибіг оперок лейтенант Бабаджішвілі і став теревенити про сяке-таке, а наприкінці сказав, що »буцімто« мені дозволили їхати на заслання навіть без спецконвою, а лише відмічаючися на вузлових станціях у міліціях. Я так і не збагнув, навіщо їм здалася та комедія. Після цього мене ще 20 травня повезли з Все-святської ц/л до Пермської ц/л, де я поскаржився медкомісії вільних лікарів на свої болячки. Ті дружньо кивали головами, що стан кепський, і казали, що дадуть відповідні вказівки. З Пермі 5 червня мене смикнули назад на Все-святську, а, якщо врахувати, що потягом туди їхати понад добу, у вагоні до туалету випроситься неможливо — при моїх нирках це була ще та дорога. І 5 червня мене несподівано викликають з лікарняної палати на етап, з речами. Знаючи про пристрасть перевихователів колекціонувати мої переклади, я тут таки запечатав у конверт на ім'я Прокурора УРСР Глуха переклад оповідання Едгара По »Маска червоної смерті« і в доданій при цьому заяві прохав перевірити на предмет: антирадянського змісту, умовностей та відомостей, що не підлягають оголошенню. Відповіді чекаю досі. Видно, нелегко в оповіданні, написаному 1840 року відшукати антирадянський зміст. Десь за останні півроку моєго терміну в мене послідовно вилучали такі переклади: »Декларація незалежності« Томаса Джіферсона (XVIII століття), 10 розділів повісті Джерома К. Джерома »Тroe в одному човні, не камуки про собаку«, оповідання австрійських письменників кінця XIX — початку ХХ ст. — зо два друкованих аркуші, поезію Едгара Лі Мастерса, а про тенденційні виписки з Кодексу постанов Верховної Ради, просто художньої л-ри нема що й казати. З триумфом вилучалося.

Ну, так ось 15 червня, »отчуждив« ще пару останніх копій заяв до прокуратури, мене, як орлятка з пісні про Каюкову, повели на станцію. Домогтися оголошення згідно з їхніх же інструкцій, куди мене етапують — було справою безнадійною. Дали підписати довідку про звільнення й — у воронок. Режим — капітан Кузнецов, коли мене гнали біgom до потяга, кричав: »Встигнеш, Марченко. Бути тобі у Ташкенті.« Він повторив це двічі й реготав. Поза сумнівом, він умисне приховував пункт призначення. На той потяг я не встиг, хоч і біг з важкою валізою, підштовхуваний намордником вихователівської вівчарки. Вочевидь, якісь ц. у. (ценные указания) щодо мене було таки дано. Бо наступного дня метушилися, заздалегідь готовчи мене в дорогу. Перевдягли в новий зеківський мундир. Хотіли забрати теплий бушлат, який про-

лежав 6 літ на складі, але я сказав, що чинитиму опір по всьому етапу, і вони не забрали. Бачили б, скільки жалю було в очах капітана Сидякова, коли він пускав з рук той бушлат. Річ певна, вони б забрали його, не мигнувши оком, якби їм не залежало, щоб я поводився смирененько.

Отже, стою я на вахті, чекаю вірного друга-воронка, коли мене виводять поза браму і садовлять до кабіни вантажного самоскида. Там таки в кабіні прaporщик Осипов каже мені, щоб я був розсудливим і не пручався, бо в них і наручники і зброя — «і ракети з собаками», — додав я. Везли мене три перевихователі: прaporщик Осипов, лейтенант Бабаджішвілі і ще старший лейтенант, наскільки я зрозумів з сусідньої 10 зони, де сидять побутовики суворого режиму. Отже, я опинився в серединці, у золотій кабінці. Очолював конвой лейтенант ъбаджішвілі — найдурніший з грузинів і найбрехливіший з міліціонерів. Сідали ми на свердловський потяг на ст. Половинка, окреме купе, де мене напували чаєм з кондвиробами. Я не пручався, бо в них собаки з ракетами. Ніч їхав по-людськи і вже був надумав, що поїзд розрядки вийхав на Уральську колію. Бабаджішвілі докладно відповідав на кожне моє запитання, задля більшої щирості час від часу торкаючи мене за плече. Місцем мого заслання (єдине, що я йому повірив) він назвав Красноярськ у Сибіру. Цю помилку щодо єдиного випадку правдивости представника табірної адміністрації я мусив виправити через кілька днів, коли солдат конвою прочитав мені з етапної справи про направлення у розпорядження Актюбінського управління ВС Казахської РСР. Отже, ніч до Свердловська я їхав у нормальному купе, нормального потягу, супроводжуваний трьома громадянами-начальниками в цивільному. В міліції на залізничному вокзалі Бабаджішвілі зненацька закоцав мене у кайдани і в такому вигляді завіз і здав до Свердловського СІЗО. Тримали мене і по інших пересильних тюрмах окремо. На етапі у вагонах кілька разів садовили мене з іншими в'язнями. Досить неприємне товариство двох божевільних (етап Челябінськ-Оренбург), при чому начальник конвою висловився: — Пропагандист? Ну, так ось, можеш їх пропагувати. Були ексеси і під час обшукув у дорозі. Одному сержантові сподобалися японські стерео, і він запропонував їх подарувати. Коли я відмовився, сказав, що «тепер ти в мене вийдеш до туалету». І справді не виводив. Тобто раз були вивели, ще потяг стояв у Свердловську на станції, і вже до Челябінська, як інші не просилися, ані-ані. Я посылався на хворі нирки, а він відмовив мені у зв'язку з тим, що на особистій справі немає жодних позначок про хворобу. Дійсно, у графі «состояние здоровья» стояло — «благополучное». Це мені теперішня головлікар Ц/п ИТУ ВС 389 Роза Мінахметова вписала. Я ж кажу, в таборі зараз зовсім не лікуватимуть. Хворого на інфекційний гепатит Тараховича, всього жовтого, не відгодувавши, вже не кажу про якісь пристойні ліки, хотіли виписувати на «труд — по физическим показаниям». Допоміг написати йому заяву до медвідділу в Пермь, так трохи затримали в лікарні, але Мінахметова навіть відмовляла в пакунку.

Маршрут мій: Свердловськ — Челябінськ — Оренбург — Актюбінськ забрав загалом 20 днів. В Оренбурзі раптом наголо підстригли, хоч залишалося буквально кілька годин до дня викінчення табірного

терміну. Поводилися брутально — трохи-трохи не набили, коли почав вимагати, щоб не хапали і не штурхали в спину. Я поводився спокійно і підстав для пресу не давав жодних. Як виявилось, вони в той день лупцювали групу етапованих рецедивістів, ну й ще ходили під враженням. На мою скаргу наступного дня викликав підполковник, нач-к СІЗО і запевнив, що за брутальну поведінку винні понесуть відповідальність, а чому поголено, з'ясує. З'ясовує понині. В Актюбінську запхали в камеру, де було душ 70 на 50 спальних місць, з вошами та кілками. Мені це якось зразу не сподобалось, і я тут-таки написав заяву до чергового офіцера з проханням про людські умови утримання. Мене негайно вивели з камери і завели до нього в кімнату.

Мало не відлупцював, звідки маю нахабство «качати» права. З бігом часу трохи витверезився і побалакав по-українському. Виявивши, що я за відомством КГБ, почав влаштовувати мене до кращої камери. Вибір був не густий: педераси, скривджені, недолітки та рецедивісти. Мусіли спинитися на останньому варіанті. Особливо небезпечні карні злочинці попервах віри мені не пойняли. Їх здивувало в моїй розповіді, що: наша зона має менше сотні зеків — «Ти брешеш, менти ніколи не триматимуть табору собі на збитки»: що був зодягнений у ненощені зеківські шати та черевики — «Ти чому весь у новому?» — ще якісь звичні для нас дрібниці, які їм відалися підозрілими. Велося до того, щоб викидати мене з камери, як стукача, з відповідним розголосенням по тюрмі, але зумів переконати, що це помилка. Взагалі з ними було цікаво, бо положив у авторитеті цілої тюрми. Їх відвerto боялося тюремне начальство. З Актюбінську везли до містечка Уїл (250 км) у воронку, вибиваючи наостанку нирки. До Саралжина, за 50 км від району, мене вивезли вже на мотоциклі, звісно, не питуючи моого бажання. Актюбінськ — 200 км. — Саралжин — 50 км — Уїл. Тут мною опікується дільничий майор і не дуже шарпає, мабуть тому, що не має знайомих йому підстав: я не п'ю, ходжу до праці, чесний у розмовах з ним. Щоправда, на роботу став виганяти наступного дня. В заяві на ім'я голови радгоспу я клопотався, щоб «працевлаштували» згідно стану здоров'я та освіти. Маю місце слюсаря-складальника сільгосптехніки.

Жовтень 1979

Валерій Марченко

ЛИСТ ВАЛЕРІЯ МАРЧЕНКА АНДРОПОВУ

Голові Президії Верховної Ради СРСР

Андропову Ю. В.

від Марченка В. В.

Київ-111, Щербанова 72, кв. 130

З А Я В А

Вже в перших днях моого повернення із заслання я зустрінувся з перешкодами й переслідуваннями, які продовжували реченець моого ув'язнення до безконечності. Заки я влаштувався сторохом у квітникарстві за 75 карбованців місячно, я обійшов понад 20 робочих місць. Рік я перебував під адміністративним наглядом офіційно, а крім того, за мною стежили таємно (часто щоденно). Слідкували за мною вдома

з сусідньої квартири, слідкували на вулиці, незалежно, йду я сам до церкви, з матір'ю на базар чи зі знайомою в кіно. Перлюструють мою кореспонденцію, деякі листи пропадають, підслуховують мій телефон. Восени 1981 року мені погрожувала телефоном невідома особа, буцімто колишній в'язень. Погрози припинилися після того, як я заявив, що запишу розмову на магнетофон. На виробництві в моїх речах рилася робітница, яка стояла в контакті з співробітником КГБ. Якісь люди, під час нашої відсутності, залазили до нашої квартири й дачі. Хтось систематично бушує на робочих місцях моїх батьків, родичів. Шукають, як я розумію, за доказами моєї антидержавної діяльності. Я — літератор і не уявляю себе поза українською культурою, поза творчістю. На жаль, про публікацію своєї літературної творчості годі навіть мріяти. Щобільше, якраз моя літературна творчість є під пильним наглядом КГБ. Так, під час обшуку у мене вдома і на дачі, 15 липня цього року вилучено якраз белетристичні статті, зміст яких стосувався до 11 і 19 сторіч. Забрано також мій переклад з англійської письменника Сомерсета Моема «Сила обставин». Крім цих статей, ніяких матеріалів, які мали б якусь вартість з погляду державної безпеки, не виявлено, хоч обшук проведений був дуже ретельно.

Після обшуку мене повезли на допит (я був хворий, тиск 200 на 105, і співробітники КГБ не мали права цього робити). Слідчий Боярський заявив мені, що робітники РСМУ, які закладали водопроводи до кооперативних садів «Освіта», натрапили на присадибній ділянці нашої дачі на брезентовий пакет, в якому знайшли два примірники «Хроніки поточних подій», обгорнути в останню сторінку моого перекладу «Сили обставин». Усім членам кооперативи відомо, що сади давно призначено ліквідувати за загальним планом будівництва Києва. Та кому з літників, які не дочекалися водогону за 20 років, захочеться водитися з водопроводкою тепер, перед знесенням садів. Так що ця новобудова — дарунок КГБ садівничій кооперації — жест нечувано щедрий, коли б тільки не відкритий скарб. А «антирадянські документи», обгорнуті останньою сторінкою моого рукопису, є доказом, що фабрикатори хочуть підтягнути мене під статтю 62 КК УРСР. Бож ясно, що ніхто не буде зберігати кримінал разом з своїм підписом. Тому я з повною відповідальністю заявляю: це провокація співробітників київського КГБ, який, не знайшовши нічого компромітуючого впродовж довгого надзору (оперативники ховалися в двох сусідніх дачах майже півроку), рішили таким чином виправдати своє полювання за невигідним письменником.

Під час обшуку в мене забрали два виклики на лікування до Італії. Документів на виїзд в Київському ОВІР-і від мене не взяли. Республіканський КГБ вважає доцільнішим посыпати за мною юрби оперативників, замучувати на співбесідах моїх знайомих. Хоч, звичайно, на відміну від полювання на бандитів і грабіжників, ця робота не така виснажлива.

Вимагаю, щоб КГБ припинив свої переслідування і повернув мені вилучені переклади і бестристику.

20 липня

Валерій Марченко

Геологічні теми

Я. Стецько

«ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ»

У новтні цього року українська патріотична спільнота відзначила 25-річчя геройської смерті Провідника сл. пам. Степана Бандери, якому у 1984 році сповнилося б 75 років життя.

У 1978 році Організація Українських Націоналістів видала 640-сторінкову Збірку творів сл. пам. Степана Бандери п. з. «Перспективи Української Революції» за редакцією сл. пам. Данила Чайковського та за остаточним редакційним оформленням і упорядкуванням до друку сл. пам. Степана Ленінавського. Передмову написав Голова Проводу ОУН Ярослав Стецько, яку поміщаємо нижче.

Пригадуємо Читачам «Авангарду», які ще не набули цього цінного Збірника у гарній мистецькій оправі, що його можна замовляти у Видавництві «ШП».

Редакція «Авангарду».

Багатство тематики, що її охоплює збірка творів Степана Бандери, нехай не лякає вдумливого читача. Твори автора мають незмінно одну золоту нитку, яка проходить крізь усі міркування й глибинні аналізи подій і процесів української визвольної боротьби. Степан Бандера зосереджує свою увагу, передусім, на всебічній розробці перспектив української національно-визвольної революції, і це центральна тема його інтелектуальної творчості. Підходячи до цієї основної теми, раз-у-раз з різних точок бачення, аналізуючи різні її аспекти з внутрішнього чи зовнішньо-політичного боку, автор розгортає власнопідметні, закономірні, — зумовлені українськими якостями й вартостями, оригінально-українськими первінами, революційним незнищеним людським українським потенціялом і геополітичним становищем України, її природними багатствами, вродженним генієм та трудолюбивістю нації, — перспективи розвитку української національно-визвольної революції. Залізна логіка його аргументації, передбачливість щодо розвиткових процесів, стимульованих революційною ідеєю, революційними кадрами й революційною пляновою дією, аналіза внутрішніх протиріч імперії й системи, спричинюваних і поглиблюваних революційно-визвольними націоналістичними діями, — дає нам образ не лише зенітного пункту — всенародного повстання, але й переможної визвольної війни уярмлених націй проти російського окупанта й большевицької тиранської тоталітарної системи. Зосередження автора на цій головній справі визвольної боротьби України цілком не означає нехтування ним різновидних компонентів боротьби й росту нації взагалі.

Немає важливої проблеми у житті нації, якої Степан Бандера, у своїй багатій інтелектуальній, публіцистичній і журналістичній творчості не заторкнув би, не менш і в своєму різноманітному листуванні, з оприлюдненням якого з різних причин ще доведеться зачекати. Але

суть справи у тому, що в ієрархії вартостей і завдань Степан Бандера відсував усе другорядне, наприклад, внутрішньо-партийні суперечки, внутрішньо-український партійно-політичний комплекс на дальший план, згл. вмурував його відповідно до питомої ваги даного явища у велику будівлю успішного розгортання національно-визвольної революції.

Він аналізував всебічно значення спільногого фронту поневолених російським імперіялізмом і комунізмом націй, об'єднаних в антибольшевицькому Бльоці Народів (АБН), надаючи цій спільній боротьбі особливої ваги. Ставка на власні сили України у великому таборі поневолених націй, які життєво зацікавлені у розвалі російської імперії й знищенні большевизму, — докладно розроблена автором як дороговказ не лише для революційної ОУН. Степан Бандера глибинно розумів найінтимніші тонкощі і можливі ускладнення спільногого фронту поневолених націй, якщо не поставити його на правильних основах — респектування абсолютноного суверенітету кожного партнера спільногого фронту.

Автор бачив імперію й систему зсередини й іззовні, її слабкість і силу, яка радше полягала й полягає в духовній, ідейній і політичній слабкості вільних націй світу. Викриваючи політику т.зв. мирної коекзистенції майже чверть століття тому, автор, як політичний візіонер, передбачає усі від'ємні й руїнні елементи її для вільних націй. Його аргументацію того часу можна дослідно повторити стосовно сучасної політики т.зв. детанту.

Насправді з точки зору передбачивого не тільки революційно-визвольного лідера, але державного мужа високої якості, автор розкриває дійсну альтернативу до атомової війни, альтернативу, що її основні засади мають незмінно тривале значення.

Уважаючи, що шляхом визволення України та інших поневолених націй є орієнтація й розбудова власних сил революції, автор сміливо вимагає від вільних націй не трактувати України й інших поневолених націй як чинника, який постійно має стримувати большевицьку навалу, а навпаки, у власному інтересі вимагає від них збройно включитися у визвольну війну поневолених націй, усвідомивши її цілі й визнання її носіїв господарями на власній землі, її суверенами. Це повинна би бути спільна визвольна війна у спільному інтересі проти большевицької варварської агресії, а жодна інтервенція «визволителів», які на своїх багнетах постійно несли нове рабство.

Визвольна революція приносила завжди незмірно менше жертв, ніж агресивна, імперіялістична війна, чи масовий народовбивчий терор, зокрема російського большевицького окупанта. Це автор пerekонливо довів.

Його розуміння національно-визвольної революції — це не механічний процес розгортання лише технічно-революційних актів, чи виключно реакція на утиски й переслідування, але це глибинний, закорінений у світоглядових, ідеологічних, релігійних, культурних, правових, суспільних, традиційних вартостях української нації й людини — духовно-органічний процес.

Автор наголошує зокрема первні духової революції, наростання революційного кипіння, революціонізацію широких народніх верств на усіх ланках життя, що в остаточному висліді об'єктивуватиметься в зенітній

точі, всенародному організованому збройному повстанні ОУН-УПА. Українська революція — це передусім процес внутрішнього визволення нації й розбудження та самоусвідомлення її традиційних оригінальних історично притаманних українських вартостей і якостей, які мають вирішальне значення у всеохопленні широких народних кіл в ідейному аспекті. Яке унаявлюється у дійовому та, у відповідний момент, у збройному аспекті.

Його тривожила можливість двофронтової війни України та інших по неволених народів проти двох варіантів російських імперіялістів — большевицьких і антикомуністичних, підтриманих евентуально деякими західними державами. Як передбачливий стратег він всебічно розробляє оборонні заходи України, вказуючи на шляхи розщеплювання двофронтової війни. З його кругогляду не зникає й загроза та небезпека т.зв. націонал-комуністичної диверсії, проти якої він рекомендує успішні рецепти протидії.

Степан Бандера виводить свою теорію визвольної революції з глибинних ідеологічних-світоглядових, суспільно-політичних, економічно-програмових, релігійно-правних преміс християнського українського революційного визвольного націоналізму з питоменным українській нації історичним народоправством, з основними універсального значення ідеями «свобода народам» — «свобода людині», які, — покладені в підвалину АБН, є метою визвольної революції: розвал російської імперії на незалежні національні держави поневолених нині народів у їхніх етнографічних межах і знищення комуністичної, тиранської, тоталітарної, монопартійної системи.

Степан Бандера не міг би бути визначним теоретиком української визвольної революції, якщо б він не був водночас її ідеологом, бо визвольна революція — це не лише технічно-воєнна механіка, але, передусім, глибинні духовно-світоглядові й політично-програмові та національно- і соціально-політичні процеси, що творять підґрунтя для збройної боротьби, партизанської, повстанської, чи регулярної визвольної війни.

Розв'язка проблеми внутрішньо-української політики була для Степана Бандери засобом мобілізації народу для визвольно-революційної боротьби, для скріплення революційно-визвольного потенціялу. Тому під тим кутом треба розглядати теж його концепцію виборного Закордонного Українського Національно-Визвольного Центру. Це було б помилкою припустити, що автор змінював свої зasadничі погляди щодо цього — у різних часах оформлення своїх праць. Суть його погляду лежала завжди не в афірмації тієї чи тієї організаційної форми, інституції, чи центру, але в актуальній придатності даної формaciї для скріплювання революційно-визвольної боротьби, з погляду суверенітету української політики й принципів формaciї даного центру, згідно з волею більшості народу та гарантії росту здорових політичних сил, які мають співтворити стосовну формaciю.

Тому, враховуючи сукупність поглядів Степана Бандери, в осередку яких стоїть змаг за успішність національно-визвольної революції, кожен загально-національний всеукраїнський центр відповідає його поглядам, якщо іде назустріч скріпленню революційно-визвольної боротьби.

Степан Бандера вмів оцінити також ретроспективно всенародний збройний вклад, що врятував народ від багатомільйонових жертв тупоруї депортації. Розгортання і зміцнення революційного потенціялу двофронтової війни ОУН-УПА, а у тому зокрема понад десятирічна збройна боротьба, всенародне повстання УПА, мала у нашій історіософії останніх десятиріч в ньому теж особливого інтерпретатора.

Визнання історичного місця в новій періодизації української історії, української історії, українській державності, відновленій 30 червня 1941 року, як дороговказові на історичному шляху нації й орієнтирові для вільних націй світу свідчить про його здатність думати великими історичними категоріями державного мужа-революціонера.

Степан Бандера був християнин-націоналіст, як це він постійно підкреслює у своїх творах, уважаючи, що Бог і Україна дають віру у перемогу та силу витримати терпіння, муки й лихоліття, а, якщо треба, то й мужньо прийняти смерть.

Степан Бандера був за справжнє, традиційне українське народоправство, і який близький він у всіх своїх поглядах до героїчних патріотичних шести- і семидесятників!

Степан Бандера ставився дуже критично до політики урядів західних держав, а особливо уряду ЗСА, натавровуючи їхню політику стосовно України теж з погляду їхніх власних інтересів. Він убачав традиційне русофільство в них, брак віри в національну ідею, комерційно-егоїстичний підхід до істотних проблем буття чи небуття духової культури, вічних вартостей духу, свободи й справедливості для нації й людини.

Ідеї, кадри, дія — це три елементи, які проймають його визвольні міркування. Бувши надзвичайно толерантним до інажедумаючих, респектуючи політичне зрізничкування громадськості, він присвячував особливу увагу розбудові Організації Українських Націоналістів (ОУН).

Для успіху революційної боротьби необхідна пробійна авангардна, монолітна, фанатична, з вірою у свої правди, сила. Ідеї перемагають, коли перемагають їх носії. ОУН — це унапрямлююча, мобілізуюча й організуюча народ у боротьбі ідеологічно-політична формaciя. Без неї, без дороговказу, без організаційного орієнтиру немає перемоги широких кіл народу. Сама стихія без керми і вітрил не переможе у зударі з таким страшним ворогом, як Росія й її пробійна сила — КПСС. Проти КПСС мусить стояти по цім боці барикади ОУН і АБН. Проти НТС та інших єдинонеділимців стоїть теж ОУН. Ідеї єднають світоглядово й духовно, конкретні напрямні вказують шлях боротьби, а Організація гарантує систематичність, пляновість і правильність дій, мобілізуючи найширший фронт нації. Тому так високо цінував у своїх творах і у всьому своєму житті-боротьбі Степан Бандера революційну ОУН. І на шляху розбудови її поляг смерть Героя. Хто втратив віру в український націоналізм, хто прагне заступити будь-якоюсь намісткою ОУН, — стає проти революційно-визвольної концепції Степана Бандери, відступаючи від ідей великого подвижника визвольної революції, який у центрі уваги своїх міркувань ставить революційну ОУН, її ролю організатора революції.

Коротке було творче життя Степана Бандери. В концтаборах і у підвалах найгірших тюрем — предовгі роки — йому було заборонено

писати. Він міг тільки передумувати в постійній непевності, чи будь-коли його думи й ідеї, концепції й пляни зможуть здійснюватися.

Духова спадщина Степана Бандери своїм змістом небуденна. Можливо, щойно майбутні історики виявлять, чи Степан Бандера був героїкою свого життя, своїми чинами революціонера-націоналіста, лідера визвольної боротьби, а чи своїми ідеями й думками, теорією національно-визвольної революції, своїм вченням більше впливув на успіх революційної боротьби. Проте, ледве чи можна відділити революціонера чину, організатора й прагматика революції від її теоретика та ідеолога!

С. Карпатський

НОВІТНЬОМУ КАМЕНЯРЕВІ

*ЗАМІСТЬ КВІТІВ НА МОГИЛУ –
НИЗЬКОГО ПОКЛОNU,
ПРИЙМИ, ДРУЖЕ, НАШУ ЩИРУ
МОЛИТВУ ІЗ ДОМУ.*

*ПРИЙМИ ВІРНІСТЬ ЗАПОВІТУ,
ЩО ВСІМ НАМ ЗАЛИШИВ,
РОЗСІЯНИМ В ЦЛІМ СВІТІ.
НА КОЛІНАХ В ТИШІ –*

*СУМНО ГОСПОДА БЛАГАЄМ:
СПОЧИВАЙ НАВІКИ,
ЩОБ З'ЄДНАЛИСЬ В ГРІЗНЕ МОРЕ
УКРАЇНСЬКІ РІКИ*

*ТА ЗНЕСЛИ УСІ КАЙДАНИ,
НА ДНІ ПОХОВАЛИ.
БЛАГОСЛОВИ НАШІ ПЛЯНИ,
ЩОБ ЗНОВУ ЗАГРАЛИ*

*СУРМИ, ЗАКЛИКИ, ПРАПОРИ
ЗА ВОЛЮ ДО БОЮ!
ЗАЦВІЛИ КАРПАТСЬКІ ГОРИ
ЛЮДСЬКОЮ ВЕСНОЮ.*

*З КВІТІВ БОРОТЬБИ ЗА ВОЛЮ
СПЛЕТЕМ ВІНОК, ДРУЖЕ,
А ПОКИЩО НА ЧУЖИНІ
СЛИ, НАШ СЛАВНИЙ МУЖЕ.*

(З України)

Поезія · Проза

ТАРАС МЕЛЬНИЧУК – ПОЕТ З КОРІННЯМ В КАРПАТАХ

Тарас Юрієвич Мельничук прийшов на світ в 1939 році в селі Яблонів, Івано-Франківської області. Батька стратив замолоду у війні. Хворовита мати виростила хлопця в складних обставинах повоєнних років. Тарас закінчив десятирічку, але мусів закинути думку про навчання. Працював, щоб заробити на нещадне життя молотобійником, вантажником, лісорубом, на будівництві гірничо-збагачувального комбінату, в гедзейній експедиції аж у Комі /АРСР/.

Коли мав змогу участи в Чернівецький університет, нам не відомо. В 1967 році, 28-літнім повернувся в рідні сторони; тут одружився і в нього народилася дочка. Того ж року – 1967 р. – з'явилася його перша збірка «Несімо любов плянеті» /Видавництво «Карпати»/. Успіх серед читачів заохотив його до видання чергової збірки «Чага» – об'ємом 400 рукописних сторінок.

Його біографії припускають, що він виїхав до Новосибірську. Його мучила ностальгія за рідними, а з другого боку кривдила комуномосковська система, трактуючи його як українського парія. 1976 року дістав прописку, але йому не дозволили жити в рідному селі і тому він подався в одне з глухих сіл своєї дружини...

Але вже 1978-го року його позбавляють свободи. Цього разу оскарження таке ж невиразне і розплівчасте як і перше: »опір працівників міліції«. Його стрічає слідча тюрма в Колосові. Не»урозуміли« поета і в Івано-Франківську і в результаті його »винагородили« чотирьома роками позбавлення волі. Концтабір у Вінниці, один з численних здобутків комуномосковського окупанта, стає місцем покути для непоповненого злочину проти режиму, бо хіба ж бути співцем Правди і Волі може злочином?!

Однак рукопис знайшов ”западливих читачів“ у рядах КГБ, яке молодого поета арештувало 1972 року, (24 січня) під час загального погрому молодого українського культурного відродження. Жонглювання терміном »антирадянська пропаганда і апітакія« було і є в моді, і на тій підставі молодому поетові, вже тоді студентові московського літературного інституту ім. Горького, вліпили 3 роки позбавлення волі.

Та поет мав сильний характер. Не зламався під тиском допитів і таборових випробувань у далекому Пермі, куди його були заслихи хранителі чистоти поетичної думки з рядів КГБ. Поет бере участь в голодівках, щоб за протестувати проти свавілля таборової адміністрації.

По відbutті кари вертає в рідне село Утогори, на Івано-Франківщину у березні 1975 року, після свого звільнення. Джерела

На Захід продісталися 28 віршів Тараса, писаних в тюрмі. В збірку »З-за грат« додано ще деякі вірші, які поет написав на »свободі«. Вірші поета відзначаються радісними барвами, легким сприйняттям життя, його краси, принади, радости, кохання. Вірші побудовані на теплій любові до рідної Гуцульщини, тонкою проникливістю в буденність життєвих картин, щирістю захоплення матір'ю, палким бажанням любові до людей: видзвони його пісень принаджують теплими тонами для людських сердець, бажанням запасті й прорости в людську душу: поет співає хвалу вірності, чистоту натруджених долонь, засуд прощаючим очам, які не гидяться злочину, і осігає труд і... понад усе Україну, яку не проміняє за десять сонць. Прямо витискає з очей слезину, коли звертається до дружини привезти в чужину карпатських слов'їв... Поет співає про народження любові, про »юну і святу з тавром печалі на устах рідну матір...«

Ще в інших віршах поет просить землю думу й пісню »збарвінкувати« ... »щоб на наших золотих долонах щебетали діти і світився хліб...«

Дивне враження викликає вірш »97«, що є своєрідним паралельним зображенням минулого: жінки воїнів, які не вернули з фронту, вичікують їх Ярославними на воротах; цікавий перегук з відгуком »Слова о полку...« I кінчить багатонадійним: »а може, може, сьогодні вночі /харалужні задзвонять мечі/ задзвонять мечі«/. У вірші »Золотий кінь« автор вживав метафору »місяця як коня – і кінь перетворює буденність в »коломийчасті села, в яких »коломийки синю цвітуть«... В тій перспективі – копиці – шоломи богатирів, а »золотий кінь п'є тривогу з вікон матерів...«. I стведжує дійсність очима закоханого – »як стрінуться губи з губами« заірже кінь на весь світ золотий».

Пеана життю символізована її іншим віршем про роси, які пахнуть фіялками, сяйвом колосся, щасливим сміхом Парижу, Нью-Йорку, Риму... В інших віршах відчуваємо тугу поета за рідними сторонами, головно у вірші »Пив я воду з сорока криниць«, в якому доходить до заключення, що все в чужині марилася поетові криниця глибинна – вдома з-під калини.

В іншому ж вірші поет стверджує вагому мудрість »то не народ, чий дух не зазоріє в поколіннях« /Народження/. Вражає свіжа асоціяція: мамині руки співають, коси Гуцульщини пахнуть зеленою хвоєю. А »зрада, гірше пожежі, що знищує ліс...« I цілком переконливо ззвучить чи не народня мудрість, »що не вмирає душа, що взяла материнський євшан у дорогу«.

Яку ж вибрав автор стежину життєву? Звучить як авторське кредо, – заява автора, що йому »сили вистачить іти по дорозі, якої нема«. Віддати життя за вищий ідеал – це для автора зовсім природне:

»*Якщо вмерти – то од
снаги творчості,
Якщо вмерти – то від сонця і за сонце».*

В іншому поетичному образі поет висловлює радість, що гори »освінціми не зачинили у своїх темницях«.

У вірші-монології Л. Українки з О. Кобилянською п. н. »Лист Кобилянській« поет вдався до хмільного чуттєвого закінчення:

»*Прийдь сестрице... Гратиму Шопена...
А як він нам чужиною серце стисне*

*Ми поїдемо в гай зелений...
А в гаю зеленим
Роюю капле з іви Материна Пісня».*

»Дівоче« – вірш, в якому через крещендо образів-монологу поета з природою – в якому на найвищу апогею випливає поетова страсть – пісня – »України крила«.

У супо тематичних віршах, які творять збірку »З-за грат« поет представляє перед нами іншу тематику. Тут менший наголос поставлений не природу, хоч вона всюди суща у світосприйманні поета.

У чергових образах бачимо неофітів – »вони ідуть і несуть, наче рану, Христову Вкраїну«. Ясніше не скажеш!

Дальше поет представляє оголомшуючу картину советської російської підневільної дійсності: повзуть »гадюки, – корені і танки – та по наших скованих устах«.

Монолог із-за грат п. н. »Тарас Шевченко 1979« вражає відважним викриттям дійсности – імперіалістичної суті Росії, що треба »життя віддати за славу Росії живу«. В нагороду за це слідують – матюки...

Ще інша картина з реалістично-схопленої української підневільної дійсности: »...І на протезі мій народ чечітку чеше у колгоспі«.

Поет задихується у в'язниці, бо там

*»...неба стільки,
як на погоні офіцера.
На наших головах тупцюють
кулеметні установки.«*

Кричущий стан несправедливості і гіркого поневолення висловлений »Христом, що ще мучиться на ц'яхах...«

У іншому віршованому образі міліціонери знущаються з народу побоями:

*»Хапаються слози за колючі дроти...
У Сибірі морози – на Вкраїні – Хрести!«*

Поет передумує вартість слова ”Людина,“:

*»коли б'ють по зубах –
щоб червоніли берези
аж десь – в Ленінграді.«*

Поет взагалі не скриває, що сьогоднішню ролю кривавих окупантів перебрали москалі від царських посіпак таких же москалів:

*/Джмелі/
'... не знали, далебі,
що ті лещата –
візьмуть нащадки.
Візьмуть нащадки,
Щоб в тих лещатах,
Щоб в тих лещатах
Кістки тріщали.«*

У вірші »Цеглина« – цікаво збудованому – автор викликає несподівані асоціації цеглини з Україною, землею, лятерним черевиком, криком чоловіка:

*»А це скучно слухати, скучно
Як ввечері й вранці
Кричать чиєсь пальці«.*

А врешті цеглина —

*»як та хлібина, як та хлібина,
якою годує мене Батьківщина«.*

В ще іншій поетичній картині поет буде ще цілий світ навколо цукрової грудки. Але його світ зникає в чаю, коли чує кроки коридорного.

Далше автор бачить як Георгій Побідоносець сходить із ікони

*»Бо далі не можна,
бо далі не сила:
чорти і змії пітьму женуть...«*

»Я прийшов до слов'янського древного огнища« — чи не найвиразніший і найглибший авторовий вірш. Вірш відрізняється глибоким підтекстом і асоціаціями:

*»Пам'ятники просять крові,
а пам'ятники усе спочатку починають
а пам'ятники рвайно ідуть до сонця —
з мечем при боці...«*

У дальших образах того самого вірша: — »криниця цементована кров'ю« і навіть яблуку простягають кров »будь червоне, немов війна...« І в прикінцевому рядку автор запрошує невідомого:

*»і ти покраси вбрання своєю кров'ю...
... бо вогнища твого немає«.*

Дійсно цікаво і приємно відкрити маловідомого Тараса Мельничука і насолодитися його поетичними картинами, а ще важливіше прийняти, як думає сьогодні молода генерація — середнього віку — (Тарасові 45 років). На нашу думку його творчість дає багато надій, що молода й середня генерація відчула ввесь трагізм політичного і колоніального визиску України, збагнула на своїй шкірі значіння концаборів і в'язниць, навчилася цінити пісню »України крила« і рідний чорнозем, Карпати і внесла цілковите прозріння устами Шевченка, що за Росію треба тільки вмирати без винагороди /окрім матюка/. Окрім поетичних прекрасних образів — це нелегка поетична і політична спадщина думок, яких вядчний нащадок, що живе на волі, зуміє відповідно оцінити як завіщання.

Дивосвіт свіжих асоціацій втягає читача у коловорот авторського поетичного генія, настояного українським сонцем і московською в'язницею. Поетові вдається захопити читача, заміливати ніжними картинами, здивувати багатством відважних — легко перехідних образів, а з другого боку дати відчути ввесь трагізм в'язничого неба, побоїв, ненависті і потреби пам'ятників і... крові, з недвозначним підкresленням, що »вогнища твого немає«. Читай читачу, і зрозумій ввесь трагізм цього ствердження »вогнища твого немає«.

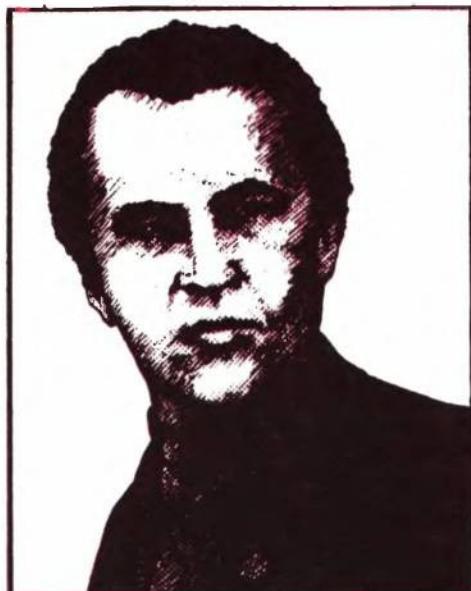
Кожний, що застанеться над прочитаним, зможе наповнити своє серце Карпатами, любов'ю до людей, рідної землиці, ненавистю до грат, прокльонів, терпіння і відчути, що справді ще »Христос мучиться на цв'яхах« — одним словом — наповнити серце — сучасною підневільною Україною

Осип Рожна

ЦЕГЛИНА

Прийшов муляр.

*Замурував мене в цеглину
і каже: маєш Україну!
Не знаю, що винна цеглина,
тільки ж її пекли вогні: — ти глина!
Не знаю, що винно сонце,
Тільки ж цеглина — без дверей, без віконця.
Не знаю, що винні в'язні — одноклітчани:*

*Тільки ж три дні і три ночі
Над нами ворони кричали.
Не знаю, що винна цеглина, —
Квітка моєї темниці, —
Тільки вона подібна
до погона і до петлиці.
А солдатська косиця-петлиця,
Мабуть одного прагне:
Скорше втекти із війська
На пів до баби Палагни.
Не знаю, що винен, що винен Юда...
Ta моя, та моя цеглина
Не дивиться в очі людям
Чи то її привезли з Москви,
Чи то із Берліна,
Що стояла моя Україна
в крові по коліна.
Ой трудно, трудно мені із нею*

Бо цеглина хоче: стати — і стане! — землею.

*Ой хоче, хоче, бо не довгий їй вік,
бо вона завбільшки в лагерний черевик.*

Мов крик чоловіка —

моїх обморожених пальців крик.

А це скучно слухати, скучно

Як ввечері й вранці

Кричать чиєсь пальці.

У спеку кричать і в холод,

Взуті кричать і кричать голі,

Кричать на ходу, на бігу, на снігу,

Кричать в крематорії і в кочегарні —

Слухняні пальці,

потріскані пальці

І білі — білі — жіночі,

як пелюстки акації.

Кричать пальці
що цеглина моя,
моя цеглина —
Як та хлібина, як та хлібина,
Якою годує мене
Батьківщина

15. 2. 1979 р.

ЛИСТ ДО БОГОРОДИЦІ

А я Тобі листа напишу,
Що ще тоді, Маріє, за совітів
Я був у непідрубаному світі
Пелюсткою підрубаної вишні.
А на тій вишні, Богородице,
На білій вишні
Кривавий цар Микола, здається когось вішав.
А вішав він либо нь для того,
Щоб у юношані не метушилися джмелі...
Вони ж — заметушилися!

Не знали, далебі,
Що ті лещата —
Візьмутъ нащадки.
Візьмутъ нащадки,
Щоб в тих лещатах,
Щоб в тих лещатах
Кісткам тріщати.

Не знали!...
Колись я допишу листа,
Я допишу листа, Маріє,
А поки що я жду Христа:
Зоріє!

Косів, 15. 2. 1979

ТАРАС ШЕВЧЕНКО 1979
(Монолог із-за грат)

А тож бо ненароком хтось стрельне
І спалахне війна, — бо спалахне!
На нас посуне військо враже...
За кого ж головою ляжеш
Ти, мій краяне, із-за Бугу?

*За Україну, Віру в Бога?
 Ба ні, як перше – за Москву,
 За бір сосновий на Уралі...
 Бож ми не раз вже умирали
 За славу Росії живу.*

*А що за це в подяку мали?...
 Удари головів об мур!...
 А тож стрільне хтось, бо стрільне!
 Й земля задаром спалахне
 I спопеліє у пожарі...
 Москаль прийде, нагріє руки,
 Присяде на руїні круком,
 Навколо оком злим пошарить,
 Махру прикурить обережно –
 Од тліючої головешки – і зідхне полегшено:
 Нарешти! Мать твою...
 М. Косів,
 камера поперд. ув'язнення*

14. 2. 79

* * *

*По дощатих настилах – мілі-ціо-нери...
 Б'ють з тилу, б'ють з флангу –
 лікують нерви.
 Їм певно здається – вилущують біб –
 I лущать у серце, i лущать у бік.
 Кулаки дубові, i голови – теж.
 Побої, побої – в мішок не збереш.
 Обернуться будні у рване шмаття:
 I карцери будуть i автомати.
 Руки за спину, без шнурівки взуття,
 I кожна хвилина, як етап в небуття.
 Й ментовська форма – у пику тобі.
 I шмони наголо: снимите трусы!
 I холод, i голод, i хліб як ясир.
 Хапаються слізози за колючі дроти:
 У Сибіру морози – на Вкраїні – хрести.*

25 лютого 79
 Тюрма Ів. Франківськ,
 4 поверх, камера 90

* * *

*Карпати мене народили,
А охрестив Пін-Іван.
Я думав, що я – людина,
А то тільки так – »туман«.
Людина зими забагає,
Коли в лузі цвіте верба...
Людина...*

*Звучить так гарно
(коли б'ють по зубах)...
А бити треба протезом,
Або принаймні – прикладом.
Щоб чорвоніли берези
Аж десь... в Ленінграді*

НЕОФІТИ

*Неофіти ідуть
І дорогу несуть
Їх збивають на кожному кроці,
Їх волочать до кати на суд!
А вохи виливають свій сум
На обвуглена сонце.*

**ТАРАС
МЕЛЬНИЧУК**
**ІЗ-ЗА
ГРАТ**
ПОЕЗІЇ

*Неофіти ідуть, неофіти ідуть
Їм не знане ще слово »вирій«.
Їх уб'ють, іх уб'ють,
Чи самі упадуть
Лиш би тільки не впав символ Віри.*

*Неофіти ідуть,
Кам'яна їхня путь,
Кам'яна, бо їх бито камінням...
Світ тремтить, наче ртуть:
Неофіти ідуть!
Ідуть і несуть,
Наче рану Христову – Вкраїну.*

ДВАДЦЯТИП'ЯТИСЯЧНИК

(Наган соціалізму)

— Ти знаєш, хто я?

Запитавши це, він колом розставив криве галіфе і високо підняв палець дотори.

— Мій вірний друг. Мішка.

— Це так. Але не так відповідаєш, — сказав він широко розявлюючи рота, аж заячі вуха піднялися.

— То як? Михаїл Никифорович.

— Не все, — і вигнув шию, що рівно вростала з головою у плечі.

— Комуніст Царапкін. Уповноважений Царапкін ...

— Знову Царапкін, — і його голова з низько підстриженим рижим волоссям, великою моргuleю над носом високо піднялась і нервово захиталася.

— О, знаю, знаю. Двадцятип'ятитисячник!

— Це так, але ще не все, — і він гордо заклав руки за широкий пояс, що тugo підперезував військову сорочку і твердо пройшов по кімнаті.

— То що... Друг Кірова. Та ти й подібний до нього.

— Та так. Але, — він своїм ковизистим носом шморгнув так глибоко, що Митька аж підскочив.

— Що ж тобі більше вигадати, — сказав його вірний друг Митька, що сидів на ліжку з балалайкою.

Мішка уважно подивився на Митьку. Зневажливо похитав головою й розкотисто зареготався. І так, що здається великий портрет Сталіна на стіні здивувався. А на столі стояла пляшка горілки, лежало сало, ковбаса, колоні огірки, а далі — самовар. Збоку наган.

— Ти, Митька, дурак, а ще руський. Серед нас таких не може бути. Ми, руські, всі на вагу золота. Я, Мішка, з Суздаля. Ти теж. Ми корінні руські; основоположники великої Москви, значить Росії. І наш малий Сузdal, значить ми з тобою, завоювали велику територію від Балтики до Охотського моря. І ми завоюємо весь світ. Ти знаєш, виходить так, що ми найрозумніші люди.

— А от бачиш, в якій хаті ми живемо? Знаєш, був власником один затятій середняк. Він ніколи не виступав проти влади. І мав красуню донечку. На неї я мав око. Але не поступивсь мені. А знаєш, я підтасував йому такі карти, що зразу вивезли його аж за Вологду. А ми тепер ось тут. Навіть оце сало я не дав забрати. Тільки самовар свій притаскав з Москви.

І Михаїл підійшов, налив дві шклянки горілки.

— Пий, Митька. Бачиш, тобі добре зі мною. Це ж я витягнув тебе в люди, а то сидів би та й плів би собі лапті. Але знай, ти тепер мій оборонець. Живемо тепер з тобою, як коти в сметані, як бояри колись, хоч навколо все конає.

— Благодарю, Михаїл Никифорович, мені таке й не снилося.

— А тепер заграй. Трохи розімну свої ходулі. Хай душа русская звеселиться.

А коли Митька вдарив по струнах, Мішка виструнчився, мов півень і

заскакав, викрикуючи:

*Топор, рукавица,
Рукавица, топор,
Хахол, паляніца,
Паляніца, хахол.
Кацап хахла не боїться,
У кацапа єсть топор...*

І він несамовито вибивав ногами, а руками водив, мов коней віжками, але раптом моргнув на балалайку, сховав наган.

Хтось несміливо стукає... Відкрив двері.

— А Кирило Федорович! Заходьте.

Тихо зайшов бригадир артлі, колишній незаможник, активіст і додрадник Скалозуб.

— Ось моя жіночка передала вам вареників. Їжте на здоров'я. Вам нелегко тут самим з товарищем, а ви здалена. Та й ви нас не забуваєте. Бачите, є що приготувати.

— Варенічкі ми любимо. Дякую вам за доброту до нас, руських, які, не досипаючи ночей, працюють для вас, українців. Отже, наливаю вам. Випийте, закусуйте. Ми люди півночі не скупі, знайте нашу щедрість. Закусуйте салом, ковбасою.

— Я не п'ю, — це бригадир. — Але за ваше здоров'я. Будьмо! За вас і за великого Сталіна! — і вихилив.

А як випив, продовжував:

— Ще скажу вам, товаришу уповноважений... Мій сусід Ткаченко, щось нарікає на мене, на вас. Каже: «Так недовго буде. Люди мрут, а вохи бенкети справляють».

— А-га-га! Запишу собі. Ми приборкаємо його. Я не забуду вас, товаришу Скалозубе.

А коли той вийшов, Мішка довго й занозисто реготав. А потім брав і просто поглинав вареники, кидав до рота.

— Бачиш... Цей хохол придобряється мені, щоб вижити й уціліти — видає всіх. Добре так нам працювати й жити. — А, поглянувши на стіну, сказав:

— Слава тобі, Сталіне, за таке життя!... А тепер, Мітка, я розповім тобі, як я доскочив до боярського життя. Мій батько був дяк. Але не який там замахра, а такий, як Распутін, до того добре письменний. Як сталася революція, він зразу перемінив хрест на червону зірку, став найпершим червоним заправилом у Суздалі. Завзятий був. А мені тоді йшов вісімнадцятий. Тоді батько став комуністом, а мене втягнув в комсомол. І почали ми жити по-новому. Та вже після смерті Леніна й батько помер, пив бідолаха дуже. Але гордий був руський, все за Сузdal оповідав.

— ... Можливо б я не досяг цього, коли б не почалася колективізація, бо нема нічого поганого, щоб на добре не вийшло. Я й сам не розумію, що воно буде, цього ніхто не зінав. А для нового ладу потрібні були нові кадри. І коли почався набір двадцятип'ятитисячників, я перший зголосився.

І знову Царапкін кинувся на вареники.

... — Коли я приїхав в Москву, там уже сотні було таких удальців, як я: з Рязані, В'ятки, Вологди, Орла, а найбільше з самої Москви —

твірді руські, розумні, як я. Правда, було там декілька жидів, українців, білорусів, узбеків. Ми мали велику науку. Цілих два місяці щодня вчили нас політики, особливо пильності, щоб були безпощадні з ворогом, особливо в Україні. А лекції нам читали: Лазар Каганович, Молотов, Кіров і був навіть раз сам Сталін. А в кінці нам спростили великий бенкет. Скільки хоч — пий, скільки хоч їж. Перед тим нас гарно зодягнули, взули. А після присяги нам урочисто видавали револьвери соціалізму. Молотов сказав: «Мусимо вивершити колективізацію блискавично. У боротьбі за соціалізм, за хліб відкиньте всі почуття, всю жалість, а необхідно — ви маєте зброю». А коли я приїхав, от тоді я відчув силу. Я навіть тепер думаю, що міг би бути головою якої завгодно держави, навіть Америки, такого розуму набрався.

... — Покинув я свою дружину, — зазнобу Палагею, дома, щоб не заважала. Вона може жити добре, посилаю гроші, хай вигодовує і навчає таких синів-удальців, як я. А тепер бачиш, приїхавши сюди, я навіть взяв тебе. Мені завжди потрібна довірена людина. А ти ж — руський. Нелегко нам. Ми, тобі канкучи, ставимо на коліна всю Україну. Хіба не бачиш, скільки вже вмерло? Хіба того Сталін, Каганович, Молотов не знають? А мені, суз达尔цю, і всій Росії це на руки. У нас там злиднів немає. І ми серед злиднів — свавільні бояри.

... — І ще скажу — це тільки між нами, що ми, руські люди, найрозумніші. Правда, Сталін мудрий вождь, має славу, але дурак. Він служить нам, Росії. А його мала Грузія такою й залишиться, а далі зовсім зникне.

— А що скажеш про Кагановича?

— Лазар Каганович? Теж дурак, але корисний. Його жидівської території тут зовсім не існує. А він ніби найзавзятіший москаль. Такого чосу завдає українцям. І все заради могутності Росії.

Знову стукіт у двері.

— Заходьте, заходьте, мамаша, — запрошує ласково Царапкін.

— Зраствуйте, товариш-господін. Вибачайте, що заважаю вам у праці. Я хотіла донечку Меласю бачити, — сказала боязно.

— Заходьте. Її немає зараз.

— А де ж?

— Пішла до завгоспа по харчі, а потім буде вечерю готувати.

— Скажете, господін-комісар, що я приходила. Ви ж її тут не обіжжайте. Вона у нас така смирна, добра і працьовита.

— Ми таких шануємо. Хто слуха все й виконує — ми не обіжаємо. А ви, мамаша, маєте що їсти? Хочете випити?

— Та де там мені пити. Я хотіла лише запитати, чи не могли б видати якусь допомогу моїм сусідам. Добрі люди. Вони бідні, сидять лише на буряках.

— Велика їх сім'я?

— Ні. Батьки, парубок та дві донечки.

— А скільки старшій?

— Дев'ятнадцятий. Христею називається.

— Я провідаю завтра.

А коли жінка вийшла, він знову довго репетувався, ковзистим носом голосно шмаркався.

— Подивимось, що то за красуня. Бо й тобі потрібна барышня.

А вони тут гарні. І таких в Суздалі немає. А от Мелашка моя гарна. Тільки боязка. Ледве уговорив, плакала. А коли б не загрозив, що батька зашлю на Сибір, ніколи б не була моєю. Тільки той комсомолець Тимченко підставле мені ногу, писав листи навіть до Хатаєвича, що я »надуживаю владою«. Але нічого не вийшло з того. Не повірили. Я написав, що він мене дискримінує, підриває авторитет двадцятип'ятитисячника. Треба, Мітка, бути вигадливим — мати руску смікалку.

А тоді несміливо зайшла Мелася з двома клунками. Мішка забігав:

— А ось і моя Меланья зазнобушка. Це наша господиня, — й пригорнувши, міцно почав ціluвати.

— Ти змерзла? Хочеш пити, їсти? Все для тебе. Руські нічого не жаліють.

— Hi! Hi!

Він налив повний келех горілки.

— Твоя мати казала, щоб я турбувався тобою. А ти ж моя. Пий! Їж! Веселися! Мусиш! — І піdnis до її уст келих, силою розтулив уста, силою влив.

— Грай, Мітка!

А за стіл тихо схилилась Мелася, кашляла від задушливої горілки і злякано дивилася на свого владаря, від якого нікуди не можна було втекти, хіба накласти руки, бо її тут владою поставлено кухаркою і тимчасовою любовницею Царапкіна. Злякане личко тихо опустилося на стіл. Плакала.

— Ти знаєш, хто я такий? — знов питав Мішка.

Мітка зупинив бренькання і знизив плечима.

— І досі ні? Я — руський, я з Суздаля. Я — більшовик. Той, петед яким дрежить не тільки Україна, але й увесь світ!

*Топор, рукавіца,
Рукавіца, топор...*

Січень 19, 1984

Увага!

Увага!

НОВЕ ВИДАННЯ

У видавництві «Література і Мистецтво», Бельгія, щойно вийшла друком збірка поезій довголітнього політичного в'язня Зіновія КРАСІВСЬКОГО п. н.

НЕВОЛЬНИЦЬКІ ПЛАЧІ

У книзі поміщено 77 глибоко-ідейних і високомистецьких поезій, створених Автором у московських тюрмах і концтаборах, а теж його слово «До читача» про свій життєвий шлях.

Передмову написав Святослав Караванський.

Книга має 144 сторінки друку на добірному папері, у твердій оправі. Її можна набути в українських книгарнях і видавництвах по таких цінах: Бельгія — 400 бфр.; В. Британія — 5 ф.; Німеччина — 20 нм; Франція — 60 ф. ф.; Австралія — 8 дол.; Канада — 10 кан. дол.; ЗСА — 8 ам. дол.

Наука · Культура · Мистецтво

Симон Воннаківський

КОЛИ ПОСТАЛО МІСТО КИЇВ?

Перед тим, як говорити про виникнення нашої столиці, міста Києва, коротко зупинимося на питанні поселення в Подніпров'ї, як на проблемі народності на теренах теперішньої України.

Це питання турбує нас тому, що різні історики питання народності на землях нашої України трактують по-різному на підставі неточних і маловідомих даних, на здогадах, а то й на навмисних фальшуваннях. А це особливо роблять московські, польські, румунські, угорські або навіть й декотрі українські історики.

Про давні історичні відомості можуть свідчити археологічні розкопки, древні мапи подорожей, хоч би згадати мапи, складені наприкінці I-го століття до народження Христа римським вченим Агріппою та в II-му столітті — Птоломеєм. Крім того, доповнюючими джерелами є літописи, твори древніх істориків, як Йордана, Прокопія, Птоломея, Амміна, Марцеліна, картографа Певтінгера і його таблиці перших століть по Христі. Здобуті археологами матеріальні відомості давньої культури стверджують про походження поселень в Україні.

Археологічні розкопки, які провадяться в Україні, та їх дослідження матеріальних знаходень свідчать про те, що береги Дніпра в частинах лісової, лісостепової і степової смуг здавна, ще з часів неоліту (новітнього кам'яного віку) та бронзи (дві тисячі років перед народженням Христа), та аж до середньовіччя (V-ий вік по Христі) були освоєні осілим населенням (А. Т. Сміленко: «Слов'яни та їх сусіди», стор. 5). Це свічить про стало, до певної міри організоване життя на теренах України.

Розкопки та свідчення істориків, про яких ми вже згадували, зокрема археологи за останні 70 років встановили, що городища були вже споруджені за 200 років до народження Христа, які проіснували ще 200 років по Христі. Отже, ці типи городищ існували 400-500 років. Слід підкреслити, що при розкопках знайдено кам'яні споруди, що складалися з окремих прямокутних приміщень, і які поступово прибудовувалися до початкового приміщення. В спорудах виявлено коридори, печі, вогнища, господарські ями тощо (За А. Т. Сміленком).

Підсумовуючи, коротко підкреслимо, що на відтинку 300 років до народження Христа і до I-го століття по Христі вздовж Дніпра існувала Зарубинецька культура, яка на півдні сягала річки Тясмин і гирло Псла, а на півночі — до нижньої течії Березини і Птичі. На Наддніпровському побережжі відкрито пам'ятки Зарубинецької культури (300 років до нашої ери) на Тясмені, Рoci, Ірпені, Тетереві. На північному заході вони охоплюють басейн Прип'яті з її притоками: Стир, Горинь і Ствіч. На

Лівобережні пам'ятки Зарубинецької культури йдуть по Десні й до гирла річки Сейму, далі по Сеймі в район м. Путівля і у верхів'я Сули. Зарубинецькі племена рухалися на північ аж до Смоленщини. Хочемо тут підкреслити, що сучасні археологи та історики вивчають, на основі розкопок про поселення в Криму, північному Причорномор'ї, степову, лісостепову, карпатську, галицьку, волинську, кубанську і донецьку смуги України. Але нас тепер цікавить питання поселення терену Київщини, оскільки ми поставили питання вияснити, коли постав Київ.

С. П. Пачкова у своїй праці »Господарство східно-слов'янських племен на грани нашої ери« зазначує: »Зокрема історик Геродот виділяє з числа племен (на терені України — С. В.) скитів ряд хліборобських, у тому числі скитів-орачів, у яких дослідники бачать безпосередніх предків східних слов'ян. Ці подніпровські слов'яни займалися хліборобством«.

При розкопках знайдено сліди на керамічних виробах — образи зернят ячменю, проса, пшеници, гороху й інше. Особливо велике значення мали хліб і зерно в культових обрядах слов'янського світу, що добре засвідчено етнографічними матеріалами. На 11-й сторінці С. П. Пачкова свідчить: »Вивчення відбитків і залишків плодів і насіння сільськогосподарських рослин, а також полови і соломи у глиняній масі керамічних виробів дає можливість визначити склад культурних рослин, які вирощувалися Зарубинецьким населенням...«

Всього проаналізовано 121 уламок із Зарубинецьких поселень Верхнього і Середнього Подніпров'я і поселень Лютежу, Сахнівки, Завадівки, Пирогівського Городища, Зарубинців, Великих Дмитровичів, Канева, Гриніва, Таценок, Суботова, Харівки, Чаплина та ін.

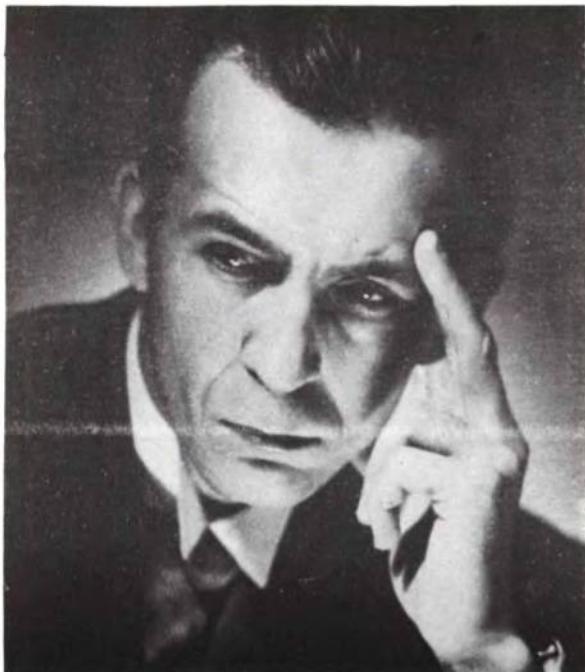
Нині не лише із святих пісень і передань, легенд, а й доказами світських істориків і письменників, про яких ми уже згадували, можна твердити, що апостол Андрій Первозваний стояв на Київських горах у 59-ому році першого століття по Христі, де проповідував серед поселенців, себто серед подолян, які мешкали невеликими поселеннями, що зветься тепер Подол (частина теперішнього Києва). Тоді ж апостол Андрій мав своїх учнів, які походили з роду північних слов'ян по імені святих мучеників: Інна, Пинна, Римма. При цій нагоді варто згадати, що ці святі мученики, які були при апостолі Андрієві, навчали про ім'я Христове і багатьох варварів навернули до правдивої віри й охрестили. Через це князь цих варварів скопив учнів апостола Андрія, але вони не відреклися Христа і не принесли жертви ідолам. Князь-варвар наказав заморозити живими перших слов'янських, себто українських проповідників Христової віри. Пам'ять цих трьох святих Церква святкує 20 січня (За С. В. Булгаковим — »Настольна книга для священослужителів«. Харків, 1900 р.)

М И Х А Й Л О К М І Т

(25 липня 1910 —

22 травня 1981)

Після Другої Світової війни втікачі з України поселилися в різних країнах світу. Про життя та успіхи наших людей, у країнах, де їх є багато, ми дещо знаємо, але про земляків, які живуть у країнах, віддалених від світових центрів, ми знаємо дуже мало або й нічого.

З цієї то причини, а також через те, що він не брав участі в збірних виставках українських мистців в Америці чи Канаді /організатори таких виставок не завжди запрошували мистців з інших континентів/, така непересічна мистецька індивідуальність, як Михайло Кміт, є мало знана серед нашого громадянства.

М. Кміт, хоч народився в Стрию, провів свої молоді роки у Львові, де закінчив середню школу й мистецький технікум. В 1932 році він був учнем школи Олекси Новаківського, а в роках 1933-1939 студіював у Краківській академії мистецтв.

Під час Другої Світової війни Кміт учив рисунків у школі в Білій Підляській /1939-1941/ і в Мистецько-промисловій школі у Львові /1942-1944/.

В 1944 році він виїхав на Захід, спершу до Австрії, а в 1949 році до Австралії. Відробивши там, як фізичний робітник, дворічну контрактову працю, Кміт присвятився виключно малярству, багато працював і здобув собі доволі скоро визнання серед мистецьких кіл. Він влаштовував виставки, про нього писала австралійська преса, діставав нагороди, добре продавав картини, одним словом, зробив на протязі кількох років гарну кар'єру й став відомим, як один з найкращих модерних малярів на цілу Австралію.

Заохочений великим успіхом, Кміт забажав ще ширшого визнання й тому виїхав до Америки в 1958 році. Якщо б він був осів у Нью-Йорку,

»Тріє царі«.

то, мабуть, і там був би вибився на чільне місце, але він задержався в Каліфорнії, а на провінції признають лише тих мистців, які вже здобули собі ім'я в центрі, цебто в Нью-Йорку. Це була його велика тактична помилка. І так, борючись з професійними труднощами, Кміт попав ще в родинні й здоровельні клопоти. Побачивши, що нема змоги виплисти на верх в Америці, як він цього сподівався, Кміт, по сімох роках, вернувся до Австралії.

В Сиднею він відновив попередні знайомства з галеріями й купцями, багато працював творчо й знову опинився в перших рядах австралійських мальярів.

Його твори розійшлися по публічних і приватних галеріях та збірках і лише мала їх частина опинилася в посіданні місцевих українців.

У старшому віці мистець захворів на серце і на цукрицю, від 1976 року вже мало творив, а дnia 22 травня 1981 року нагло помер.

Так представляється коротка біографія Михайла Кміта.

В чому ж полягає мальярська слава Кміта?

Він належить, передовсім, до виїмково сильних кольористів, не лише між українцями, але взагалі. Всі австралійські критики захоплювалися його сильними, радісними й надзвичайно добре згармонізованими кольорами. Вони твердили, що картини Кміта мають стимулюючий вплив на настрій глядачів та дають їм небувалу естетичну насолоду.

«Привітання», олія 1955.

Треба знати, що на приблизно одну сотню українських мальярів на еміграції є лише кількох визначних колористів на рівні найкращих світових майстрів кольору — це є О. Грищенко, П. Холодний, В. Хмелюк і М. Кміт.

Тематика творчості Кміта не є широка, найбільше улюблені його сюжети — це композиції з людськими фігурами і їх намалював він найбільше. Далі йдуть квіти, твори на релігійні теми й абстрактні картини. Він не малював ні краєвидів, ні історичних полотен, ні побутових сцен.

Коли Кміт брав за сюжети людські фігури, то це не були портретні зображення конкретних осіб /очевидно, що на замовлення він малював і справжні портрети/, вони служили йому лише претекстом для висловлення якоїсь думки, символу чи професії. З наших мальярів мали подібний підхід: Г. Мазепа, С. Заріцька, І. Бабій, які теж висловлювалися майже виключно композиціями з людськими фігурами, очевидно, кожний з них на свій спосіб і з власною проблематикою.

І хоч мальярство Кміта є предметне, фігуративне, воно не є реалістичне. Персонажі Кміта є символічні, уявні, стилізовані, напівабстрактні. Подібно, як це робили експресіоністи, так і Кміт, деформуючи чи перенаголошуючи деякі риси обличчя, ставався надати своїм персонажам певні характеристики, відтворити різні почування й настрої, підкреслити типові прикмети якоїсь професії.

Це не значить, що, через такий експресіоністичний підхід, треба зачислити Кміта до експресіоністів. Ні. Його мальярство є більш складне, ніж експресіоністів, бо на ньому позначилися впливи різних нап-

«Молоді жінки», олія

рімків і стилів. Кміт вивчив досвід іскористав іконописців аж до імпресіоністів, кубістів, конструктивістів, експресіоністів чи навіть з творів народного мистецтва. Як справжній мистець, а не імітатор. Кміт зумів з цих впливів витворити щось цілком нового и оригінального, свій власний стиль, а не якусь мішанину стилів чи мертвий еклектизм.

Якщо шукати порівняння стилю Кміта зі сучасними тенденціями, то можна було б поставити його ще найближче до пост-експресіоністів та до т. зв. »Паризької школи«, бо деяка подібність до таких майстрів як Матіс, Пікассо, Ван Донген і Модільяні, хоч наш мистець не наслідував жадного з них.

Треба знати, що в кожному періоді є певні панівні ідеї в мистецтві /як і в літературі/ і їх спостерігається у багатьох мистців даної епохи, бо є щось такого, що їх споріднює.

У випадку Кміта цими спільними прикметами були — свободний нетрадиційний уклад твору, невралістичний рисунок, вплив кубізму в композиції, вплив символізму в сюжеті та кольористичний досвід з імпресіонізму.

Цікаві є твори Кміта на релігійні теми. В них мистець виходить від візантійсько-українських ікон, хоч їх не імітує, даючи свій власний підхід у рисунку, в кольорах чи другорядних деталях, від візантійської ікони він брав лише традиційний сюжет. /Шкода, що українці в Австралії не подбрали замовити в нього хоч один іконостас для наших церков, яких там збудовано кілька/.

»Поетка«, олія 1964.

Кміт внес також свій вклад до абстрактного мальарства. Його абстрактні картини є чисто декоративні, в яких гра форм і барв є основою. Мистець не ставив собі завдань представити абстрактною мовою якісь проблеми чи сюжети, його мальарство не є інтелектуальне, лише чуттєве. Кміт це зрозумів і, не маючи інтелектуального підходу необхідного для справжньої творчості, в тій ділянці багато не проявлявся.

У своїй творчості Кміт стремів до відображення гармонії, краси, до змалювання загадковості людської істоти — цебто порушував вічні теми у мистецтві, але робив це сучасною мовою, модерною формою і власним стилем.

Коли йде мова про те, наскільки віддзеркалено в картинах Кміта українська духовість, то можна відповісти, що в його творчості виступають первні, що їх можна знайти у багатьох наших мистців, а саме — шукання краси, стремління до гармонії, декоративності, погідність настрою, оптимізм, уникання всіляких екстраваганцій, еротизму, примітивізму, брутальності і вульгарності, явищ таких частих у сучасному західному мальарстві.

До завдань відповідальних чинників за українознавчі ділянки на еміграції /маю на думці Раду для справ культури при СКВУ/ належить подбати про зібрання якнайповнішої документації про життя і творчість М. Кміта та про публікації статей у різних мовах про визначного й талановитого земляка /якщо на монографію нема грошей/.

Рисунок вуглем

ФІЛІГРАНИ

З ВОГНЮ

І ЗЕМЛІ

КЕРАМІКА РОМИ БАБУНЯК
В ПРИЗМІ ЧАСУ І ПРОСТОРУ

Рома Бабуняк

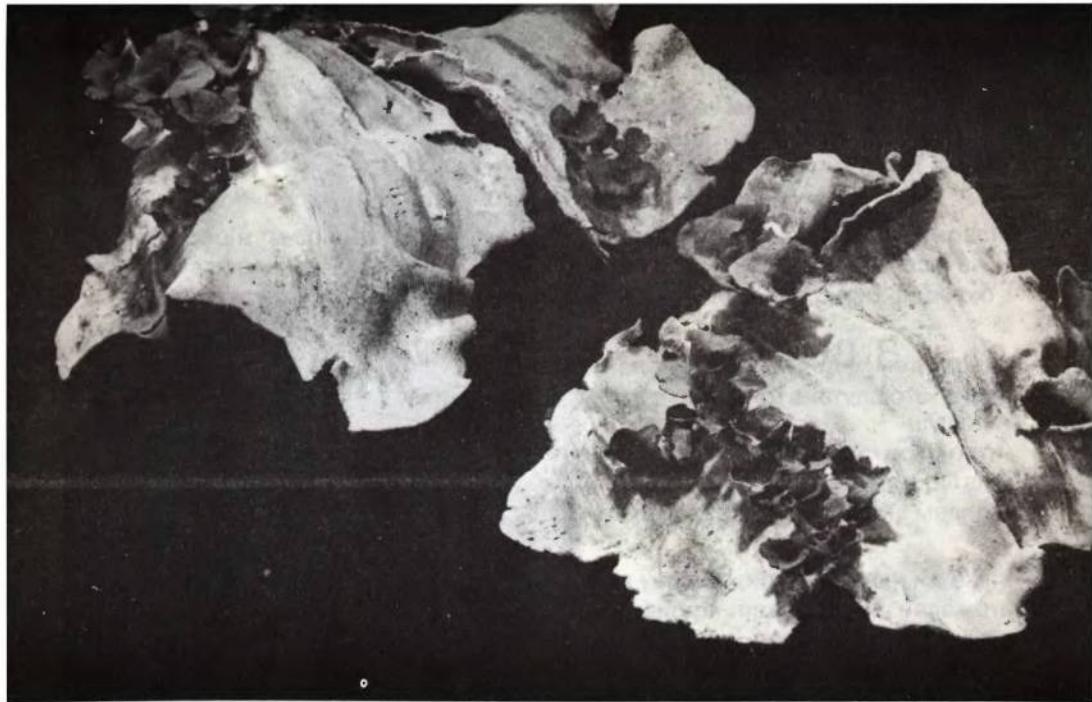
Початок п'ятирічів позначив період широкого розквіту кераміки під гаслом винахідності, наївності і захоплення в цілому світі.

Найважливіший чинник, пов'язаний з тим розвитком, можна окреслити, як шукання за людською ідентичністю в епосі, де машини і висока технологія випереджують творчу думку і дію поодиноких осіб, і де ручні вироби заникають в обличчі консумпції.

Зворушлива свіжість і вітальність кераміки стали інтернаціональним явищем. Хоч можна відрізнювати твори окремих країн після їхнього історичного, соціального і культурного підложжя, вигідне породжування і скора комунікація ідей до певної міри спричиняють інтеграцію національних стилів у вільному світі. Проте, вплив східної кераміки та філософії, зокрема Китаю, Кореї і Японії, значно відмічується серед керамістів, які загалом виробляють функціональні предмети для домашнього вжитку.

Творчість провідного англійського кераміста Бернарда Ліч, забарвлена духом східних шкіл, була взірцем до наслідування аж до шістдесятих років: доки студентські заворушення не спричинили переворот установлених ідей і традицій. Так протопався шлях для нових ідей і процесів, для нових напрямків і концепцій.

Нарешті, керамісти звільнилися з форми підлеглої колесові і почали досліджувати сuto ручні або індустріальні техніки. Після відкинення деяких прийнятіх зasad і заборон виринув оригінальний підхід до рисунку і до мануфактури. Кераміка стала засобом стихійного вислову незалежного від утилітарності.

В ЗСА це довело до появи »Функ Серамікс«, що кпить собі з соціальних і сексуальних бар'єр, притаманною собі брутальною, фігуративною образотворчістю. Сюрреалізм і супер реалізм у виді глини і скла, здавалися вповні підпорядковані ідеї, з якої виринув об'єкт.

У Західній Європі керамісти продовжували вичерпувати саму природу керамічного матеріялу. Для багатьох інтелектуальне клопотання зоровими елементами як форма і стосунки в нутрі форми лишилися на порядку денному. І тим, подібно, природні форми, моделі і структури осталися головними референціями, а не висновки з гуманної кондиції або коментарі.

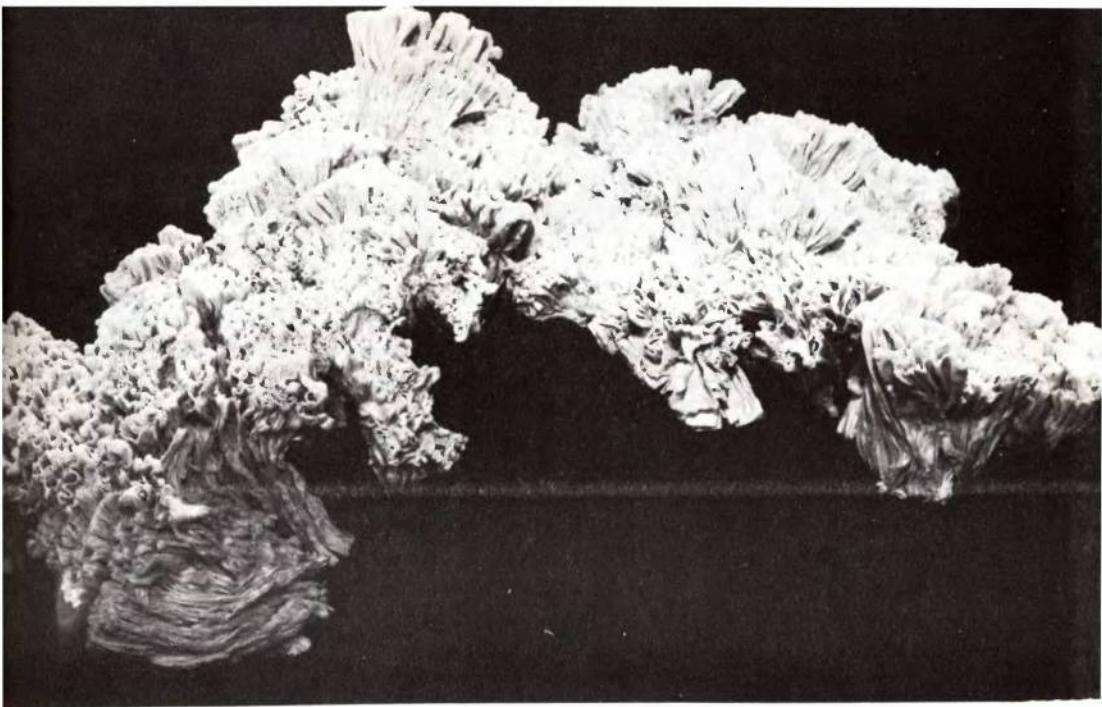
До тої сучасної Західно-Європейської школи можна також зачислити молоду українську керамістку Рому Бабуняк.

Роджена в Англії, вона виростала в небуденно музикальній обстановці і довгі роки відвідувала консерваторію із замилуванням до фортеґ'яну і до диригентури. Рома опісля рішилась поширити свій мистецький діапазон, студіюючи образотворче мистецтво із спеціалізацією в ділянці кераміки у Тоні Франкс. Вона завершила з відзначенням Школу Мистецтва і рисунків 1976-го року у Шефільді, Англія.

Індивідуальні виставки і участь у збірних:

- 1976 – Маппін Арт Галері, Шефільд, Англія.
- 1978-79 – Мандрівна групова виставка в північній Валії
- 1980 – перша індивідуальна виставка »Фікція в дійсності« – Валія
- 1981 – індивідуальна виставка в Шерт Галері, Гавс офф Ван Лак, Мюнхенг'лядбах, Німеччина.
- 1982 – відкриття власної Галерії, Бад Тельц.
- 1983 – Париж, Мюнхен, Фаенца, Музей модерної кераміки, Дайдесгайм.
- 1984 – Загреб, Музей модерної кераміки, Дайдесгайм, Німеччина.

Крім призаного місця на різних виставках її праці знаходяться

в приватних колекціях у Великій Британії, Західній Німеччині, Франції, Бельгії, Голландії, Люксембургу, Італії, Ізраелю, ЗСА, Канаді, Австралії.

Рома Бабуняк про свою творчість:

»Виклик творити в порцеляні мене інспірував до шукання і вироблення власного стилю праці, де інтуїція зустрічається з високими технічними вимогами.

Я відповідаю чуйності порцеляні і застерігаюся перед премедитованими дефініціями форми. Цілий процес відбувається в постепенній зачарованості.

Мене тривожать складки і верстви, гра світла і тіні, яка підкреслює важливість прозорих прикмет порцеляни, а її пластичність уможливлює творення тонких органічних форм.

В процесі розвитку праці наголос на її вислід вимагає інтеграції техніки і засобів, які не лише віддають бажаний ефект, а також здійснюють певний намір.

Я свідомо оминаю утилітарність, задля більшої сили вислову, із застереженням, що та експресивність ніколи не переходить в чисту абстракцію.

Моя творчість є спокійною, вона вимагає повноти роздуму і відчуття до оточення, в якому змисловий досвід є першою ваги».

Спостерігаючи різноманітність праці Роми Бабуняк, переважає враження невимовної делікатності дотику. Вона зуміла віддати не лише вигляд, але й атмосферу в кожному предметі: міліметрово модельована кора з грибами сутерес дерево, ліс, запах лісу і виходить дійсніше від дійсного, будучи його квінтесенцією. Або цікаво заокруглені вази, біло-прозорі, в яких криється несподіваний цвіт, чи японські «раку» —

вази із структурою артишока, які враз нагадують цивілізацію Азtekів і привабливий смак овоча. Також морська рослинність лишила неабійкий слід у філігранній майстерності керамістки. На її хвилястих структурах знаходяться гейби піскові відтиски по відпліві моря, підкреслені забарвленими натяками цвітів або грибів. На вічному підложжі спокійної структури немов різьблять кольорові настрої глибоким натяком про тривожну, бурхливу будучність, про любов ...

Тут можемо сміло окреслити кераміку, як вислів чуття і душі. Кустарність перейшла метаморфозу у мистецтво, де намір і матерія одноголосно вібрують красою. Цим виринає певний спосіб світосприймання, питомий мистцям, а що музика тої душі нам рідна, згадаємо нашого найбільшого мистця світової слави — Архипенка. Він в 30-их роках писав: «Без сумніву, в кожного народу є свої характерні психічні риси; а що мистецтво є відбитка духа, то ясно, що існує національне мистецтво. Але признаки національного мистецтва не в сюжеті. Характер національного мистецтва знаходиться у внутрішніх творчих джерелах мистця. Ними є скриті поняття, наприклад, лірика, містична краса — все поняття, складені з переживань і станів душі... Я визнаю національне мистецтво, але для інших цілей — як мистецтво для мистецтва. Хто знає, чи я думав би так, коли б українське сонце не запалило в мене туги почування за чимось, чого я сам не знаю...»

Рома Бабуняк — талановита молода керамістка, збуджена до філософії і до будучності, оригінально і вимогливо (до себе) опрацьовує вогонь і землю на чужині. Варто слідити за її творчим розвитком та заохочувати до дальших виставок для ознайомлення з її творчістю широкої української публіки.

Зореслава

Виставковий стенд Роми Бабуняк, Мюнхен, XII/1984

Фізична Культура

РОЗВАЖАННЯ НА ОСНОВІ ЗАКОНІВ БІОЛОГІЇ

ЧИ МОЖЛИВО ЗАПОБІГТИ ПРОБЛЕМАМ СЕРЕД ДІТВОРИ ТА ЮНАЦТВА? (2)

«Nemo psychologus nisi physiologus»

Др Степан Зощун

(Закінчення)

Гете

Коли порівняти кількість мертвонароджених плодів на 1000 роділь, то отримаємо приблизний образ стану і ступеня отруйного лоно вагітних різних країн. Візьмімо, наприклад, числа з року 1955 і 1972, в Україні з 1976 року. В році 1955 Японія мала найвищу смертність новородків, бо аж 42.6 на 1000 родів, Норвегія найнижчу — 25.6 на 1000 родів; в році 1972 Швеція мала найнижчу — 14.3 на 1000, найбільшу Шотландія — 23.7 на 1000, а Україна 35 на 1000, ба навіть 40 на 1000 родів, за Єберстатом. Від 1976 року статистичний уряд у Москві не подає жодних того роду чисел. Значить смертність надалі висока. Отруйне лоно сильне.

Зменшення смертності у всіх європейських країнах та у ЗСА завдачуються головно зриванню вагітності перед родами, якщо досліди клітин у рідині оводні вагітного уразу виявляють неправильності у плоді. Отже і в них отруйне лоно надалі сильне. Це видно з чисел тих новородків, які вижили, але у яких були різні види каліцтва. От візьмімо числа з 1974 і 1976 років зі ЗСА. В тих роках налічувано 6,1 мільйона умово упосліджених, 750.000 з пораженням мозково-керівних осередків, 4 мільйона з бирсою (епілепсією), 750.000 з автізмом, 430.000 глухих і /або сліпих, з багаторазовими потворностями 40.000, разом 12.07 мільйона. У випадку потворності, званої монголосхоністю, або об'явністю Давна, зауважено, що вона частіше трапляється, чим роділяє старша віком. Наприклад, у роділь віком 20 років трапляється одна потворність на 1600 родів, а у 46-49-річних — одна на 46 родів. Це нам каже, що з віком роділі її оборонні пристрої слабнуть, але отруйність лона збільшується, бо з віком і запір калу є частішем явищем і дошкульнішим, а харч ще більше незрівноважений.

Сильно отруйний кал, який дніми лежить у кишці, яка в різних місцях стисло прилягає до вагітного уразу, нищить відпорні властивості слизівки грубої кишki і тоді отруй з калу примикається до крові, ба навіть до стінки уразу. До них належать сильні отруї з розпаду білків у грубій кишці, такі як птомайні, сепсини, індоль, феноль, сірководень, тощо. Гнильні заразні від себе ще добавляють отруй.

З надміру спожитих м'ясів, птиці, риби, яєць, сира та молока постають завеликі кількості амінових кислин, в тому особливо грізної,

триптофану; ця кислина є одною з головних співпричинників прискореного росту довгих костей та передчасного приходу до голосу статевих залоз (на спілку з надміром статевих гормонів, особливо андрогену і андростерону, всі з надміру спожитих тваринних білків і товщів). З надміру амінових кислин постає забагато сечової кислоти, яка є одною з головних спричинників заткальних недуг серця («удару серця») на спілку з надміром тригліциєрідів (тваринних товщів), і холестеролю; триптофан і сечова кислота у надмірі, уже у плоді та новородка є головними спричинниками солодухи у дітей (діабет). Співідіють тут надмір солодощів і товщів. Взагалі можливостям тут немає меж.

Безспірними доказами на те, що у крові вагітної є різні отруї, головно з кормоводу, можуть послужити такі ознаки у вагітної: біль голови, завороти, почуття перевтоми, нервовість, безсонність, пригноблення, отяжілість, блюмоти, або лише млоєння, зимні ноги і руки, постійне пітніння, зимний піт, запір калу, або пронос на зміну, виквіти на шкірі, сверблячка, тощо. Коли мати кормить грудьми і дитя блює, або має пронос, болі в животі, гарячку, тощо, тоді найправдоподобніше в II молоці є отруї з крові. У вагітності, коли отруї просяннуть до плоду, то живчик плоду прискорений, або приходить до передчасних родів, звичайно мертвого плоду. Смерть наступає під впливом отруй, які проникли почерез місце до плоду, або брак кисню, життєдайних речовин, тощо.

Отруйне лоно вагітної ще може бути того роду, що дитя в часі родів не прозаджує жодного видного каліцтва, є напричуд гарне, всі захоплюються, аж одного дня, це звичайно буває в часі переходу до школи, навіть пізніше, в часі доспілля і ще пізніше, нас заскакує дивна поведінка, наприклад: гомосекс, автізм, злочинність з нахилом до нищення і самогубства, солодуха, пістряк, божевілля, тощо. Можливостям немає меж.

Якщо дитя було вже в якісь мірі пошкоджене в лоні вагітної і вона дальше годує своє дитя за зразком, як мoga найбільше м'ясив, птиці, риби, яєць, сира, молока, виробів з них, масла, солодощів, розплюй хліба (*junk foods*), різних водичок, то шкоди будуть поглиблювані, а приховані ще пошкодження «вибухнуть» у різних виявах, які нас ще більше затривожать, а дитя знищать безмилосердно.

Найбільшим проявліттям для молодого покоління від приблизно 6-ти поколінь є міт білків тваринного походження (*protein*).

В наукових колах його давно вже стягнули з незаслуженого місця, але цей міт має ще багато приклонників, підтримуваний могутніми підприємствами.

Природа показала нам дуже виразно, скільки білків вільно людині, а головно дитині, спожити. Тим взором є склад молока матері. В молоці матері природа визначила найменше білків поміж всіми тваринами. Чи природа помилилася? Ніколи! Тих білків.. тому так мало у молоці матері, щоб дитя якнайповільніше розвивалося, головно мозок. Людина потребує 25-30 років для повного розвитку мозку, отже, своєї особовости. Цього біологічного годинника розвитку не вільно самочинно прискорювати. Кожний надмір білків прискорює розвиток, але нерівномірно, наприклад, статеві залози прискорено розвиваються і приходять до голосу, вимагають своїх прав тоді, коли мозок ще не є вповні розвинений, коли

особовість ще дитяча. Саме нині ми даємо дітворі та юнацтву, і ми даємо вагітній надмір тваринних білків, в яких є забагато амінової кислині триптофану, сечевої кислині, статевих гормонів, чоловічих і жіночих, вилонних речовин з м'ясив, птиці, риби, а рівночасно забагато товщів і кальорій!

Вилонні речовини тваринних білків — це дуже сильні збудники не лише нервового уладу, але й залоз, які виділюють гормони. Їх, тих вилонних речовин є багато. Виявилось, що деякі з них так діють на надниркову залозу, що ця виділює чоловічі гормони у вагітності. Цей гормон може проникнути до плоду і збочити розвиток плоду жіночої статі в чоловічому напрямі (*masculinization*), а коли це плід чоловічого роду, то в напрямі гомосексу, чи іншого збочення.

З тваринними харчами споживаємо надто багато холестеролю. Виявилось, що з надміру цього холестеролю у місці (*placenta*) вагітності постають під впливом моно-аміно-оксидази гормон, званий прогестерон, а з чоловічого андростерону постає жіночий гормон естроген. Всі три можуть проникнути до плоду, якщо оборонні пристрої вагітної й у самому місці, хоч би й на мить заломляться. Наслідки можуть бути, лише збочений розвиток статевої особовости плоду. Наприклад, виявлено, що згаданий прогестерон, опинившись у тілі плоду в перших трьох місяцях вагітності збочує розвиток плоду жіночої статі в чоловічому напрямі (*masculinization*) або чоловічий плід у жіночому (*feminization*), тощо. Взагалі, можливостям збочення немає меж.

У висліді приходять на світ дівчата з чоловічими прикметами різного ступеня і хлопці — з жіночими. Це нині масові явища.

Знаємо з дослідів на тваринах, що самички з чоловічими прикметами мають мозок учленений на жіночий гормон діетильстільбестроль (естріоль, естроль). Коли пізніше подавано цей гормон самичкам, то вони виявляли ще сильніші чоловічі прикмети і ставали ще більш напастливими. Настирлива виронає думка, чи у випадку дівчини з чоловічими прикметами не приходить до того самого, коли дівчина приймає протизаплідний лік, в якому є, звичайно, жіночі і або чоловічі гормони?

Коли вагітна п'є каву, то може прийти до збочення статевої особовости плоду. В дослідах на тваринах виявлено, що кофеїна (*trimethyloxantine*) лується зі знам'янцями (*gens*) статевих лентівок (*chromosomes*) »Х« або »У« і збочує розвиток статевої особовости у різному напрямі. В цьому самому напрямі можуть співідіяти вище згадані вилонини (*extractives substances*), триптофан, сечова кислина, тощо. Американська установа FAO радить не пити вагітним кави, ані напитки, які мають кофеїну, наприклад, ті з цитрусовим посмаком, деякі морозива, чоколяди, тощо. Тут лежить головна причина масових розводів, насильства в родинах і вбивств.

Жінка з чоловічими прикметами буде суперничати за провід в родині з чоловіком, а це приходить до сварки, бійки і навіть вбивства, якщо не розведеться. Рівень андростерону і сечової кислині додають лише »огню«.

Загроза збочення статевої особовости новородка іде, ще з одного боку, а саме, коли мати годує немовля своїми грудьми та рівночасно приймає протизаплідні гудзички, які мають чоловічі та жіночі гормони.

Коли вагітна кровавить з уразу, то лікарі, звичайно, приписують відповідні гормони. Їхнє діяння збочує розвиток статевої особовості плоду.

Амінова кислинна триптофан знаходиться у тваринних харчах у 6 до 10 разів більших кількостях, ніж у тій самій кількості рослинних білконосних харчів, на сухо міряних. А знаємо, що саме триптофан на спілку з гормонами прискорює ріст довгих костей і розвиток статевих залоз!

Тварини, яким природа призначила тіло інших тварин за харч, мають відповідний розчинок, який звено уріказа. Цей рознізує надмір сечевої кислинни; у людини розчинка урікази немає! Тому людина з трудом позбувається тих велетенських кількостей сечової кислинни, так що саме цей надмір сечової кислинни залягає в костях, даючи утин (gout), або суглобицю (arthritis), гостець (arthretismus) (rheumatismus).

Надмір сечової кислинни грає чи не головну роль у таких недугах, як »удар серця« (stroke), »удар мозку« (apoplexia), бирса (epilepsy), солодуха (diabetes mellitus), напастливість (aggression), пригноблення (depression), схізофренія, самогубства та вбивства, тощо. На все це терплять нинішня дітвора, юнацтво та дорослі люди. Найгірше виходить на тому плід.

Дуже некорисно впливають великі кількості солі, особливо у плодів, новородків, дітей та юнацтва. Вони споживають сіль іноді багато-кратно більше, ніж треба. Професор Селіс з Монреалю, творець поняття (stress), знайшов, що м'ясива і сіль є головними чинниками переобтяження (The main stress conditioning factors are meat and salt). Проміння висяюване з образовисилувачів (television) шкодять плодові та дітям!

Коли вагітна тілує природно, чи до рота (sexual intercours), то плід загрожений, бо чоловічий гормон може проникнути до плоду та збочити розвиток. Чи можна цьому всьому запобігти? Лише відповідальна жінка може це зробити!

Автор статей в рубриці «Фізична культура» Д-р Степан Зощук в Римі перед пам'ятником на подвір'ї УНУ.

CYM b gii

XXXIII ВСЕАМЕРИ КАНСЬКИЙ ЗДВИГ СУМ-А

Голова ЦУ СУМ д. Є. Гановський промовляє до учасників Здигу.

Понад десять тисяч учасників, в тому понад тисячу уніформованої сумівської молоді, взяли участь у XXXIII-му Маніфестаційному Здигу СУМ Америки, який відбувся від 1-го до 3-го вересня 1984 року на Оселі СУМ в Елленвіл, Нью-Йорк. Цьогорічний Здиг проходив під кличем: «Самостійна Україна — наша мета» та відзначував наступні річниці: 25-ліття смерти сл. п. Степана Бандери, 40-ліття УГВР, 60-ліття смерти сл. п. Миколи Міхновського і 325-ліття перемоги під Конотопом.

Офіційне відкриття Здигу відбулося в суботу, 1-го вересня цього року о год. 11-ї перед пам'ятником Героїв. Після звітів та піднесення прaporів секретарка Нуся Box відчитала Святочний Наказ ЦУ СУМ і представила членів команди. До Команди Здигу входили 16-ть осіб: Роман Мигаль — комендант, Андрій Бігун і Нуся Box — писарі, Мирон Колінський — бунчужний, Петро Box і Юрій Мачула — фінансові, Мирослав Футала — референт зовнішніх зв'язків, Христина Цебрій — пресінформації, Богдан Гаргай — керівник мистецької програми, Марія П'ятка — референт пропаганди, Юля Головка та Мирон Приймак — керівники спорту, Володимир Костик і Григорій Цебрій — господарські керівники, Юрій Наконечний та Стефан Box — керівники служби порядку.

Слово від Крайової Управи СУМ виголосила Геня Кузьмович-Блага, промовляв також комендант Здигу Роман Мигаль.

У пообідних годинах на спортивній площі відбулися змагання відбіваники та копаного м'яча.

О год. 6-ї вечором відбулись виступи мистецьких одиниць, ними провадив Б. Гаргай. Участь в мистецькій частині взяли танцювальні

групи з таких Осередків: Сиракози /Керівник Наталка Чомко/, три групи з Пассейку /кер. Роман Стеткевич/, група молодшого юнацтва з Йонкерсу /кер. Богдан Лико/, як також скетчі і декламації, виконані таборовиками вишкільного тaborу ім. Степана Бандери, яких підготував Святослав Караванський.

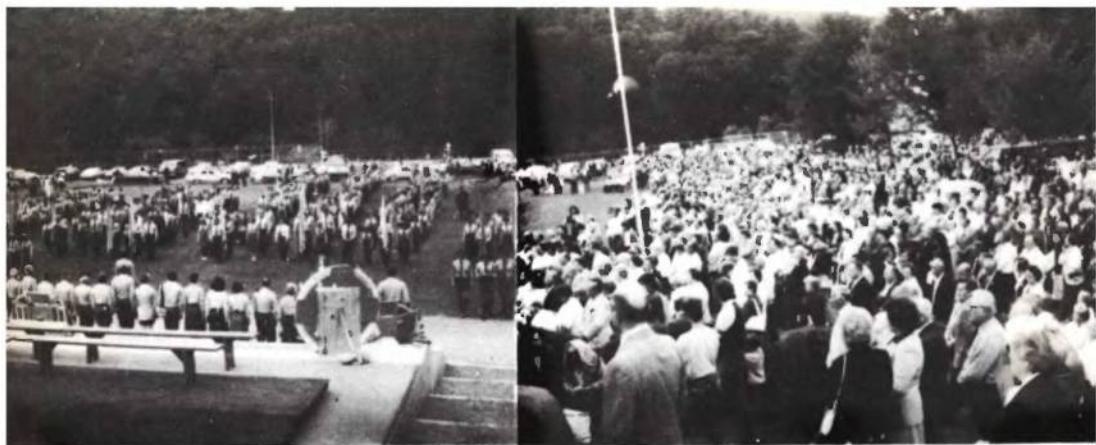
Вечером, в залі та під зоряним небом, відбулися дві танцювальні забави, на яких грали оркестра «Іскра» та оркестра »Чарівні очі« з Йонкерсу.

2-го вересня о год. 10-й рано на площі перед Пам'ятником Героїв була відправлена Служба Божа, яку відправили о. протоігумен Патрикій Пащак, ЧСВВ, — заступав Преосв. Владику Василя Лостена, о. шамб. Стефан Чомко і о. Роман Мірчук. Тоді ж відбулася Служба Божа УПЦ, яку відправив о. мітрат Іван Ткачук.

Потім відбулася маніфестаційна частина Здигу. Після звітування і піднесення американського і українського прапорів комендант Здигу Роман Мигаль відкрив маніфестаційну частину. Мистецький керівник Б. Гаргай попросив на трибуну почесних гостей, представив центральних та інших організацій. У почесній президії Здигу були присутні: о. протоігумен Патрикій Пащак, ЧСВВ; о. шамб. Стефан Чомко та Ігор Смолій /»Провидіння«/, о. протопресвітер Іван Ткачук /капелян православної молоді СУМ/, о. Роман Мірчук, Дарія Степаняк /голова ГУ ОЖ ООЧСУ/, Марія Дупляк /голова КУ ООЛ/, Роксоляна Букшована-Поттер /метрополітальний Відділ ПАБНА/, Іван Кобаса /КВОР/, Ліда Маркович /КУ СУМ Аргентина/, Надя Ткачук /КУ СУМ Англія/, Лев Футала /УНП/, Микола Грицковян /Світове Братство Вояків УПА/, Петро Шкафаровський /ГУ Колишніх Вояків УПА/, Анна Заборська-Гелетей /Від. ОЖ ООЧСУ, Н. Й./, проф Павліна Андрієнко-Данчук /Шкільна Рада УККА/, Роман Маринович /керівник радіопрограми »Година Укр. Мельодій«/, ред. М. Дольницький /»Америка«/, Степан Гавриш та Володимир Кvas /УНС/, Євген Івашків /УККА/, Маркіян Панчук /КУ СУМ Німеччина/, Андрій Дзюбанівський /КУ СУМ, Канада/, Мирон Мицьо /Фундація дослідження Лемківщини/, Орися Борець /КУ СУМ, Австралія/, проф. М. Чировський /голова ГУ ООЧСУ/, Юрій Юрків /Відділ УККА Південно-східнього Мічігена/, Степан Юрків /ООЧСУ, Дітройт/, Зеня Юрків /ОЖ ООЧСУ, Дітройт/, Микола Хоманчук /Об'єднаний Комітет, відділ УККА, Н. Й./, мігр. Іван Буртик /Фундація УВУ/, Оксана Мельник /СУМ Чікаго/, Микола Грицковян, молодший /КУ ТУСМ/, Вячеслав Вишневський /Крайова Пластова старшина/, Василь Ліщинецький /голова Від. УККА, Клівленд/, д-р Ярослав Падох /голова НТШ/.

Святкову доповідь виголосив голова Крайової Управи СУМ д-р Аскольд Лозинський, привіти склали: Є. Гановський — голова ЦУ СУМ, д-р М. Чировський — голова ГУ ООЧСУ, інж. Є. Івашків — генеральний секретар УККА, В. Вишневський — представник Пласти і кол. український вояк совєтської армії в Афганістані Микола Мовчан. Друг Гаргай відчитав письмові привіти від Патріарха — Кардинала Йосифа і голови Проводу ОУН Дост. Ярослава Стецька.

Мирослав Футала, референт зовнішніх зв'язків, вітав та представив американських гостей. Комісар у справах закордонних претензій д-р

Вид на площе з учасниками Здvigу

Богдан Футей прочитав привіт від президента Р. Регена, Чарлс Гаргано зачитав листа від сенатора Альфонса Д'Амато; промовляв стейтовий сенатор Джан Флин, якому СУМ подарував вишивану подушечку.

Опісля згадано ряд письмових привітів: від Митрополита Стефана та Владик Василя і Інноентія, ЧСВВ, сенаторів Ч. Персі, Дж. Г'lena, конгресмена Б. Гілмана, як також від Братства кол. Вояків 1-ої Укр. Дивізії Української Національної Армії в ЗСА, Асоціації Діячів Укр. Культури, АДУК, УНПомочі, Українського Братського Союзу, КУ СУМ Аргентини, КУ СУМ Франції, КУ СУМ Німеччини.

У мистецькій частині маestro Євген Курило, відомий актор і мистець слова, прочитав рецитацію із поем у присвяті Бандері і самостійності Україні, а оркестра «Батурин» з Торонто /керівник міг. Василь Кардаш/ загrala два марші.

Маніфестаційну частину Здvigу закінчено дефілядою Осередків СУМ. До дефіляди грала оркестра «Батурин» і наступні Осередки СУМ взяли участь: Нью-Йорк, Йонкерс, Йонг'єстен — Огайо, Клівленд-Парма, Балтімор, Рочестер, Сиракюзи, Авбурн, Асторія, Філадельфія, Пассейк, Бостон, Монреаль, Торонто.

В пообідніх годинах на спортивній площині відбулося закінчення спортивних змагань, які закінчилися такими вислідами: Відбиванка: Дружинники: 1-ше місце — Рочестер, 2-ге місце — Клівленд, 3-те місце — Йонкерс. Старші юначки: 1-ше місце — Йонкерс, 2-ге місце — Пассейк, 3-те місце — Нью-Йорк. Старші юнаки: 1-ше місце — Нью-Йорк, 2-ге місце — Асторія, 3-те місце — Гартфорд. Копаний м'яч: 1-ше місце —

У неділю, о 5-ій годині, на трибуні, перед пам'ятниками, чудова духова оркестра «Батурин» виступала з п'ятьма точками, а вечером відбулись товариські забави під звуки оркестри «Водограй» з Нью-Йорку і «Чарівні очі» з Йонкерсу, Н. Й.

Цьогорічний, вже з черги 33-ї Здvig СУМ своєю масовою участю сумівської молоді та громадянства доказав, що наша Спілка є на правильній дорозі у вихованні молодої зміни під кличем «Бог і Україна» на поселеннях, а українське громадянство щиро і жертовно оцінює нашу працю.

Христина Цебрій

СОТНІ СУМІВЦІВ ВЗЯЛИ УЧАСТЬ В ПРОТЕСТІ ПРОТИ РОСІЙЩЕННЯ УКРАЇНИ У ВАШИНГТОНІ

16-го вересня 1984 року сотні сумівців з'їхалися до Вашингтону, щоб разом з тисячними масами українського громадянства виявити в організований спосіб свій спротив московській політиці російщенню українського народу. »Досить московського звірства в Україні!«, »Росіяни, геть-геть з України!«, »Ні! Московським імпєілістам!«, »Тільки вільна Україна гарантє кінець російщенню!« — рясніло на транспарантах.

Промовляли члени Комітету проти Російщення України. Найбільш змістовну промову виголосив ред. І. Білинський. Промовляли д-р Ярослав Падох, інж. С. Процик, М. Куропась; з американських достойників промовляли Е. Дервінскі, Кларенс Бравн — заступник секретаря торгівлі, та Лінас Коджеліс, особистий представник Президента.

Після промов довжелезна півторамилева колона, довжиною, четвірками рушила підsovєтську амбасаду. За Пластом і ОДУМ-ом ішли кількасотенні лави Спілки Української Молоді. Перед прапороносцями ішов д-г Ярослав Петрик — провідник сумівської групи. За великим написом СУМ-А та десятками сумівських прапорів з усіх сторін Америки — Нью-Йорк, Дітройт, Чікаґо, Філадельфія, Гартфорд та інших осередків — мачтував сумівський провід — Крайова Управа з Головою ЦУ СУМ Аскольдом Лозинським та іншими членами Крайової Управи.

Сумівці не знеохотилися тим, що поліція перегородила доступ доsovєтської амбасади. Скандовано слогани. До присутньої громади

Д-г Я. Петрик проводить сумівський похід

Сумівці-прапороносці в марші.

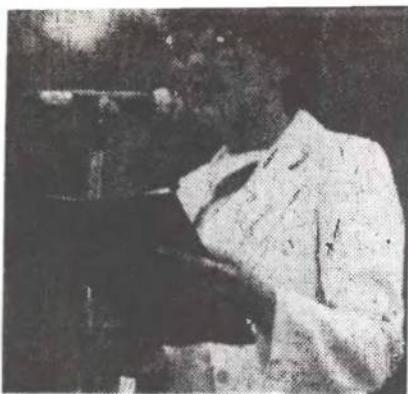
звернувся Абдул Мутакоадга, командир 15000-го загону повстанців муджагедінів, які воюють проти советів і після його палких слів сумівці спалили символ російського свавілля в Україні, червону ганчірку, яка добре розгорілася на втіху сумівської молоді та інших учасників, які були свідками цієї події. Відспівавши національний гімн та «Не пора» сумівці та інші демонстранти відійшли до Парку Ляфает, де д-р Б. Футей розказав присутнім, що москалі не допустили до совєтської амбасади делегацію з листом засуду московської політики «російщення»

Ціла багатотисячна маса учасників, після вислухання ще кількох промов представників українського громадянства мала нагоду побувати на прекрасному концерті української пісні в «Кеннеді Сenter», де біля 3000 слухачів подивляли красу української пісні.

Українська преса слабо відгукнулася на численну участь зорганізованої молоді. Сумівці-учасники демонстрації гідно репрезентували свої Осередки та показали на ділі живучість нашої Спілки, яка на заклик КУ СУМ відгукнулася швидко і чисельно.

ВИШКІЛЬНИЙ ТАБІР «ВОДОГРАЙ»

5-19 серпня 1984 року біля Едмонтону на оселі «Вабамун» відбувся вишкільний табір «Водограй» ім. Григорія Сковороди. Табір був розрахований для підготовки майбутніх впорядників. Програма включала 19 тем, в яких учасники знайомилися з вимогами для впорядників. 16 учасників, з яких 15 були з Осередку СУМ в Едмонтоні і один з О СУМ в Калгарах, з успіхом перейшли цей табір. Табір підготовила і за нього відповідала член КУ СУМ В. Чучман.

XXXIV ЗДВИГ СУМ В КАНАДІ

Промовляє голова ГУ ОЖ ЛВУ
Марійка Шкамбара

9-го вересня 1984 року відбувся 34-ий Здиг СУМ в Канаді. Сумівська молодь і зібрані відмітили славні історичні дати з світлої історії боротьби українського народу; а між ними: 75-річчя від дня народження і 25-ліття від дня смерти Провідника ОУН Степана Бандери, 40-ліття створення УГВР, та інші важливіші річниці, які припадають цього року.

Величавий Здиг з участию сотень молоді почався св. Літургією, яку відправив о. І. Барщик і о. диякон Роман Дусановський. Член ЦУ і КУСУМ Богдан Лещинський офіційно відкрив Здиг. Зараз після цього був святочний Апель, яким провадив Володимир Мартинів, бунчужний цьогорічного Здигу. Голова КУ СУМ Канади, д-р Богдан Баран попросив присутніх вшанувати однохвилинною мовчанкою Патріярха Йосифа I-го, символу Нескореного Християнства в обличчі комуно-московського агресора. Присутня сумівська молодь вшанувала Патріярха дефілядою, в якій взяли участь сумівські осередки із Торонта, Етобіко, Mississauga, Ошави, Ст. Кетерінс, Велланд, Кіченер і Монреалю.

В мистецькій програмі, яка відбулася в пополудневих годинах, виступила оркестра «Батурин» /під діягентурою невтомного маєстра Василя Кардаша, яка виконала мистецькі точки для вшанування історичних постатей: Блаженнішого Патріарха, Степана Бандери, Карпатських Січовників та всіх упавших героїв, які страждали за волю України. Були це пісні «Журавлі», «Со святыни», «Фронтовик» та марш «'Ольтава»; Емілія Стельмах з Етобіко рецитувала уривок з твору Марка Босслава «Гимн народові», Ронсоляна Мелник з Торонта декламувала уривок Тараса Шевченка з твору «Холодний Яр». Виступав жіночий хор «Діброва» під керівництвом Марійки Свербивус /акомпанювала Марійка Турчин/.

Пані Марійка Шкамбара, колишня сумівка, а тепер Голова Головної Управи ОЖ ЛВУ виголосила головну доповідь, в якій наголосила потребу морально підтримувати виховну дію серед молоді та говорила про способи активізації молоді.

З'їзд закрив, словом подяки — Михайло Рожелюк /організаційний реф. Крайової Управи СУМ. Окрім офіційної і мистецької частин на 34-ому Здигу відбулася і спортова програма, яка включала змагання двох дружин копаного м'яча та відбиванковий турнір між восьми дружинами різних сумівських осередків: Гамільтон, Ошава, Велланд, Етобіко, Mississauga, Торонто, Монреаль та Кіченер. З огляду на погоду, яка не дописала, змагання перенесено на інший день.

Між подругами і друзями на «Веселці» (Б. Айрес).

ВИХОВНИЦЯ З КАНАДИ МІЖ СУМІВЦЯМИ НА ТАБОРІ В АРГЕНТИНІ

Цього року (січень 1984) до сумівців в Ар'єнтіні загостила подруга Ірка Мицак, виховниця і журналістка за фахом. Вона працює при «Гомоні України». Сумівці двотижневого виховно-відпочинкового табору «Слідами Борців», який нараховував 70 учасників, і коменданткою якого була Ліда Маркович, скористали дуже багато з цікавих викладів подруги Ірки. Крайова Управа надіслала на руки Центральної Управи подяку за її висилку до Ар'єнтіни та висловила вдоволення з її праці. Подрузі Ірці бажаємо численних успіхів у праці з сумівською молоддю та в журналістичній карієрі.

БЛ. П. ВАСИЛЬ КУЦІЙ

По короткій, але водночас тяжіній недузі, 8 травня 1984 року помер у Торонті бл. п. Василь Куцій, довголітній член ОУН, політичний в'язень за першої російсько-большевицької окупації західних земель України, в катівнях НКВД перейшов свій хрест в 1940/41 роках. На еміграції був член СУМ, виховник, кол. комендант таборувань на «Веселці», член Крайової Управи СУМ і Осередку, член ЛВУ, член УВФронту, довголітній управлятель кооперативи «Будучність» у Торонті і співредактор журналу кооперативного руху в Канаді «Координатор», довголітній член Диренції і господарський референт української гуртівні ЮБІЕЙ, трудівник на національній і економічній

ніві, ентузіаст праці в Українсько-му Культурному Центрі на вул. Крісті 83-85. Народжений в селі Солонсько, Дрогобицького повіту в Україні 11 лютого 1914 року. На 70 році життя 11 травня 1984 року о. М. Стасів, о. І. Барщук і о. Н. Грицина відпровадили тіло покійного з церкви св. Покрови на цвинтар «Проспект», де його похоронено. Відійшла з цього світу людина величного формату, трудівник на полі сумівського життя в Канаді, працівник в ділянках економії і політичний діяч у лавах ОУН та УВФронту.

Залишив дружину Софію, двох дітей у Канаді і в Україні та дальшу родину і ближчу в розсіянні. В. Й. П!

ДІЯЧІ СУМ

14.7.1984 року в катедрі св. Юрія в Саскатуні, Канада, звінчалися Мирослав ПАСІЧНЯК з Вірою КАПУСТЯНИК. Молоду Пару звінчув о. митр. Володимир Івашко і о. Рудольф Лужний. Співав катедр. Хор під кер. С. Чепиги.

Весільне прийняття відбулося в залі Вілліамс Кетерінг при великому числі гостей. Старостував Володимир Сагаш з Ріджайни. Молоду Пару від О-ку СУМ вітала Леся Горбай, вручаючи їм дарунок. На поправинах наступного дня д. М. Бойчук дав ініціативу до переведення грошової збірки, з чого на «Авангард» і «Крилаті» приділено 100 дол.

Молодій Парі бажаємо Многих і Щасливих Літ на новій дорозі життя!

В дні 4.8.84 року в церкві св. Давида в Нефін, Валія, звінчалися Петро ХОМА з Шан-Єлісаветою Пітерс. Акту вінчання довершив о. Йосафат Лещин та о. В. Томас.

Петро Хома — активний сумівець Осередку в Льєж, Бельгія, член КУ СУМ, Впорядник СУМ, член команди сумівських таборів на Франкополі та учасник цих таборів від раннього юнацтва. Єлісавета — абсолвентка вищої Школи Мов і учителька.

Батьки Молодого, Валентина і Михайло Хоми, відомі на терені Бельгії провідні громадські діячі, влаштували весільне прийняття в домі Т-ва св. Софія в Льєжі 20.10.1984 року. З тієї нагоди Молодій Парі і Батьки склали пожертви на пресфонд сумівських журналів.

Молодій Парі бажаємо Многих і Щасливих Літ!

11.2.84 р. в церкві свв. Володимира й Ольги в Чікаго, ЗСА, звінчалася Молода Пара Степан ДРОЗД і Катерина ТИХА. Вінчали їх Роман Мірчук і Петро Галадза.

Молода Пара — це активні сумівські діячі в О-ку СУМ ім. Павлушкиова в Чікаго. Катруся раніше працювала виховницею в О-ку СУМ в Палатаїні, а відтак — як член Булави в Чікаго. Є членом Управи танцювального ансамблю СУМ «Україна». Степан є довголітнім членом Управи О-ку СУМ в Чікаго та референтом таборування при КУ СУМ Америки, а рівночасно є головою духові оркестри СУМ в Чікаго. Обидвое належать до театрального ансамблю СУМ гумору й сатири «Тяжко на еміграції».

З нагоди весілля Молода Пара, Батьки та гості склали щедрі датки на сумівські журнали «Авангард» і «Крилаті».

Бажаємо Молодій Парі Многих і Щасливих Літ!

8.9.1984 року в церкві св. Михаїла в Дарабі, Англія, звінчалася Молода Пара Ігор ХОХОЛЯК з Бельгії і Марія-Людмила ГРИНЮК. Відтак весільне прийняття відбулося на «Тарасівці».

Обидвое Молоді належать до провідних членів СУМ. Ігор — член КУ СУМ в Бельгії, учасник сумівських таборів ще з дитинства, а відтак член Команди і Впорядник СУМ. Працює як комп'ютерний фахівець. Марія-Людмила /Міра/ Впорядник СУМ, член танцювально-музичного ансамблю СУМ в Дарабі, виховниця і член Команди на таборах СУМ, працює, як інструкторка мов. Обидвое походять з родин сумівських і супільних діячів.

Весільні поправини відбулися на Франкополі в Бельгії 22.9.84 при великій скількості учасників. Молода Пара і батьки Молodoї склали щедрі датки на пресфонд сумівських журналів.

Молодій Парі бажаємо Многих і І Щасливих Літ!

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСФОНД «АВАНГАРДУ»

Великобританія

Лондон: О-к СУМ, замість квітів на свіжу могилу сл. п. Івана Обчарика — 20 ф. ст.

Брадфорд: Іваноцький Лука — 100 бфр.

Рочдейл: Д. Мельник — 1 ф. ст.

Единбург: Управа Відділу СУБ — 50 ф. ст. /також на «Крилаті» — 50 ф. ст./

Ковентрі: О. Красій — 1.90 ф. ст.

Іпсвіч: М. Мудрик — 3.80 ф. ст.

Бельгія

Тюмед: Андрій Войтишин — 300 бфр. /також на «Крилаті» — 300 бфр./
Льеж-Серен: Хома Петро, з нагоди одруження — 1000 бфр.

Е. Проць — 500 бфр., Іван Федъко — 1000 бфр. /також на «Крилаті» — 1000 бфр./

Льеж-Герсталь: П-тво О. і М. Хохоляки, з нагоди вінчання Ігора з Мірою Гринюк — 750 бфр. /також на «Крилаті» — 750 бфр./

Ігор і Міра Хохоляки, з нагоди одруження — 17.50 ф. ст. /також на «Крилаті» — 17.50 ф. ст./

Франція

Жібервіль: *Наталка Псуй — 20 ффр*

Меріняк: *М. Корба — 55 ффр.*

Німеччина

Дюссельдорф: *В. Ковалъчин — 7 нм*

Байльштайн: *М. Кукляк — 5 нм*

Радольфцель: *П. Рожевич — 10 нм /також на »Крилаті« — 10 нм/*

Канада

Монреаль: *Л. Березовська — 6 дол.*

З весілля Оксани Кузшин з Ів. Кушнірем — 50 дол. /також на »Крилаті« — 50 дол./

Ошава: *О-к СУМ — 50 дол. /також на »Крилаті« — 50 дол./*

Віндзор: *ОУВФ — 30 дол. /також на »Крилаті« — 30 дол./*

Тандер Бей: *В. Мазничка — 2.50 дол., О-к СУМ — 2.50 дол.*

Саскатун: *З весілля Мирослава Пасічника з Вірою Капустяник — по 50 дол. на »Авангард« і »Крилаті«.*

Торонто: *Б. Пасічник — 10 дол.*

Австралія

Мельбурн: *Степан Лисенко — 8.50 дол.*

Норвегія

Осло: *П-тво Чавси — 1500 бфр.*

ЗСА

Нью-Йорк: *Марія Г'ятка — 10 дол.*

Чікаго: *З весілля Степана Дрозда з Катериною Тихою — 100 дол. /також на »Крилаті« — 81.50 дол./ Склали: Молода Пара — 50 дол., Іван та Анна Дрозд — 100 дол., Ольховий Микола — 10 дол., о. Р. Мірчук, Р. Голяш, І. Ривак, Марійка і Тарас Дрозд — по 5 дол., П. Горбовий — 1.50 дол. /Такі ж суми названі особи склали також на Визволінний Фонд ОУН.*

Рочестер: *Петро Балко, з тризни по бл. п. Катерині Пеланович — 36 дол. /також на »Крилаті« — 36 дол./*

З весілля Богдана і Марії-Анни Допашук — 50 дол. /Також на »Крилаті« — 50 дол./

Трентон: *О-к СУМ з тризни по бл. п. Миколі Колодію — 50 дол. /також на »Крилаті« — 50 дол./*

Всім Жертоводавцям і Збирачам наше щире Спасибі, а Молодим Парам Многих і Щасливих Літ!

ВІД ВИДАВНИЦТВА СУМ

Дорогі Читачі і Передплатники «Авангарду»!

З ч. 6/177/84 «Авангарду» В-во СУМ переходить до осідини ЦУ СУМ в Нью-Йорку, де від 1979 року знаходиться вже Редакція журналу. Цим закінчуємо 38-ий рік видання «Авангарду», з чого 16 років в Брюсселі, Бельгія. Передше журнал видавано в Атласбурзі, Мюнхені і Лондоні до 1969 року.

Бажаючи Видавництву СУМ і Редакції «Авангарду» в Нью-Йорку якнайкращих успіхів у дальший праці в Новому Році, хочу при цьому запевнити їх про моє дальню співпрацю в найстаршому нашому пресовому органі СУМ, яким є «Авангард».

*Омелян Ковалъ
Голова ЦВР СУМ*

До 1969 року знаходиться вже Редакція журналу. Цим замінчуюмо звичай ринку видання «Авангарду», з чого 16 років в Брюсселі, Бельгія. Передше журнал видавано в Авгсбурзі, Мюнхені і Лондоні до 1969 року.

Від свого початку журнал мав наступних головних редакторів: Петро Криниця, д-р М. Кушнір, Петро Кізно, Леонід Полтава (1946-1951) А. Шульга (1952), Олена Калинин /1952-1958 р./, Іван Крушельницький /1958-1965/, Володимир Ленин /1965-1973/, Андрій Гайдамаха з редакційною колегією Дружинників /1973-1979/, Роман Зварич /1979-1983/ і Осип Ронка від 1984 року.

З переходом друку до Брюсселі головний тягар праці як редакційно так і технічно-адміністративної спадав на Секретаріят ЦУ СУМ і на мене особисто, як відповідального редактора та Голову ЦУ СУМ, а від 1979 року Голову ЦВР СУМ.

З переходом друку до Брюсселі було побільшено формат та об'єм журналу з поділом на окремі розділи за тематикою, відповідно до категорій Дружинників СУМ. Оформлення обкладинки винесли спочатку /1969 р./ митець Омелян Мазурик, а дещо згодом — відомий графік Янік Гніздовський.

Журнал на початку своєї появи в 1946 році був подуманий, як місячник, але відтак перейшов на квартальник до 1968 року. Від того часу, з переходом до Брюсселі, журнал видавався як двомісячник, з тим, що вакаційне число було нумероване подвійно, тобто одне на чотири місяці. Тоді, коли за перших 23 роки своєї появи «Авангард» нарахував 88 чисел, то за 16 років в Брюсселі з'явилось дальших 89 чисел. Це було велике зусилля, бо праця віdbувалася не завжди в нормальних обставинах, як під оглядом редактування так і під технічно-адміністративним. Журнал не мав фінансового забезпечення і тому доводилося шукати додаткових ресурсів. На застія знаходилися жертводавці, які вплатами на пресфонд підтримували існування журналу. За це їм належить шире признання і подяка.

Між своїми співредакторами і кореспондентами Редакція «Авангарду» нараховує понад сотню відомих імен журналістів, професорів, політичних і громадських діячів, письменників, поетів та окремих фахівців. Крім вичислених вище редакторів на сторінках журналу з'являлися статті Голови ДП і Проводу ОУН Ярослава Стецька, д-ра Б. Стебельського, Наталії Павлушикової, проф. С. Вонаківського, д-ра Степана Зощука, проф. З. Сагана, д-ра В. Поповича, д-ра В. Кухара, Маріяна Бернута, д-ра А. Бедрія, Софії Наумович, інн. Зінаїди Витязь, мгра Кухара, мгра Є. Гановського, мгра Є. Рена, мгра Г. Ощипка, проф. Т. І. Носа, С. Караванського, д-ра Г. Васильовича, д-ра Р. Мазурока. Зої Когут, Ольги Має, Олени Звичайні, проф. Р. Драгана, Ярослава Деременди, о. д-ра А. Михальського, о. д-ра Б. Куриласа, Міноли Вереса-Кліменка й багато інших. До того треба додати спроби і статті певного числа Дружинників СУМ, які заправляли свої перані сторінках «Авангарду». Всім їм належить наша щира подяка за безвинаого родину співпраці з журнalom на користь української молоді, в пошуках за світоглядом і оформленням.

З відчіністю треба відмітити також труд і працю гурта адміністраційного і технічного персоналу В-ва СУМ, на протязі 16 років випуску «Авангарду» в Брюсселі. До них належать п-га Іванна Куропась-Коваль, адміністратор, яка зберігала контакт з представництвами в окремих країнах та з референтами сумівських видань по Осередках, ведучи картотену передплаті і довінні і приймаючи розчислення. Подяка і придання належаться також складачам і друкарням, які докладали всіх старань, щоб журнал з'являвся в естетичному вигляді своєчасно. До них належать сл. п. Ярослав Фридрак, Степан Бойко, Петро Димид, Мілія Сеничак, Іванна Куропась-Коваль, Віра Сеничак, Ніна Лавриненко, Оля К і експедитор — М. Нелеман.

На відмічення заслуговують також молоді подруги і друзі, що пройшли у В-ві СУМ підготовчо-технічний і редакційний вишкіл, а саме: дід А. Гайдамаха, Осип Ронка, Роман Раделицький, подр. Мирослава Підгірна, Мирослава Мудрак і Гали Клімун. З них перші два стали в міжчасі професійними редакторами, а д. Осип Ронка з початком 1984 року перебрав функції головного редактора «Авангарду». Побажаймо їй йому видерхливості і багато творчої фантазії в його редакційній праці для збереження і покращання журналу на майбутнє.

На цьому місці належить також згадати словами відчінності ті особи її установи, що допомагали В-ву СУМ у фінансуванні журналу, коли впливи за журнал були невистачальні, а довжини не спішалися платити. Дотих осіб належать п-і Дарія Шийка, Павло Задорожний, Григорій Чубик, В. Я., Степан Багрій і інші, що своїми безпроцентовими позиками виручали В-во СУМ від загрози припинення випуску журналу. За це їм належить особлива подяка.

На окреме відмічення заслуговують також жертводавці, що внесли поважніші суми на видавничий Фонд сумівських журналів, а це Михайло Норійчук /Бельгія/ з 100 000 бфр., д-р Роман Малащук /Канада/, що склав 1000 кан. доларів у пам'ять своєї Дружини Марії, довголітньої Виховнице СУМ і учительки «Рідної Школи». Цей Фонд треба на майбутнє розбудувати, щоб унинути труднощів у фінансуванні журналів СУМ.

Складаю рівно ж сердечну подяку всім кореспондентам, референтам сумівських видань по Осередках та представникам В-ва по окремих країнах за тісну і віддану співпрацю на протязі довгих років, що уможливило випуск сумівських журналів. Алеюю також до них всіх, хто залигає за журнал, щоб злівідувати заборгованість і дозволити повернути затягнуті позики.

Банночи Видавництву СУМ і Редакції «Авангарду» в Нью-Йорку янайкращих успіхів у дальшій праці в Новому Рої, хочу при цьому запевнити їх про моє дальню співпрацю в найстаршому нашому пресовому органі СУМ, яким є «Авангард».

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

СТЕПАН БАНДЕРА – ПРОВІДНИК ОУН і ПРАПОР НАЦІЇ	321
Д-р. Г. Васькович: <i>До біографії Степана Бандери</i>	324
...: <i>15-го жовтня 1959 року</i>	329
А. Фурман: <i>Діло Бандери переможе!</i>	334
Наталя Павлушкива: <i>Постріли ворога в минуле України!</i>	336
О. Мойсієнко: <i>Мої зауваження до »твору« Снєгірьова</i>	339
Н. Сетфаник: <i>Предки</i>	340
проф. В. Косик: <i>Питання антисемізму в Україні</i>	341
/Ор./: <i>Чи жили співвіні в голокості?</i>	344
О. Рожка: <i>Ревіндикація українців із Дахав</i>	346
...: <i>Дискримінація українців у Польщі</i>	350
...: <i>З листів політв'язня Богдана Чуйка</i>	351
...: <i>Валерій Марченко – закатований</i>	353

ІДЕОЛОГІЧНІ ТЕМИ

Я. Стецько: <i>»Перспективи української революції«</i>	358
С. Карпатський: <i>Новітньому Каменяреві</i>	362

ПОЕЗІЯ – ПРОЗА

О. Рожка: <i>Тарас Мельничук – Поет з корінням в Карпатах</i>	363
Т. Мельничук: <i>Цеглина, Лист до Богородиці</i>	367
Т. Мельничук: <i>Тарас Шевченко, Неофіти</i>	370
Василь Шимко: <i>Двадцятип'ятитисячник</i>	371

НАУКА – КУЛЬТУРА – МИСТЕЦТВО

С. Вожаківський: <i>Коли постало місто Київ?</i>	375
В. Попович: <i>Михайло Кміт</i>	377
Зореслава: <i>Філіграні з вогню і землі /кераміка Роми Бабуняк/</i>	363

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА

Д-р С. Зощук: <i>Чи можливо запобігти проблемам...? /2/</i>	387
---	-----

СУМ В ДІЇ

Х. Цебрій: <i>XXXIII Всеамериканський Здvig СУМ-А</i>	391
...: <i>Сотні сумівців проти російщення України, в Вашингтоні</i>	394
...: <i>Вишкільний таїр »Водограй« /Едмонтон/</i>	395
...: <i>XXXIV Здvig СУМ в Канаді</i>	396
...: <i>Виховниця з Канади між сумівцями в Аргентайні</i>	397

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Бл. п. Василь Куций	397
---------------------------	-----

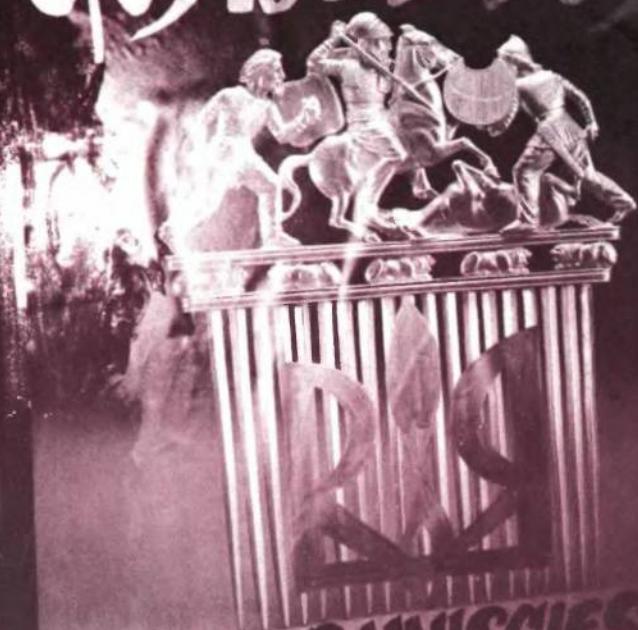
ЩАСТЯ БАЖАЄМО

Микола ПАСІЧНЯК і Віра КАПУСТЯНИК, <i>Саскатун, Канада</i>	398
Петро ХОМА і Шан-Єлісавета ПІТЕРС, <i>Лъєж, Бельгія</i>	398
Степан ДРОЗД і Катерина ТИХА, <i>Чікаго, ЗСА</i>	399
Ігор ХОХОЛЯК і Марія-Людмила ГРИНЮК, <i>Дарбі-Лъєж, Бельг.</i>	399

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСФОНД «АВАНГАРДУ»	399
--	-----

ВІД ВИДАВНИЦТВА СУМ	400
---------------------------	-----

GESTOHLENES

UKRAINISCHES
gold der skythen
der leningrader eremitage
münchen